Lokalna Grupa Działania
Ziemi Człuchowskiej

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU

DLA OBSZARU

LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA

ZIEMI CZŁUCHOWSKIEJ

LGD Ziemi Człuchowskiej 2021 r.

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

LEADER

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Spis treści

I. Charakterystyka Lokalnej Grupy Działania 3

II. Partycypacyjny charakter LSR 7

III. Diagnoza – opis obszaru i ludności 10

3.1. Grupy szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji strategii (w szczególności w kontekście dostępu do rynku pracy) oraz problemy i obszary interwencji odnoszące się do tych grup 10

3.2. Charakterystyka demograficzna obszaru 10

3.3. Charakterystyka gospodarki i rynku pracy obszaru Lokalnej Grupy Działania Ziemi Człuchowskiej 12

3.4. Działalność sektora społecznego 17

3.5. Uwarunkowania przestrzenne i osadnicze 17

3.6. Historia obszaru i dziedzictwo kulturowe 18

3.7. Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie 20

3.8. Opis produktów lokalnych, tradycyjnych i regionalnych 22

3.9. Ochrona środowiska 23

3.10. Spójność obszaru Lokalnej Grupy Działania Ziemi Człuchowskiej 23

3.11. Opis problemów społecznych i obszarów interwencji 23

IV. Analiza SWOT 25

V. Cele i wskaźniki 28

VI. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru 44

VII. Plan działania 46

VIII. Budżet LSR 47

IX. Plan komunikacji 48

X. Zintegrowanie 49

XI. Monitoring i ewaluacja 55

XII. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko 60

Spis tabel, wykresów, rysunków i schematów 61

Bibliografia 62

Spis załączników 63

I. Charakterystyka Lokalnej Grupy Działania

1.1. FORMA PRAWNA I NAZWA STOWARZYSZENIA

Nazwa: **Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Ziemi Człuchowskiej**
Status prawny: Stowarzyszenie z uwzględnieniem zapisów art. 4 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności.

1.2. OBSZAR

Obszar LGD Ziemi Człuchowskiej jest spójny terytorialnie, geograficznie, kulturowo i historycznie. Zasięgiem obejmuje 7 sąsiadujących ze sobą miast i gmin z powiatu człuchowskiego, które znajdują się w południowej części województwa pomorskiego.

Tabela 1. Liczba mieszkańców i powierzchnia gmin obejmujących obszar LGD Ziemi Człuchowskiej.

Lp.	Nazwa gminy/ miasta	Powierzchnia (w km^2)	Liczba mieszkańców	Teryt
1.	Gmina Czarne	235	9 316	220302 3
2.	Gmina Człuchów	361	10 718	220303 2
3.	Miasto Człuchów	13	14 385	220301 1
4.	Gmina Debrzno	224	9 272	220304 3
5.	Gmina Koczała	223	3 467	220305 2
6.	Gmina Przechlewo	244	6 323	220306 2
7.	Gmina Rzeczenica	275	3 712	220307 2
	Razem	**1 575**	**57 193**	

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 1. Obszar LGD

Źródło: opracowanie własne.

1.3. POTENCJAŁ LGD

1.3.1. *Sposób powstania i doświadczenie LGD*

Celem powstania LGD jest działanie na rzecz rozwoju lokalnego poprzez **opracowanie i realizację Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru Lokalnej Grupy Działania Ziemi Człuchowskiej.** LGD zostało zarejestrowane w KRS pod numerem **0000559700** w dniu **28 maja 2015 r.**
Proces tworzenia LGD został **zainicjowany przez Fundację LGD – Naszyjnik Północy** oraz **Stowarzyszenie LGR Pojezierze Krajeńskie** w związku z realizowanymi przez te organizacje lokalnymi strategiami w okresie programowania 2007-2013. Na Zebraniu Założycielskim w dniu 26 marca 2015 r. w Debrznie, LGD ukonstytuowało się w formie prawnej stowarzyszenia, zgodnie z zapisami ustawy o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności.
W związku z powyższym **nowoutworzona LGD Ziemi Człuchowskiej jest kontynuacją** LGD – Naszyjnik Północy, która realizowała LSR w latach 2007-2013 (Umowa nr 6933-UM1100002/08 z dnia 15 maja 2009 r.).

Według stanu na dzień 30.11.2015 r. Członek Stowarzyszenia - **Fundacja LGD – Naszyjnik Północy** w ramach wdrażania LSR na lata 2007-2013, **przeprowadziła 32 nabory wniosków**, w ramach których wybranych przez Radę do dofinansowania zostało **381 wniosków na kwotę ok. 19,1 mln zł** (w tym rozliczonych zostało 261 umów na kwotę ok. 11,1 mln zł). W związku z powyższym **budżet LSR wykorzystany został w 90%**. Natomiast w ramach funkcjonowania LGD, przeprowadzono **207 zadań informacyjnych, doradczo-szkoleniowych, kulturalnych**, w których wzięło udział **10 813 uczestników**.

LGR Pojezierze Krajeńskie w ramach wdrażania LSROR przeprowadziła **3 nabory wniosków**, w ramach których wybrane do dofinansowania zostały **92 wnioski, na ok. 14 mln zł**.

Kolejny członek - **Stowarzyszenie „Na Rzecz Rozwoju Miasta i Gminy Debrzno"** w ramach swojej działalności realizował między innymi **projekty w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego,** w związku z czym udzieliło **95 dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej** oraz **przyczyniło się do utworzenia 11 spółdzielni socjalnych**. Stowarzyszenie pełniło również **funkcję Regionalnego Ośrodka EFS** oraz **Lokalnego Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej**. Ponadto prowadziło także działalność **Lokalnego Punktu Informacyjnego Funduszy Europejskich**. **Członkowie LGD indywidualnie realizowali szereg projektów**. Dotyczyły one głównie inwestycji infrastrukturalnych w zakresie ochrony środowiska, infrastruktury drogowej i społecznej (m. in. budowa boisk, modernizacja i remont szkół, obiektów kultury i świetlic wiejskich).

1.3.2. *Reprezentatywność LGD*

LGD jest partnerstwem trójsektorowym i związku z tym w strukturach organów posiada reprezentantów z sektora publicznego, społecznego, gospodarczego oraz grupy mieszkańców. LGD jest dobrowolnym zrzeszeniem, które skupia **58** członków, w tym **37 osób fizycznych** i **21 osób prawnych**, w tym jednostek samorządu terytorialnego mających na celu działalność na rzecz obszarów wiejskich. LGD nie zastępuje istniejących instytucji, natomiast ma za zadanie je wspierać oraz działać w specyficznych obszarach, które dają szansę na wykorzystanie zasobów lokalnych oraz rozwój obszaru LGD. Ponadto ze względu na potencjał w zakresie animowania przedsiębiorczości społecznej na terenach wiejskich zadaniem LGD będzie również aktywne włączanie się w tworzenie jak najlepszych warunków dla rozwoju ekonomii społecznej na swoim obszarze, zgodnie z Krajowym Programem Ekonomii Społecznej oraz treścią poszczególnych programów przewidujących realizację RLKS.

Wśród Członków LGD znajdują się również osoby należące do grup defaworyzowanych, czyli bezrobotni w wieku 25-34 lata, młodzież wchodząca na rynek pracy w wieku 18-24, osoby powyżej 50 roku życia oraz osoby zamieszkujące miejscowości poniżej 5 tys. mieszkańców.

Członkowie Stowarzyszenia dzielą się na:

- członków zwyczajnych,
- członków wspierających.

W LGD Ziemi Człuchowskiej sektor publiczny reprezentuje 9 podmiotów, sektor społeczny – 12, sektor gospodarczy – 11, natomiast grupę mieszkańców – 26 osób. W okresie programowania 2014 – 2020 główny nacisk położony jest na tworzenie nowych miejsc pracy, co stanowi jeden z najważniejszych celów LSR, w związku z powyższym reprezentacja sektora gospodarczego w strukturach LGD daje szansę na spełnienie powyższego obowiązkowego wskaźnika w przypadku działania LEADER.

Struktura LGD umożliwia inicjowanie i podejmowanie działań z zakresu:

- poprawy zatrudnienia i tworzenia miejsc pracy (programy: EFS, EFRROW, EFMR);
- przeciwdziałania zjawiskom – ubóstwa, jak również wykluczenia społecznego (EFS, EFRROW, EFMR) poprzez podmioty należące do sektora społecznego i publicznego;
- ekonomii społecznej (EFS, EFRROW, EFMR);
- usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym (EFS);
- rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich (EFRR).

Partnerstwo, jakie tworzy LGD Ziemi Człuchowskiej, planuje zmierzyć się z powyższymi wyzwaniami poprzez stworzenie mieszkańcom obszaru, w tym także osobom z tzw. grup defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy, szansy na podejmowanie oddolnych inicjatyw umożliwiających realizację powyższych celów.

1.3.3. *Poziom decyzyjny – Rada LGD*

Organem decyzyjnym w LGD Ziemi Człuchowskiej jest Rada, która posiada następujący model struktury:

1) jest organem powołanym przez Walne Zebranie Członków jako organ decyzyjny przy wyborze operacji do finansowania w ramach LSR,
2) **sektor publiczny stanowi mniej niż 30% składu Rady**,
3) liczba Członków Rady jest **nie większa niż 15 osób**,
4) **w składzie** organu decyzyjnego znajdują się **przedsiębiorcy, kobiety oraz osoby poniżej 35 roku życia**,
5) **na poziomie podejmowania decyzji ani władza publiczna ani żadna z grup interesu nie posiada więcej niż 49% praw głosu, w związku z tym LSR przewiduje prowadzenie rejestru interesów członków organu decyzyjnego pozwalającego na identyfikację charakteru powiązań z wnioskodawcami/ poszczególnymi projektami (Załącznik nr 2 do Regulaminu prac Rady),**
6) Członkowie Rady posiadają wiedzę w zakresie oceny i wyboru wniosków w ramach Programu Leader.

W skład Rady wchodzi **14 osób**, w podziale na trzy sektory i grupę mieszkańców:

- publiczny - 4 osoby, co stanowi 29% składu Rady,
- gospodarczy - 4 osoby, co stanowi 29% składu Rady,
- społeczny - 3 osoby, co stanowi 21% składu Rady,
- grupa mieszkańców – 3 osoby, co stanowi 21% składu Rady.

Obszar każdej gminy wchodzącej w skład LGD Ziemi Człuchowskiej jest reprezentowany przez co najmniej dwóch przedstawicieli. Członkowie Rady w 43% posiadają doświadczenie w ocenie, ze względu na uczestnictwo w pracach dotyczących oceny wniosków składanych do LGD – Naszyjnik Północy w ramach poprzedniego okresu programowania.

1.3.4. *Zasady funkcjonowania LGD*

LGD Ziemi Człuchowskiej funkcjonuje zgodnie z:

- rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) NR **1303/2013** z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne,
- ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. 2015 poz.378) (**Ustawa o RLKS**),
- ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu Rozwoju Obszarów Wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 (Dz. U. 2015 poz. 349),
- ustawą z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2001 r., Nr 79, poz. 855 z późn. zm.),
- statutem Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Ziemi Człuchowskiej, który został uchwalony przez Członków Założycieli na Zebraniu Założycielskim w dniu 26 marca 2015 r. (zgodnie z § 14 ust. 6 niniejszego dokumentu, podjęcie uchwały w sprawie zmian do statutu wymaga bezwzględnej większości głosów oddanych przy obecności co najmniej połowy uprawnionych do głosowania w pierwszym terminie i bez względu na liczbę obecnych członków w drugim terminie),
- regulaminem Pracy Biura LGD.

Lokalna Strategia Rozwoju wraz z wszystkimi dokumentami niezbędnymi do jej wdrożenia udostępnione są do publicznej wiadomości na stronie internetowej LGD (www.lgdzc.pl).

LGD Ziemi Człuchowskiej wyodrębniła w swojej strukturze działania cztery organy władzy odpowiedzialne za prawidłową realizację zadań statutowych organizacji. Władze Stowarzyszenia i zakres ich kompetencji określają § 12 – 17 Statutu Stowarzyszenia.

Organy LGD stanowią:

- **Walne Zebranie Członków**
  Regulamin Walnego Zebrania Członków LGD, który zgodnie z § 3 ust. 1 uchwala Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia. Wszelkie zmiany do niniejszego dokumentu mogą nastąpić na wniosek Zarządu lub grupy 5 członków LGD. Natomiast przyjęcie zmian postanowień regulaminu następuje w formie uchwały.
- **Zarząd**
  Szczegółowe zasady i tryb działania Zarządu określa Regulamin Zarządu LGD, który opracował Zarząd Stowarzyszenia i zgodnie z § 16 ust. 10 statutu zatwierdziło i uchwaliło Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia.
  W drodze głosowania podczas Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia w dniu 8 czerwca 2015 r. w skład Zarządu weszli:
  1) **Prezes Zarządu - Paweł Gibczyński**
     - **posiada doświadczenie** w zarządzaniu ze względu na pełnione funkcje Wiceprezesa Zarządu LGD – Naszyjnik Północy oraz Członka Komitetu LGR Pojezierze Krajeńskie;
  2) **Wiceprezes Zarządu - Angelika Kallas**
     - **posiada doświadczenie** w zakresie zarządzania ze względu na pełnioną funkcję Sekretarza Zarządu LGR Pojezierze Krajeńskie;
  3) **Członek Zarządu - Dorota Cieplińska;**
  4) **Członek Zarządu - Zdzisława Hołubowska**
     - **posiada doświadczenie** w zarządzaniu ze względu na pełnioną funkcję Prezesa Zarządu LGD – Naszyjnik Północy;
  5) **Członek Zarządu - Ryszard Drzewiecki**
     - **posiada doświadczenie** w zakresie zarządzania ze względu na pełnioną funkcję Wiceprezesa Zarządu LGR Pojezierze Krajeńskie oraz Członka Komisji Rewizyjnej LGD – Naszyjnik Północy.
- **Rada**
  Szczegółowe zasady i tryb działania Rady określa Regulamin Pracy Rady LGD, który zgodnie z §15 ust. 10 statutu zatwierdza i uchwala Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia.
  Dane wszystkich Członków Rady zawiera Załącznik nr 4 do wniosku o wybór LSR.
- **Komisja Rewizyjna**
  Regulamin Komisji Rewizyjnej LGD sporządza Komisja Rewizyjna i zgodnie z §8 regulaminu uchwala go Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia. Komisja Rewizyjna dokonuje czynności kontrolnych zgodnie ze statutem, w drodze uchwały Komisji Rewizyjnej oraz na wniosek innych organów LGD.
  W drodze głosowania podczas Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia w dniu 8 czerwca 2015 r. w skład Komisji Rewizyjnej weszli:
  1) **Andrzej Pluto Prądzyński – Przewodniczący Komisji;**
  2) **Łukasz Jurkowlaniec – Członek Komisji;**
  3) **Andrzej Remus – Członek Komisji.**

1.3.5. *Potencjał ludzki LGD*

Kadra LGD Ziemi Człuchowskiej posiada w 100% doświadczenie i niezbędną wiedzę do wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych o zasięgu regionalnym/ lokalnym, ponieważ uczestniczyli we wdrażaniu LSR w ramach realizacji PROW 2007-2013, Schematu II Pilotażowego Programu Leader+ oraz LSROR w ramach Osi 4 PO RYBY 2007-2013. W związku z powyższym wszyscy pracownicy posiadają niezbędne dokumenty poświadczające wiedzę i doświadczenie, są to m. in. certyfikaty i zaświadczenia z odbytych szkoleń i warsztatów (w tym organizowanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego, czy Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa), a także dyplomy oraz świadectwa pracy wraz z zakresami czynności. Ponadto pracownicy brali udział również w innych licznych szkoleniach.

Kompetencje, podział zadań oraz zakres czynności pracowników biura szczegółowo zawarte zostały w **Opisach stanowisk**. Ponadto wszystkim pracownikom biura **wyznaczono zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy**, w ramach których będą wykonywali następujące czynności:

- dokonywanie diagnozy potrzeb i problemów społecznych w środowisku lokalnym i wypracowywanie wspólnych rozwiązań, m. in. poprzez poradnictwo specjalistyczne, organizację warsztatów/ szkoleń z zakresu planowania i realizowania inicjatyw lokalnych, organizowanie spotkań animacyjnych, informacyjno – konsultacyjnych, indywidualna i bezpłatna pomoc beneficjentom poprzez organizację zajęć edukacyjnych zwiększających wiedzę i umiejętności niezbędne do sporządzenia, realizacji i rozliczania projektów społecznych, prowadzenie spotkań w przestrzeni publicznej w celu zwiększenia udziału potencjalnych beneficjentów w planowaniu;
- wzmacnianie potencjału społeczności lokalnej i jej mieszkańców poprzez działania o charakterze edukacyjnym, kulturalnym, integracyjnym, promujące aktywne formy spędzania wolnego czasu;
- wyszukiwanie i wspieranie animatorów lokalnych poprzez pracę z indywidualnymi członkami społeczności, by stali się bardziej aktywni;
- współpraca z lokalnymi grupami lub organizacjami w celu ich rozwoju oraz skutecznego działania;
- angażowanie społeczności lokalnej do aktywnego udziału w ramach realizacji LSR;
- wspieranie sieciowania, tworzenia kontaktów i powiązań kooperacyjnych między strefą biznesu, samorządami terytorialnymi, organizacjami pozarządowymi.

W celu prawidłowego funkcjonowania LGD m.in. jako ośrodka animacyjno - konsultacyjno - doradczego będzie stosowało:

a) **metody pomiaru animacji lokalnej i współpracy poprzez** badanie zadowolenia beneficjentów i poziomu satysfakcji, informacje od osób korzystających z usług animatora będą zbierane poprzez:
   - ankietę oceny pracy animatora (stanowiąca załącznik nr 4 do Regulaminu Biura) – anonimowy kwestionariusz wypełniany przez beneficjenta korzystającego z działania animacyjnego, w ramach którego możliwa jest ocena zarówno efektywności, jak i jakości świadczonych działań animacyjnych przez pracowników biura;
   - jakość oraz kompletność wniosków o przyznanie pomocy oraz o płatność składanych przez beneficjentów.

b) **metody oceny efektywności świadczonego doradztwa prowadzonego przez pracowników biura poprzez** badanie zadowolenia beneficjentów i poziomu satysfakcji, informacje od osób korzystających z doradztwa będą zbierane poprzez:
   - kartę doradztwa (stanowiąca załącznik nr 3 do Regulaminu Pracy Biura) – dokument, w ramach którego możliwa jest weryfikacja zakresu doradztwa udzielonego przez poszczególnego pracownika oraz ocena punktowa świadczonego doradztwa;
   - ankietę oceny pracy doradcy (stanowiąca załącznik nr 4 do Regulaminu Pracy Biura) – anonimowy kwestionariusz wypełniany przez beneficjenta korzystającego z doradztwa, w ramach którego możliwa jest ocena zarówno efektywności, jak i jakości świadczonego doradztwa przez pracowników biura;
   - jakość oraz kompletność wniosków o przyznanie pomocy oraz o płatność składanych przez beneficjentów;
   - raport z przeprowadzonej ewaluacji pracy doradcy - przeprowadzenie oceny pracy doradcy w celu zbadania efektywności świadczonych przez niego usług doradczych, a także w celu przeprowadzenia ewentualnych działań zaradczych i zapobiegawczych.

Wymagane kompetencje wobec poszczególnych pracowników Biura LGD, jak i Członków Rady **są adekwatne** do przewidzianych obowiązków i zostały szczegółowo opisane w Regulaminie Pracy Biura, Opisach stanowisk oraz Regulaminie Pracy Rady.

W zakresie podnoszenia wiedzy i kompetencji osób zaangażowanych w opracowanie i realizację LSR, LGD planuje **uczestnictwo pracowników biura, Członków Zarządu oraz Członków Rady w szkoleniach**, które zostały wykazane **w Planie szkoleń dla pracowników biura LGD oraz Planie szkoleń dla Zarządu i Rady**. Szkolenia będą dotyczyły zarówno m.in. procedur oceny wniosków w ramach LSR, zasad ubiegania się o finansowanie w ramach LSR jak i rozliczania operacji finansowanych w ramach LSR, a także monitoringu, rozliczania i kontroli grantobiorców, standardów obsługi beneficjentów, doskonalenia umiejętności kierowania zespołem, czy biznesplanu, procedur oceny i wyboru operacji w ramach LSR i projektów grantowych oraz wypełniania dokumentów niezbędnych do oceny i wyboru operacji.

LGD, zgodnie z §27 pkt 3 Regulaminu pracy Rady, będzie podejmowało działania dyscyplinujące wobec Członków Rady, którzy systematycznie nie biorą udziału w posiedzeniach Rady lub podczas dokonywania oceny wniosków nie stosują zatwierdzonych kryteriów, czyli dokonują oceny w sposób niezgodny z treścią kryteriów oceny. Ponadto w podejmowaniu decyzji nie ma możliwości upoważnienia osób trzecich. Członkowie Rady pełnią swoje funkcje osobiście, tj. w przypadku osób fizycznych wybranych do Rady – przez te osoby, natomiast w przypadku osób prawnych – przez osoby, które na podstawie dokumentów statutowych lub uchwał właściwych organów są uprawnione do reprezentowania tych osób prawnych.

II. Partycypacyjny charakter LSR

W procesie budowania LSR, w myśl zasady partycypacyjnej, uczestniczyli pracownicy biura, Członkowie LGD oraz zgodnie z inicjatywą Leader (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) przedstawiciele lokalnej społeczności. Uczestnicy opracowujący LSR reprezentowali różne środowiska, byli to między innymi mieszkańcy, organizacje pozarządowe, lokalni przedsiębiorcy, przedstawiciele instytucji publicznych, grupy nieformalne, w tym również osoby z grup defaworyzowanych: bezrobotni w wieku 25-34 lata, młodzież wchodząca na rynek pracy w wieku 18-24 lata (ze względu na dostęp do rynku pracy), osoby powyżej 50 roku życia, osoby zamieszkujące miejscowości poniżej 5 tys. mieszkańców.
Ponadto nad prawidłowością prac dotyczących LSR czuwał i pozostawał w ciągłej oraz bieżącej współpracy konsultant (ekspert) zewnętrzny. **Plan przygotowania LSR zakładał udział społeczności lokalnej na każdym kluczowym etapie jej opracowania (diagnoza, analiza SWOT, określanie celów i wskaźników w odniesieniu do opracowania LSR oraz wybór operacji, monitorowanie i ewaluacja, plan komunikacyjny)**. W ramach prac nad LSR przeprowadzono ok. 20 działań konsultacyjno – doradczo – warsztatowych, w których łącznie udział wzięło około 350 osób (16.07.2015, 31.07.2015, 03-07.08.2015, 10-11.08.2015, 20.08.2015, 27.08.2015, 31.08.2015, 10.09.2015, 15.10.2015, 22.10.2015, 19.11.2015, 23.11.2015). Do niniejszych działań zapraszani byli w sposób skuteczny mieszkańcy obszaru LSR, w tym w szczególności osoby reprezentujące grupy defaworyzowane. Spotkania konsultacyjne Lokalnej Strategii Rozwoju miały miejsce także podczas takich wydarzeń jak: II Rzeczenickie Forum Przedsiębiorczości oraz IV Powiatowe Forum Organizacji Pozarządowych w Człuchowie. Podczas opracowywania LSR, LGD współpracowało z Powiatową Radą Organizacji Pozarządowych (ROP) oraz Pomorską Radą Organizacji Pozarządowych (PROP). Ponadto Kierownik Biura LGD Ziemi Człuchowskiej jest Przewodniczącą Prezydium ROP oraz Członkiem PROP. Ponadto przez cały czas funkcjonowało Biuro LGD, które pełniło rolę punktu informacyjno-konsultacyjnego. W związku z powyższym **niniejsza Lokalna Strategia Rozwoju nie została przygotowana przez podmiot zewnętrzny.**

Do opracowania LSR wykorzystano przeprowadzoną analizę ekspercką dotyczącą sytuacji społeczno-gospodarczej na obszarze objętym LSR na podstawie analiz dokumentów zastanych oraz danych statystycznych z Głównego Urzędu Statystycznego (Bank Danych Lokalnych – według stanu na 2013 r. i 2014 r.) oraz przeprowadzonym na obszarze działania LGD, badaniu sondażowym, który został przeprowadzony dwukrotnie na terenie LGD Ziemi Człuchowskiej, na reprezentatywnych próbach kwotowych. Dla przeprowadzanych analiz szczególnie przydatne okazały się dane dotyczące postrzegania przez mieszkańców potencjalnych obszarów rozwoju obszaru. Powyższe analizy zostały wykorzystane w rozdziale III. Diagnoza – opis obszaru i ludności oraz IV. Analiza SWOT. Ponadto w 2014 r. na zlecenie Fundacji Lokalna Grupa Działania – Naszyjnik Północy **przeprowadzone zostało badanie** dotyczące między innymi zagadnień związanych z rozpoznawalnością Lokalnej Grupy Działania – Naszyjnik Północy i ocena działalności LGD w aspekcie stymulacji aktywności członków społeczności lokalnych zamieszkujących obszar LGD, wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju i wpływu LGD na rozwój obszaru działania LGD oraz kierunków rozwoju. **Wśród najważniejszych wniosków z przeprowadzonego badania znalazły się poniższe kwestie:**

- według biorących udział w badaniu najważniejszym celem działalności LGD powinno być zwiększanie miejsc pracy oraz aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców. Badania wykazały również potrzebę rozwoju infrastruktury turystycznej, zaznaczając jednocześnie potrzebę poprawy infrastruktury noclegowej i gastronomicznej (pozostałe sektory infrastruktury turystycznej zostały ocenione stosunkowo wysoko);
- badani nie dostrzegają wpływu realizowania Lokalnej Strategii Rozwoju na rozwój miejsca zamieszkania; istnieje przesłanka, że badani nie dostrzegają związku pomiędzy zmianami a strategią, ponieważ mają niewielką wiedzę na temat LSR;
- niespełna połowa badanych wie o istnieniu LGD – Naszyjnik Północy, a źródłem wiedzy w dużej mierze były wydawane publikacje i mapy, strona internetowa oraz ulotki informacyjne.

W wyniku wyżej wymienionego badania i wniosków jakie zostały wypracowane po jego przeprowadzeniu, zorganizowano liczne spotkania konsultacyjne ze społecznością lokalną w każdej z gmin wchodzących w skład LGD, w ramach których przekazywano liczne informacje na temat działalności LGD w celu podniesienia wiedzy mieszkańców obszaru na temat działań prowadzonych przez LGD w ramach nowego okresu programowania w ramach PROW 2014-2020, a następnie umieszczano je na stronie internetowej oraz portalu społecznościowym LGD.

W ramach kształtowania LSR zastosowano różnorodne działania aktywizujące i stymulujące do udziału w pracach. W związku z powyższym mieszkańcy, w tym również grupy defaworyzowane, mieli możliwość wpływu na kształt tworzącej się LSR, m.in. poprzez zastosowanie następujących partycypacyjnych metod angażowania społeczności lokalnej:

1) **<u>sondaż społeczny</u>**, dokonany dwukrotnie na etapie sporządzania **diagnozy obszaru**. Dla przeprowadzanych analiz szczególnie przydatne okazały się dane dotyczące postrzegania przez mieszkańców potencjalnych obszarów rozwoju obszaru. Wyniki zostały szerzej opisane w rozdziale III LSR - Diagnoza-opis obszaru i ludności.
2) **<u>wywiad indywidualny (wywiad za pomocą kart projektów)</u>** – zdiagnozowanie potrzeb społeczności poprzez zbieranie kart projektów**.** Oddolnie pozyskiwano i systematycznie gromadzono informacje od mieszkańców podczas wywiadu za pomocą tzw. karty projektu służącej **zdefiniowaniu potrzeb i problemów przedstawicieli sektora społecznego, publicznego i gospodarczego.** Reprezentanci **wszystkich trzech sektorów** brali w nich udział na równych zasadach. Metodę zastosowano w celu precyzyjnego określenia preferencji grupy docelowej, czyli mieszkańców obszaru LGD włącznie z osobami reprezentującymi grupy defaworyzowane. Łącznie zebrano 145 kart projektu, a następnie dokonano analizy, w wyniku której uzupełniana została **diagnoza i analiza SWOT**, a także tworzone były **cele, przedsięwzięcia, zakresy projektów, wskaźniki, budżet**, **lokalne kryteria wyboru.**
3) **<u>konsultacje społeczne za pośrednictwem strony internetowej oraz portalu społecznościowego LGD Ziemi Człuchowskiej</u>** - w ramach tej metody umieszczono formularz, za pomocą którego społeczność lokalna miała możliwość zgłaszania uwag

do wypracowanych kluczowych elementów LSR (**diagnoza, analiza SWOT, określanie celów i wskaźników, opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru, monitoring i ewaluacja oraz plan komunikacji**).
Zgodnie z przeprowadzonymi badaniami ankietowymi podczas spotkań konsultacyjnych ze społecznością lokalną (mieszkańcami obszaru) strona internetowa okazała się dla respondentów najbardziej trafnym narzędziem komunikacyjnym.

4) **Grupa Robocza ds. LSR** – powołana została w celu usprawnienia procesu opracowywania i konsultacji zapisów Lokalnej Strategii Rozwoju na każdym kluczowym etapie prac nad LSR (**diagnoza, analiza SWOT, określanie celów i wskaźników oraz opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru, monitoring i ewaluacja oraz plan komunikacji**). Członkowie grupy roboczej wywodzą się zarówno z sektora społecznego, gospodarczego, jak i publicznego. Posiadają wiedzę na temat sytuacji społecznej, gospodarczej obszaru LSR. Grupa robocza sporządziła harmonogram prac nad LSR. Grupie Roboczej przewodniczył Moderator (Przewodniczący tej grupy).
5) **fokus** – metoda zastosowana w celu zaangażowania, aktywizacji uczestników oraz ze względu na interakcję i wymianę poglądów. Dyskusjom grup fokusowych przewodniczyło dwóch moderatorów. Technikę przeprowadzono podczas **konsultacji diagnozy oraz tworzenia: analizy SWOT, celów, przedsięwzięć, zakresów projektu, budżetu, wskaźników, lokalnych kryteriów wyboru oraz wyboru operacji, planu komunikacji oraz monitoringu i ewaluacji**. Grupa fokusowa składała się z przedstawicieli Grupy roboczej oraz reprezentantów Zespołów tematycznych. Łącznie liczyła 14 osób. Członkowie niniejszych grup zostali skutecznie poinformowani o możliwości uczestniczenia w pracach nad LSR i zaproszeni do udziału poprzez różne kanały informacyjne (tradycyjna korespondencja pocztowa, e-mail, telefon, tablice informacyjne, wiadomości sms-owe do liderów lokalnych, sołtysów, portal społecznościowy, strony internetowe – LGD oraz członków LGD). W ramach prac grupy fokusowej opracowany został (w celu późniejszego skonsultowania ze społecznością podczas spotkań) zarys analizy SWOT oraz propozycje: celów, przedsięwzięć, zakresów projektów, budżetu, wskaźników, lokalnych kryteriów wyboru.
6) **spotkania konsultacyjne ze społecznością lokalną (mieszkańcami obszaru)** – metoda zastosowana na etapie **konsultacji diagnozy oraz tworzenia: analizy SWOT, celów, przedsięwzięć, zakresu projektów, budżetu, wskaźników realizacji LSR, lokalnych kryteriów wyboru oraz wyboru operacji, planu komunikacji oraz monitoringu i ewaluacji** z mieszkańcami (przedstawicielami trzech sektorów), w tym osób z grup defaworyzowanych. Spotkania prowadzone były przez dwóch moderatorów. Interesariusze zostali w sposób skuteczny zaproszeni do udziału w opracowywaniu LSR oraz współdecydowaniu o ostatecznym wyglądzie LSR poprzez różne kanały informacyjne (tradycyjna korespondencja pocztowa, e-mail, telefon, tablice informacyjne, wiadomości sms-owe do liderów lokalnych, sołtysów, portal społecznościowy, strony internetowe – LGD oraz członków LGD, za pomocą koordynatorów z gmin wchodzących w skład LGD, będących pośrednikami między LGD a mieszkańcami z tych gmin).
W wyniku przeprowadzonych spotkań konsultacyjnych w analizie SWOT, celach LSR, przedsięwzięciach, zakresach projektów, budżecie, wskaźnikach, lokalnych kryteriach **zostały uwzględnione uwagi i sugestie, rekomendacje oraz opinie lokalnej społeczności.**
7) **otwarta przestrzeń** – dyskusja nad ważnymi zagadnieniami związanymi z opracowywaniem LSR, dotyczyła zgłaszania przez uczestników (grupę fokusową) propozycji poszczególnych zagadnień i namawiania pozostałych uczestników dyskusji (społeczność lokalną) do aktywnego udziału w opracowywaniu danego zagadnienia. Metoda pozwoliła na wypracowanie i sformułowanie przy współudziale przedstawicieli trzech sektorów, **zarysu analizy SWOT, celów, przedsięwzięć, zakresu projektów, budżetu, wskaźników realizacji LSR, lokalnych kryteriów oraz wyboru operacji, planu komunikacji oraz monitoringu i ewaluacji**. Metodę zastosowano ze względu na jej elastyczną formę. Dyskusja grup miała formę otwartą i każdy zainteresowany tematem mógł w niej uczestniczyć. Przewodniczyło dwóch moderatorów. Wszyscy uczestnicy mieli możliwość wyrażenia opinii, wskazania własnych pomysłów i przemyśleń, wprowadzenia uwag, przedyskutowania ważnych dla danej grupy zagadnień i znalezienie rozwiązań.
8) **badania ankietowe** – metoda polegała na rozdysponowaniu wśród uczestników spotkań konsultacyjnych, kwestionariuszy z pytaniami z prośbą o ich wypełnienie. Respondentów zapytano m.in. o ich potrzeby oraz pomysły odnośnie możliwości pozyskania środków na obszar przez LGD, a także preferowany kanał informacyjny na linii LGD – beneficjent. Zebrano 97 kwestionariuszy. Technikę przeprowadzono, ponieważ jest ona formą pisemnego wywiadu, który posłużył do zebrania informacji o zjawiskach występujących w społeczeństwie. W badaniach brali udział przedstawiciele trzech sektorów, w tym również osoby z grup defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy. W związku z powyższym powstał katalog grup docelowych/beneficjentów strategii.
W ramach przeprowadzonego badania ankietowego powstał wykaz ważnych dla mieszkańców potrzeb, które według nich warto realizować, m.in. z zakresu zachowania dziedzictwa kulturowego (promocja produktów lokalnych, promocja obszaru, infrastruktura kulturalna), turystyki i rekreacji (infrastruktura turystyczna i rekreacyjna, szlaki turystyczne), rozwoju przedsiębiorczości, doskonalenia kadr, itd. **Wszystkie wnioski zostały przeanalizowane i znalazły odzwierciedlenie w przedsięwzięciach, podejmowanych przez LGD w ramach dostępnego budżetu. Żadnych wniosków z konsultacji nie odrzucono.**

Zestawienie metod partycypacyjnych zastosowanych na każdym kluczowym etapie prac nad LSR przedstawia Tabela 2.

Tabela 2. Metody partycypacji zastosowane na poszczególnych kluczowych etapach prac nad LSR.

Lp.	Metoda partycypacji	I kluczowy etap prac nad LSR: **Diagnoza – opis obszaru i ludności oraz analiza SWOT**	II kluczowy etap prac nad LSR: **Określanie celów i wskaźników w odniesieniu do opracowania LSR oraz opracowanie planu działania**	III kluczowy etap prac nad LSR: **Opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru**	IV kluczowy etap prac nad LSR: **Opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji**	V kluczowy etap prac nad LSR: **Przygotowanie planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR**
1.	sondaż społeczny					
2.	wywiad indywidualny (wywiad za pomocą kart projektów)					
3.	konsultacje społeczne za pośrednictwem strony internetowej oraz portalu społecznościowego LGD Ziemi Człuchowskiej					
4.	Grupa Robocza ds. LSR					
5.	fokus					
6.	spotkania konsultacyjne ze społecznością lokalną (mieszkańcami obszaru)					
7.	otwarta przestrzeń					
8.	badania ankietowe					

Źródło: opracowanie własne.

Na etapie monitorowania i oceny realizacji strategii oraz jej aktualizacji, opracowania i zmiany lokalnych kryteriów wyboru LGD przewiduje **zaangażowanie społeczności lokalnej w proces realizacji strategii** poprzez następujące metody partycypacyjne:

- konsultacje społeczne za pomocą strony internetowej oraz fanpage'a LGD Ziemi Człuchowskiej;
- wywiad indywidualny (wywiad za pomocą formularza uwag);
- spotkania konsultacyjne ze społecznością lokalną (mieszkańcami obszaru) w przypadku aktualizacji lokalnej strategii rozwoju oraz zmiany lokalnych kryteriów wyboru;
- badania ankietowe.

Bazą dobrych praktyk, które posłużyły do przeprowadzenia działań i zastosowania metod partycypacyjnych na kluczowych etapach prac nad strategią była strona projektu „Decydujmy razem". W związku z powyższym LGD dokonało weryfikacji zastosowanych metod, która potwierdziła, że zawierają one elementy partycypacyjne.

III. Diagnoza – opis obszaru i ludności

Przedstawiona poniżej diagnoza obszaru jest punktem wyjścia do analizy SWOT, celów ogólnych i szczegółowych, wskaźników oraz kryteriów wyboru operacji. Przedstawione zbiory danych są wynikiem **analiz dokumentów zastanych** oraz **zestawień Głównego Urzędu Statystycznego**. W celach porównawczych poza danymi z roku 2013 i 2014 w wielu analizach umieszczono dane z lat poprzednich – aby zobrazować dynamikę zmian i kierunki rozwoju poszczególnych obszarów funkcjonowania społeczności lokalnych.

Sugestie i uwagi lokalnej społeczności odnoszące się do diagnozy, zebrane w wyniku konsultacji społecznych zostały umieszczone w odpowiednich jej podrozdziałach.

W diagnozie wskazano najważniejsze problemy, potrzeby, zasoby oraz potencjał obszaru, a także opisano najważniejsze obszary, na które może mieć wpływ LGD.

3.1. GRUPY SZCZEGÓLNIE ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI STRATEGII (W SZCZEGÓLNOŚCI W KONTEKŚCIE DOSTĘPU DO RYNKU PRACY) ORAZ PROBLEMY I OBSZARY INTERWENCJI ODNOSZĄCE SIĘ DO TYCH GRUP

Przeprowadzone analizy dosyć jednoznacznie pokazują, że grupami defaworyzowanymi, które są istotne z punktu widzenia realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju i w szczególny sposób powinny być brane pod uwagę przy określaniu podmiotów zagrożonych różnorodnymi formami wykluczenia są przede wszystkim:

- bezrobotni w wieku 25-34 lata,
- młodzież wchodząca na rynek pracy wieku 18-24 lata,
- osoby powyżej 50 roku życia,
- osoby zamieszkujące miejscowości poniżej 5 tys. mieszkańców.

Pierwsza zidentyfikowana grupa to **osoby bezrobotne w wieku 25-34 lata**, defaworyzowane ze względu na dostęp do rynku pracy, przez co zagrożona jest ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Grupa została wybrana ze względu na analizę bezrobocia na obszarze LGD, które jest bardzo wysokie – 21,4% w 2014 r. (przy 11,3 dla całego województwa). Wytypowana grupa bezrobotnych stanowi największy odsetek wśród bezrobotnych – 26,8%. Osoby w tym przedziale wiekowym charakteryzują się sporą elastycznością zawodową i gotowością do zmiany branży, dlatego też często decydują się na migrację zarobkową poza powiat człuchowski. Wsparcie dla tej grupy, w celu jej zatrzymania na obszarze LGD, będzie polegało na premiowaniu tych osób jako wnioskodawców lub uczestników projektów dotyczących otwarcia lub rozwinięcia działalności gospodarczej. Praca z grupą bezrobotnych będzie wymagała współpracy z urzędem pracy oraz ośrodkami opieki społecznej.

Kolejna grupa to **młodzież wchodząca na rynek pracy w wieku 18-24 lata**, która ze względu na brak doświadczenia zawodowego i związane z tym problemy ze znalezieniem zatrudnienia zagrożona jest bezrobociem, a dalej wykluczeniem społecznym. Ponadto grupa ta charakteryzuje się największą mobilnością, co wpływa na wyludnianie się obszaru LGD (wskaźnik migracji na poziomie -5,8 na 1 000 mieszkańców w 2013 roku). W celu zatrzymania odpływu ludzi młodych z obszaru i ułatwienia im startu na rynku pracy, będą oni w LSR wspierani poprzez premiowanie ich jako wnioskodawców projektów dotyczących otwarcia działalności gospodarczej.

Osoby powyżej 50 roku życia, to grupa, której liczebność z roku na rok rośnie ze względu na zjawisko starzenia się społeczeństwa na obszarze powiatu człuchowskiego. Ze względu na zagrożenie wykluczeniem społecznym konieczna jest aktywizacja tej grupy wiekowej. W ramach LSR będą oni premiowani jako uczestnicy projektów miękkich – edukacyjno-szkoleniowych, co wpłynie na ich społeczne uaktywnienie.

Ostatnią grupą zidentyfikowaną jako zagrożona różnymi formami wykluczenia są **osoby zamieszkujące miejscowości poniżej 5 tys. mieszkańców**. Źródłem tego zjawiska jest właśnie miejsce zamieszkania oddalone od większych aglomeracji, w których znajdują się firmy handlowe i usługowe, infrastruktura publiczna i kulturalna oraz zakłady opieki zdrowotnej. Dodatkowym powodem wykluczenia tych osób jest utrudniona komunikacja między ich miejscem zamieszkania a większymi miejscowościami, spowodowana złym stanem dróg. Do grupy mieszkańców z małych miejscowości skierowane są prawie wszystkie działania zaplanowane w ramach LSR, które mają poprawić jakość komunikacji z innymi miejscowościami oraz dostępność infrastruktury kulturalnej i rekreacyjnej, a także ułatwić rozpoczęcie działalności gospodarczej.

3.2. CHARAKTERYSTYKA DEMOGRAFICZNA OBSZARU

Teren, który obejmuje Lokalna Grupa Działania Ziemi Człuchowskiej pokrywa się z obszarem powiatu człuchowskiego. Ogółem w 2013 roku łączna liczba osób zameldowanych na tym terenie wyniosła 57 193, w tym 28 296 mężczyzn i 28 897 kobiet.
Obszar realizacji LSR 2014-2020 obejmuje liczbę mieszkańców większą niż średnia liczba mieszkańców objętych LSR na lata 2007-2013 w województwie - średnia w województwie wynosi 57 063,50 ludności, a liczba mieszkańców LGD Ziemi Człuchowskiej 57 193.

Tabela 3. Struktura liczebności w poszczególnych gminach powiatu człuchowskiego.

Gmina	Typ gminy	Powierzchnia w km²	Liczba mieszkańców				Ogółem
			Mężczyźni	Kobiety	Miasto	Wieś	
Człuchów	gmina miejska	13	6 922	7 463	14 385	-	14 385
Czarne	gmina miejsko-wiejska	235	4 589	4 727	6 089	3 227	9 316
Debrzno	gmina miejsko-wiejska	224	4 568	4 704	5 232	4 040	9 272
Człuchów	gmina wiejska	361	5 472	5 246	-	10 718	10 718
Koczała	gmina wiejska	223	1 732	1 735	-	3 467	3 467
Przechlewo	gmina wiejska	244	3 188	3 135	-	6 323	6 323
Rzeczenica	gmina wiejska	275	1 825	1 887	-	3 712	3 712
	RAZEM	**1 575**	**28 296**	**28 897**	**25 706**	**31 487**	**57 193**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych (www.stat.gov.pl).

Ludność zamieszkująca tereny zurbanizowane na obszarze LGD Ziemi Człuchowskiej wynosiła 44,9% (w roku 2013). Gęstość zaludnienia na terenie wynosi 36 osób na km² i jest znacząco mniejsza niż gęstość zaludnienia w całym województwie (125 osób na km²).

W powiecie człuchowskim zaobserwować można umiarkowany spadek liczby ludności o 490 osób na przestrzeni lat 2010-2013. Z 57 683 osób zamieszkujących obszar w 2010 roku, w 2013 pozostały 57 193 osoby. Spadek ludności na obszarze powiatu podyktowany jest między innymi ujemnym przyrostem naturalnym w latach 1998 – 2005 oraz ujemnym saldem migracji. W przypadku drugiego wymienionego wskaźnika rokrocznie odnotowuje się wzrost liczby osób emigrujących poza powiat (saldo na poziomie -5,8 na 1 000 mieszkańców w 2013 roku – wzrost o 2,3 na 1 000 mieszkańców w stosunku do 2010 roku). Osobami, które najczęściej migrują poza powiat są ludzie młodzi i wykształceni.

Obecnie odnotowuje się dość wysoki wskaźnik przyrostu naturalnego na poziomie 2,3 osoby na 1 000 mieszkańców w 2013 roku. Na tle województwa wynik ten jest stosunkowo wysoki (1,7 osoby na 1 000 mieszkańców – średnia w województwie). **Niezbędne są jednak działania, które miałyby na celu zatrzymanie migracji poprzez realizację LSR.**

Wykres 1. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1 000 ludności na obszarze LGD wraz z prognozą na lata 2015-2016.

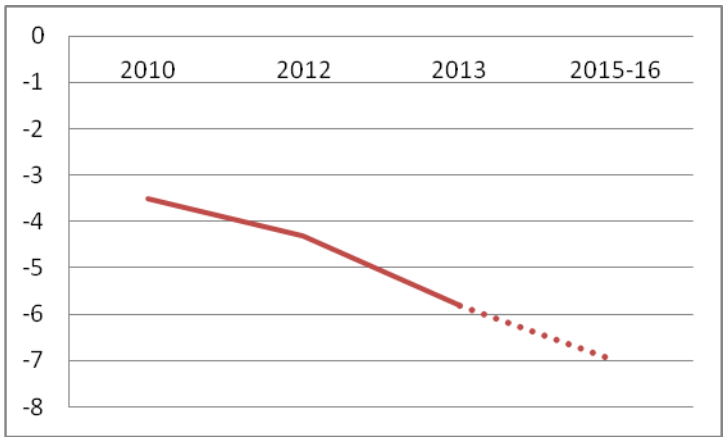

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych (www.stat.gov.pl).

Ludność w wieku produkcyjnym wynosi 65% mieszkańców całego obszaru LGD. Dodatkowo 20% wszystkich mieszkańców, to jednostki, które dopiero będą wchodzić na rynek pracy, bo znajdują się w wieku przedprodukcyjnym. W najbliższej dekadzie wzrośnie liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Będzie to efekt przechodzenia w stan emerytalny części populacji urodzonej w latach 60-tych. Jednocześnie liczba urodzeń nie jest w stanie zrekompensować spadku liczby osób w wieku produkcyjnym. Obecny stan jest mocno skorelowany z ogólną sytuacją Polski – tendencją starzenia się polskiego społeczeństwa, ale także Europy. Wymusza to działania ukierunkowane na aktywizację osób starszych będących w grupie poprodukcyjnej.

Tabela 4. Struktura ludności pod kątem wieku produkcyjnego.

Grupa wiekowa	Ilość	%
ludność w wieku przedprodukcyjnym (do 17 lat)	11 430	20%
ludność w wieku produkcyjnym	37 027	65%
ludność w wieku produkcyjnym (w tym mobilnym)	*22 694*	*40%*
ludność w wieku poprodukcyjnym	8 736	15%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych (www.stat.gov.pl).

3.3. CHARAKTERYSTYKA GOSPODARKI I RYNKU PRACY OBSZARU LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA ZIEMI CZŁUCHOWSKIEJ

3.3.1. *Uwarunkowania ekonomiczne*

Według danych GUS liczba podmiotów w rejestrze REGON na 1 000 ludności od wyżu w 2010 r. charakteryzowała się spadkiem i późniejszym wzrostem. Liczba firm na obszarze działania LGD Ziemi Człuchowskiej jest coraz większa i obserwowana jest tendencja wzrostowa od 2012 roku. Pomimo to wskaźnik ten w 2014 r. na obszarze LGD (89) jest niższy niż dla całego województwa (120).

Tabela 5. Liczba podmiotów w rejestrze REGON na 1 000 ludności.

Obszar	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Powiat człuchowski	90	91	87	88	89	89
Województwo pomorskie	112	114	113	116	118	120

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych (www.stat.gov.pl).

W powiecie człuchowskim największą grupę pod względem liczby zatrudnionych stanowią przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników (w 2014 roku – 4 872 podmioty). Na terenie LGD Ziemi Człuchowskiej nie ma podmiotów zatrudniających powyżej 1 000 osób.

Tabela 6. Podmioty wg wielkości zatrudnienia.

Zatrudnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014
9 i mniej	4 875	4 987	4 767	4 809	4 842	4 872
10-49	197	206	201	179	177	181
50-249	47	42	41	45	43	43
250-999	6	6	6	6	7	7
ogółem	**5 125**	**5 241**	**5 015**	**5 039**	**5 069**	**5 103**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych (www.stat.gov.pl).

Zdecydowana większość podmiotów gospodarczych na terenie LGD Ziemi Człuchowskiej to zakłady osób fizycznych (w 2014 roku - 72% podmiotów). Trend ten utrzymuje się od kilku lat.

Tabela 7. Podmioty wg formy prawnej.

Rok	Przedsiębiorstwa państwowe	Spółdzielnie	Spółki handlowe	Spółki cywilne	Jednostki nie mające os. prawnej	Osoby fizyczne	Ogółem
2012	1	30	197	307	804	3 700	**5 039**
2013	1	30	205	311	814	3 708	**5 069**
2014	1	30	215	319	841	3 697	**5 103**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych (www.stat.gov.pl).

Według danych GUS od 2011 roku wskaźnik osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym wynosi około 10 (waha się od 9,9 do 10,1). Wskazany parametr pokazuje, że przedsiębiorczość w regionie rośnie, po spadku w 2012 roku, jednak potrzebuje dodatkowej stymulacji, by przebić wskaźnik sprzed 2010 roku (10,5). Dla porównania wskaźnik osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym w województwie w 2014 roku wynosił 13,7. Liczba podmiotów gospodarczych i osób samozatrudnionych może wzrosnąć gdy wzrośnie liczba działań aktywizujących przedsiębiorczość i nakłaniających do podejmowania samozatrudnienia. Potwierdzeniem tego wniosku jest zgłoszony przez przedsiębiorców i mieszkańców podczas konsultacji problem dotyczący słabej oferty wspierania i rozwoju przedsiębiorczości na terenie powiatu człuchowskiego, a także zbiurokratyzowany system prawny i podatkowy, który utrudnia lub nawet hamuje realizację różnych działań.

Wykres 2. Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym.

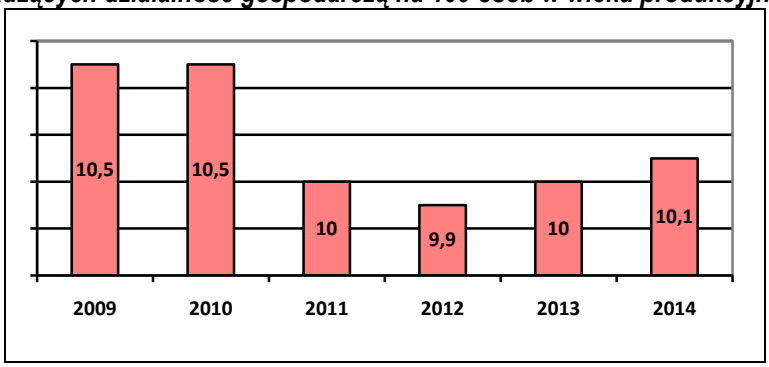

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych (www.stat.gov.pl).

Największa grupa zarejestrowanych przedsiębiorców funkcjonuje w sektorze handlu (wg danych GUS z 2014 r. - 1 232 podmioty). W budownictwie i przetwórstwie działa kolejno 615 i 463 podmioty. W handlu, budownictwie, przetwórstwie oraz pozostałych branżach odnotowany jest spadek liczby podmiotów działających na rynku, związany z załamaniem w 2011-2012 roku. W kolejnych latach odnotowuje się wzrost, lecz pomimo tendencji wzrostowej, wskaźniki nie osiągnęły jeszcze wyniku z 2010 roku (5 125 podmiotów). **Można jednak założyć, że w kolejnych latach nastąpi stopniowy wzrost liczby podmiotów we wszystkich sektorach podyktowany wdrażaniem LSR.**

Tabela 8. Podmioty wg grup rodzajów działalności PKD 2007.

Rodzaj działalności	2009	2010	2011	2012	2013	2014
handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	1 390	1 376	1 273	1 257	1 252	1 232
Budownictwo	624	623	610	610	611	615
przetwórstwo przemysłowe	477	499	453	451	450	463
działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	382	390	398	419	421	423
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	275	311	316	321	326	287
pozostała działalność	1 977	2 042	1 965	1 981	2 009	2 083
Ogółem	**5 125**	**5 241**	**5 015**	**5 039**	**5 069**	**5 103**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych (www.stat.gov.pl).

Przedsiębiorcy na obszarze LGD mają do dyspozycji specjalnie wydzielone tereny inwestycyjne i strefy ekonomiczne, gdzie działalność gospodarcza może być prowadzona na preferencyjnych zasadach. Największe obszarowo tereny inwestycyjne znajdują się w Zielonym Parku Przemysłowym w Cierzniach (56 ha). Funkcjonuje tam podstrefa Słupskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (9,87 ha), inkubator przedsiębiorczości (instytucja otoczenia biznesu) oraz kilkadziesiąt hektarów terenów inwestycyjnych położonych poza strefą. Drugim co do wielkości terenem jest podstrefa Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Zagórkach (15 ha). Analizując zagadnienie istnienia stref ekonomicznych, obserwuje się większe zainteresowanie przedsiębiorców terenami, położonymi wokół dużych regionalnych ośrodków miejskich.

Tabela 9. Strefy ekonomiczne na terenie LGD.

Strefa ekonomiczna	Podstrefa	Powierzchnia terenu inwestycyjnego	Lokalizacja
Słupska Specjalna Strefa Ekonomiczna	Podstrefa Debrzno	9,8736 ha	Cierznie
Słupska Specjalna Strefa Ekonomiczna	Podstrefa Czarne	7,9157 ha	Czarne
Pomorska Strefa Ekonomiczna	Człuchów	15 ha	Zagórki

Źródło: opracowanie własne.

3.3.2. *Przedsiębiorczość społeczna*

Na terenie LGD Ziemi Człuchowskiej poza przedsiębiorstwami nastawionymi tylko na zysk, funkcjonują dwie spółdzielnie socjalne, których celem jest społeczna i zawodowa reintegracja członków spółdzielni. Jedną ze spółdzielni działających na obszarze jest Spółdzielnia Socjalna „Zielone Tulipany", która prowadzi działalność z zakresu urządzania terenów zielonych. Natomiast Spółdzielnia Socjalna Solidum zajmuje się dochodzeniem roszczeń w zakresie odszkodowań z wypadków komunikacyjnych, w pracy, w rolnictwie, błędów w sztuce medycznej oraz prowadzi doradztwo finansowe w zakresie funduszy inwestycyjnych oraz doradztwo ubezpieczeniowe. **W wyniku przeprowadzonych konsultacji wskazane spółdzielnie socjalne planują dalszy swój rozwój, na który LGD może mieć wpływ wdrażając LSR.**

3.3.3. *Potencjał rozwojowy obszaru*

Z analitycznego punktu widzenia szczególnie ważne jest wskazanie branż gospodarki mających kluczowe znaczenie dla rozwoju regionu. **Jako branże rozwojowe obszaru powiatu człuchowskiego określone zostały: branża turystyczna, przetwórcza oraz usługowa.**

Nie bez znaczenia w toku prowadzonych analiz o charakterze diagnostycznym były także konsultacje przeprowadzone z mieszkańcami. W celu uzyskania informacji dotyczących potrzeb i postrzegania kierunków rozwoju (z punktu widzenia mieszkańców), wykorzystano sondaż społeczny, który został przeprowadzony dwukrotnie na terenie LGD Ziemi Człuchowskiej, na reprezentatywnych próbach kwotowych. Pierwsza z prób badawczych obejmowała swoim zakresem wszystkie gminy wiejskie i wiejsko-miejskie na terenie powiatu człuchowskiego. Druga z prób obejmowała miasto Człuchów.

Dla przeprowadzanych analiz szczególnie przydatne okazały się dane dotyczące postrzegania przez mieszkańców potencjalnych obszarów rozwoju obszaru. Analizy zebranych danych wykazały, że najczęstszymi odpowiedziami były: rolnictwo (18,6% wszystkich odpowiedzi) oraz turystyka (17,8% odpowiedzi). Co ciekawe dosyć częstym wskazaniem była także produkcja przemysłowa (14,7% odpowiedzi) oraz usługi (14,5% odpowiedzi).

Tabela 10. Szanse rozwoju regionu – wskazania mieszkańców obszaru LGD.

Kategorie	Odpowiedzi	
	N	Procent
rolnictwo	138	18,6%
rolnictwo ekologiczne	39	5,3%
przetwórstwo	36	4,9%
produkcja przemysłowa	109	14,7%
gospodarka leśna	80	10,8%
turystyka	133	17,8%
agroturystyka	65	8,8%
rękodzieło	26	3,6%
usługi	107	14,5%
inne	7	1,0%
ogółem	**740**	**100,0%**

Źródło: Badania własne na próbie kwotowej n=316 przeprowadzone na obszarze LGD Ziemi Człuchowskiej.

Spostrzeżenia mieszkańców dotyczące kierunków rozwoju pokrywają się z istniejącą specyfiką i zasobami regionu – jeziora, lasy, tereny uprawne.

Przeprowadzona analiza wskazuje, że najbardziej rozwojową branżą na terenie LGD Ziemi Człuchowskiej jest **turystyka** (sklasyfikowana w dziale 55 PKD jako zakwaterowanie, w dziale 77 PKD jako wynajem i dzierżawa sprzętu rekreacyjnego i sportowego oraz dziale 79 PKD jako działalność organizatorów turystyki, pośredników i agentów turystycznych oraz pozostała działalność usługowa w zakresie rezerwacji i działalności z nią związane). Powiat człuchowski posiada bowiem walory przyrodnicze i kulturowe, które przyciągają z roku na rok coraz więcej turystów. Wzrost liczby odwiedzających teren LGD wymaga wsparcia dla firm świadczących usługi związane z obsługą turystów. Turystyka jest branżą, której rozwój obserwuje się w Polsce i na świecie.

Rozwojowym kierunkiem jest także **przetwórstwo przemysłowe** polegające głównie na **produkcji artykułów spożywczych i napojów.** Za tą branżą przemawiają **lokalne produkty rolne** - powierzchnia gruntów ornych oraz sadów to 56 042 ha (35,6% całkowitej powierzchni LGD); dzięki czystemu środowisku na terenie powiatu człuchowskiego panują korzystne warunki do produkcji zdrowej żywności, na którą aktualnie występuje duże zapotrzebowanie w związku z modą na zdrowy styl życia.

Trzecią branżą, w którą inwestowanie może przynieść regionowi rozwój jest **branża usługowa**, rozumiana szczególnie jako **usługi budowlane** (sklasyfikowane w dziale 43 PKD jako roboty budowlane specjalistyczne), **sprzedaż hurtowa** (sklasyfikowana w dziale 46 PKD) oraz **działalności specjalistyczne** (sklasyfikowane w dziale 69 PKD jako działalność prawnicza i rachunkowo-księgowa, w dziale 71 PKD jako działalność w zakresie architektury i inżynierii oraz badań i analiz technicznych, dziale 74 PKD jako działalność w zakresie specjalistycznego projektowania oraz fotografii i tłumaczeń oraz dziale 86 PKD jako działalność w zakresie opieki zdrowotnej ukierunkowanej wyłącznie na specjalizacje stomatologia, okulistyka, ginekologia oraz fizjoterapia). W budownictwie oraz handlu działa największa liczba przedsiębiorstw, które są w stanie zatrudniać więcej niż jedną osobę, dlatego konieczne jest wparcie rozwojowe dla tych podmiotów, aby utrzymały się na rynku i tworzyły dodatkowe miejsca pracy. Działalności specjalistyczne skierowane są dla osób młodych wchodzących na rynek pracy po ukończeniu nauki, aby umożliwić im otwarcie działalności gospodarczej i pozostanie na terenie powiatu człuchowskiego.

Wskazane przez mieszkańców **rolnictwo** jako szansa na rozwój obszaru nie może być w pełni brane pod uwagę, ponieważ według zapisów rozporządzenia z dnia 9 października 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 nie ma możliwości wsparcia w tym zakresie (oprócz zapisów znajdujących się w §5, ust. 1 lit a).

3.3.4. *Wskaźnik dochodu podatkowego*

Dochód podatkowy gminy na 1 mieszkańca LGD Ziemi Człuchowskiej (obliczony jako średnia z gmin tworzących obszar LGD) wyniósł 1 042,06 zł i jest niższy niż średni obliczony dla województwa pomorskiego – 1 221,68 zł.

Tabela 11. Dochód podatkowy na 1 mieszkańca gminy przyjęty do obliczania subwencji wyrównawczej na 2015 r.

Gmina	Dochód podatkowy na 1 mieszkańca gminy	Średnia z gmin LGD dochodu podatkowego gminy na 1 mieszkańca	Średnia z gmin województwa pomorskiego dochodu podatkowego gminy na 1 mieszkańca gminy
Człuchów (miasto)	1 266,07	**1 042,06**	**1 221,68**
Czarne	1 070,35		
Człuchów	917,16		
Debrzno	838,26		
Koczała	991,39		
Przechlewo	1 076,27		
Rzeczenica	1 134,95		

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Ministerstwa Finansów. Wskaźniki dochodów podatkowych dla poszczególnych gmin, powiatów i województw na 2015 r. (Podstawą do wyliczenia wskaźników były dane o dochodach podatkowych za 2013 r.).

3.3.5. Bezrobocie

Na obszarze wdrażania LSR w 2014 r. odnotowano stopę bezrobocia na poziomie 21,4%. Jest ona bardzo wysoka w odniesieniu do całego województwa, gdzie wskaźnik ten wynosi 11,3%. Dla porównania wskaźnik dla całego kraju wynosi 11,4%. Oznacza to, że poziom bezrobocia jest poważnym problemem i wymaga strukturalnych działań zapobiegawczych dalszej eskalacji zjawiska.
Według danych z 2013 roku liczba zarejestrowanych bezrobotnych ogółem wyniosła 4 927. W roku 2014 liczba ta wyniosła 4 261. Wskaźnik ten uległ poprawie, choć może być to efektem dużej migracji.

Wykres 3. Poziom bezrobocia w powiecie człuchowskim.

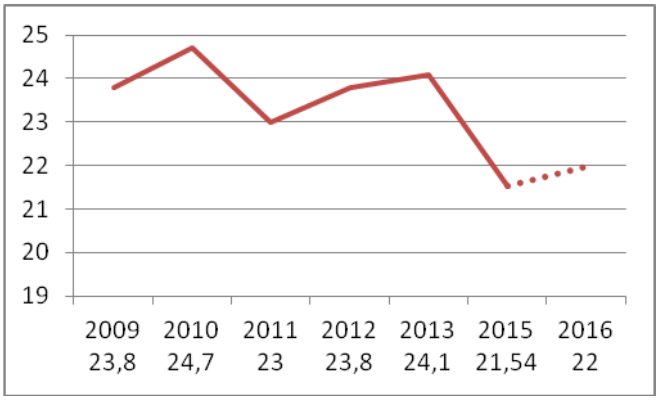

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych (www.stat.gov.pl) oraz PUP w Człuchowie, Analizy i statystyki (www.pupczluchow.pl).

W 2013 roku liczba zarejestrowanych bezrobotnych w powiecie człuchowskim wyniosła 4 927, a ludność w wieku produkcyjnym była równa 37 027 ludności. Co daje 13,3% osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym. Dla porównania w województwie wskaźnik ten wyniósł 7,8% osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym (114 148 bezrobotnych i 1 454 944 w wieku produkcyjnym).

Wskaźnik liczby bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym na obszarze LSR (13,3%) przekracza średnią liczbę bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym w województwie (7,8%).

Tabela 12. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym.

Kryterium		2009	2013
Powiat Człuchowski	Bezrobotni	5 064	4 927
	W wieku produkcyjnym	37 085	37 027
Województwo Pomorskie	Bezrobotni	100 267	114 148
	W wieku produkcyjnym	1 439 523	1 454 944
Powiat Człuchowski	% bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	**13,7**	**13,3**
Województwo Pomorskie	% bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	**7,0**	**7,8**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych (www.stat.gov.pl).

Pod względem wykształcenia i posiadanych kwalifikacji przewidywalnie najmniejszą liczbę osób bezrobotnych stanowią osoby posiadające wykształcenie wyższe (259 osób), a największą grupę stanowią osoby bez kwalifikacji zawodowych tj. z wykształceniem podstawowym, niepełnym podstawowym, gimnazjalnym oraz ogólnokształcącym (1 794 osoby).

Tabela 13. Charakterystyka bezrobotnych pod względem poziomu wykształcenia.

Rok	Wyższe	Średnie zawodowe	Średnie ogólnokształcące	Zasadnicze zawodowe	Gimnazjalne, podstawowe, niepełne podstawowe
2009	165	975	489	1 779	1 656
2014	259	780	446	1 428	1 348

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych (www.stat.gov.pl).

Największą grupę bezrobotnych pod względem wieku stanowią osoby pomiędzy 25 a 34 rokiem życia (1 144 osoby w 2014 r.). Grupa ta ma największy udział w liczbie bezrobotnych od 2010 r. (25-27%). Jest to informacja zasługująca na szczególną uwagę, ponieważ osoby w tym wieku są zwykle bardziej elastyczne zawodowo i gotowe do zmiany branży, przyzwyczajeń i oczekiwań zawodowych. Oznacza to, że najbardziej pożądana wiekowo grupa zawodowa stanowi dominującą część bezrobotnych. Wskaźniki dla wszystkich grup rozkładają się dość równomiernie co oznacza, że wskaźnik dla tej zmiennej jest dość równomiernie rozproszony po całej populacji osób bezrobotnych. Najmniejszą grupę stanowią osoby powyżej 55 roku życia (630 osób w 2014 r.). Jednak udział tej grupy w liczbie bezrobotnych stale rośnie od 8% w 2009 r. do 15% w 2014 r. Niestety ta grupa jest jednocześnie najbardziej zagrożona długotrwałym bezrobociem ze względu na okres ochronny i niechęć pracodawców do zatrudniania osób w tym wieku.

Najczęstszymi przyczynami jakie są podawane to mała elastyczność i mobilność zawodowa, ograniczenia prawne wobec osób zatrudnionych w okresie ochrony przedemerytalnej, słabsze zdrowie oraz mniejsze kwalifikacje i gotowość do zmian względem młodszych pracowników)[1].

Tabela 14. Poziom bezrobocia ze względu na wiek.

Rok	24 lata i mniej	25-34	35-44	45-54	55 i więcej
2009	1 118	1 282	942	1 300	422
2014	760	1 144	858	869	630

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych (www.stat.gov.pl).

Wykres 4. Poziom bezrobocia w powiecie człuchowskim ze względu na wiek (% w ogóle bezrobotnych).

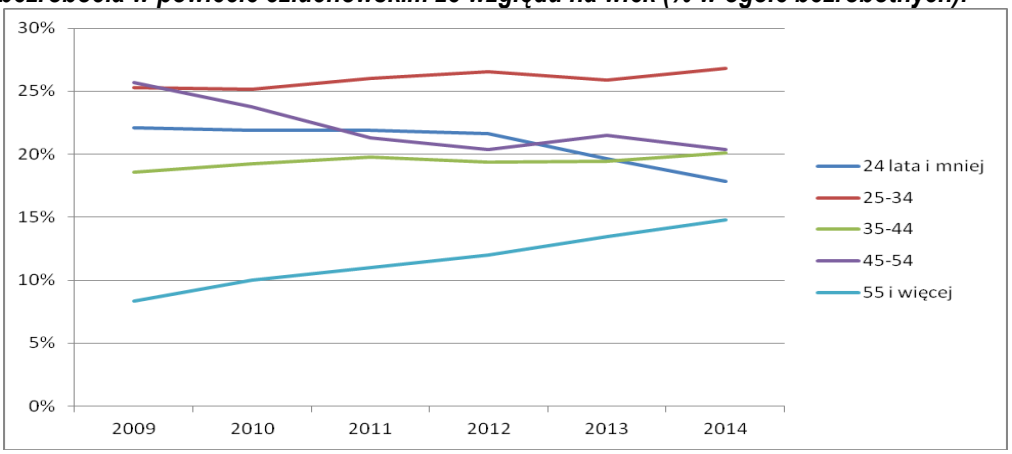

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych (www.stat.gov.pl).

Pod względem miejsca zamieszkania wg danych z 2014 roku najliczniejszą grupę bezrobotnych stanowią osoby z regionów wiejskich. Jest ich aż 2 600 (61% ogółu bezrobotnych). Drugą bardzo liczną grupą są kobiety (2 307). Znaczną grupę stanowią również osoby nie podejmujące dotychczas pracy zawodowej (754 osoby) oraz posiadający prawo do zasiłków (870 osób). W przypadku grupy nie posiadającej doświadczenia zawodowego pracownicy mogą być odbierani przez pracodawców jako grupa stosunkowo mało wartościowa na rynku pracy.

Tabela 15. Charakterystyka bezrobotnych.

Rok	Ogółem	W tym				
		kobiety	dotychczas niepracujący	zamieszkali na wsi	zwolnieni z przyczyn dotyczących zakładu pracy	posiadający prawo do zasiłku
2009	5 064	2 835	855	3 062	147	1 260
2014	4 261	2 307	754	2 600	101	719

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych (www.stat.gov.pl).

3.3.6. *Rynek pracy*

Liczba pracujących w powiecie wyniosła w 2013 roku 12 486 osoby, w tym 6 066 to kobiety. Wskaźnik z 2009 roku był nieco wyższy (12 584 osoby). Najwięcej osób pracuje w sektorze usług (3 745 osób). 3 496 osób pracuje w sektorze przemysłu i budownictwie. Trzeci w kolejności sektor zatrudniający najwięcej osób to rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo – 3 240 osób.

Tabela 16. Podział pracujących – liczba i sektory gospodarcze.

Rok	Pracujący		Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	Przemysł i budownictwo	Handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości	Pozostałe usługi
	ogółem	w tym kobiety					
2009	12 584	5 592	2 876	4 188	1 620	440	3 460
2013	12 486	6 066	3 240	3 496	1 584	421	3 745

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych (www.stat.gov.pl).

[1] Badania własne w ramach projektu Witryna Pracy 50+, 2012 rok.

Stosunek osób pracujących do bezrobotnych zarejestrowanych w urzędzie pracy na rok 2013 wygląda następująco: pracujący - 12 486, niepracujący – 4 927. Na jednego pracującego przypada 0,4 bezrobotnego.

3.4. DZIAŁALNOŚĆ SEKTORA SPOŁECZNEGO

Społeczność powiatu człuchowskiego charakteryzuje się niską aktywnością, co objawia się małą ilością inicjatyw dotyczących życia społecznego i rozwoju obszaru (m.in. w zakresie lokalnych tradycji, zwyczajów, historii, zagospodarowania terenów, wspólnej organizacji czasu wolnego). Wskazują na to statystyki prowadzone dla całego Województwa Pomorskiego przez Operatorów Funduszu Akumulator Społeczny, którego celem jest wspieranie oddolnych inicjatyw (projektów) dotacjami w wysokości do 5 tys. zł. Z terenu powiatu człuchowskiego w 2014 r. wpłynęło 10 wniosków, podczas gdy średnia liczba wniosków w województwie, które wpłynęły z jednego powiatu wyniosła 23,7. Także w 2015 r. liczba złożonych wniosków z powiatu człuchowskiego (11) była niższa niż średnia dla województwa (33,4).

Na obszarze LGD Ziemi Człuchowskiej w 2013 r. funkcjonowało 112 organizacji pozarządowych. Ponad 50% z nich zarejestrowanych jest w Krajowym Rejestrze Sądowym (fundacje i stowarzyszenia). Pozostałe organizacje zarejestrowane są w starostwie powiatowym (stowarzyszenia, kluby sportowe) lub działają jako grupy nieformalne.

W 2015 roku liczba organizacji pozarządowych nieznacznie wzrosła, co oznacza, że mieszkańcy chcą działać na rzecz lokalnej społeczności i są otwarci na współpracę. Jednakże brak na terenie powiatu człuchowskiego centrum wsparcia organizacji pozarządowych, powoduje, że nie mają gdzie się udać po poradę, otrzymać pomoc i zostać zachęceni do dalszego działania. Rolę takiego centrum może pełnić LGD, która animuje lokalną społeczność, inicjuje powstawanie partnerstw lokalnych, prowadzi bezpłatne doradztwo i będzie przyznawać małe dotacje dla organizacji (granty).

Dodatkowym argumentem pretendującym LGD Ziemi Człuchowskiej do roli centrum wsparcia organizacji pozarządowych jest fakt, że skupia ona członków organizacji pozarządowych całego powiatu człuchowskiego. Członkowie założyciele LGD brali też aktywny udział przy tworzeniu w 2009 r. Powiatowej Rady Organizacji Pozarządowych. Ponadto członkowie założyciele LGD reprezentują powiat w Pomorskiej Radzie Organizacji Pozarządowych. Udział w tych strukturach wpływa na wymianę doświadczeń i zwiększa skuteczność LGD w zakresie integracji i rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

LGD Ziemi Człuchowskiej ściśle współpracuje z Ośrodkiem Wsparcia Ekonomii Społecznej, który prowadzony jest przez jednego z członków założycieli LGD – Stowarzyszenie „Na Rzecz Rozwoju Miasta i Gminy Debrzno". Wspólne aktywne działanie wpływa na efektywniejsze animowanie lokalnej przedsiębiorczości społecznej na terenach wiejskich, promowanie idei partnerstwa oraz wspieranie współpracy między istniejącymi i powstającymi partnerstwami, a także inkubację podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych.

3.5. UWARUNKOWANIA PRZESTRZENNE I OSADNICZE

Jak już wspomniano wcześniej teren, który obejmuje Lokalna Grupa Działania Ziemi Człuchowskiej pokrywa się z obszarem powiatu człuchowskiego.

Istniejący układ osadniczy obszaru LGD Ziemi Człuchowskiej został ukształtowany historycznie w procesie rozwoju osadnictwa od początków wczesnego średniowiecza. Jest to układ typowy dla Pomorza Środkowego oparty o model biegunowo-satelitarny. Miejscowości posiadające prawa miejskie, były w czasach krzyżackich ważnymi punktami strategicznymi komturii człuchowskiej. Człuchów z zamkiem pełnił rolę centrum administracyjnego, natomiast Czarne i Debrzno stanowiły centra handlowe okolicznych wsi. Pozostałe miejscowości, były wsiami chłopskimi i kościelnymi oraz dobrami szlacheckimi i rycerskimi. Układ tych wsi uległ zmianom w drugiej połowie XX wieku, kiedy to na obszarze powiatu człuchowskiego powstały Państwowe Gospodarstwa Rolne. Wraz z nimi nastąpił rozwój zabudowy wielorodzinnej w formie skupisk blokowych.

Obecnymi dokumentami kreującymi politykę przestrzenną gmin i miast powiatu człuchowskiego są studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Dokumenty te są wiążące dla władz gmin i miast przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, których na terenie LGD Ziemi Człuchowskiej jest ok. 26.

Aktualnie wg danych GUS obszar LGD, to 157 527 ha, z czego połowę powierzchni stanowią lasy (50,6%). Użytki rolne i ekologiczne stanowią 65 895 ha (w tym 56 042 ha stanowią grunty orne i sady). Dane te jednoznacznie pokazują, że analizowany teren pod względem układu przestrzennego zdominowany jest przez tereny rolnicze i leśne. Wg danych Głównego Urzędu Statystycznego z 2014 r. tereny przemysłowe stanowią zaledwie 147 ha (0,1%), a tereny mieszkaniowe 452 ha powierzchni (0,3%).

Tabela 17. Powierzchnia geodezyjna obszaru LGD wg. kierunków wykorzystania.

Kierunki wykorzystania	Powierzchnia	
	ha	%
użytki rolne i ekologiczne	65 895	41,8
w tym: *grunty orne i sady*	*56 042*	*35,6*
grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	80 168	50,9
w tym: *lasy*	*79 689*	*50,6*
grunty pod wodami	3 290	2,1
grunty zabudowane i zurbanizowane	4 318	2,7
w tym:		
tereny mieszkaniowe	*452*	*0,3*
tereny przemysłowe	*147*	*0,1*
nieużytki	3 393	2,2
tereny różne	463	0,3
ogółem	**157 527**	**100**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych (www.stat.gov.pl).

3.5.1. Dostępność komunikacyjna i sieć drogowa obszaru

Na terenie LGD istnieje stosunkowo dobrze rozbudowana sieć dróg. Przez teren LGD przebiegają 2 drogi krajowe (22 i 25) będące połączeniem na liniach Koszalin – Warszawa i Berlin – Królewiec. Przez teren powiatu człuchowskiego biegną też drogi wojewódzkie: 188, 201 i 202 oraz dobrze rozbudowana sieć dróg powiatowych i gminnych. W ostatnich latach znacząco poprawił się stan dróg powiatowych. Zdecydowanie w najgorszym stanie technicznym są drogi wojewódzkie i gminne.

Drogi gminne w powiecie człuchowskim to w przeważającej ilości drogi o nawierzchni gruntowej (38,2 km na 100 km^2 powierzchni). Ilość dróg gminnych o nawierzchni twardej i twardej ulepszonej to tylko 12,9 km na 100 km^2.

Szansą na poprawę infrastruktury drogowej są dostępne środki unijne.

3.5.2. Infrastruktura kulturalna

W 2013 roku zanotowanych zostało 2 487 osób na jedną placówkę biblioteczną. Wskaźnik ten poprawia się rokrocznie. W 2011 roku przypadało 2 875 osób na jedną placówkę. W każdym kolejnym roku rośnie również nieznacznie liczba czytelników bibliotek. W 2010 roku wskaźnik wynosił 140 czytelników na 1 000 ludności. W 2013 roku liczba osiągnęła poziom 148. W powiecie człuchowskim znajduje się 6 ośrodków kultury (domy kultury). Podobnie jak w innych obszarach wskaźniki liczby członków klubów, zespołów artystycznych uczestników organizowanych imprez i liczebności tych imprez osiągały wysokie wskaźniki w roku 2011, a po stosunkowo dużym spadku w kolejnych latach stopniowo wykazują trend stopniowego wzrostu. Oznacza to, że infrastruktura i aktywność kulturalna nie rozwija się, a jest obecnie odbudowywana do poziomu sprzed 4 lat.

Przekonanie o niewystarczającej infrastrukturze kulturalnej wyrażali także mieszkańcy podczas konsultacji. Ten problem szczególnie wskazywali mieszkańcy małych miejscowości, którzy mają znacznie utrudniony dostęp do infrastruktury kulturalnej, ponieważ często znajduje się ona poza ich miejscem zamieszkania lub oferta programowa w istniejących obiektach jest niewystarczająca i niedostosowana do potrzeb.

Tabela 18. Charakterystyka dostępu do infrastruktury kulturalnej w 2013 roku.

Rodzaj wskaźnika	Liczba
Ludność na jedną placówkę biblioteczną	2 487
Księgozbiór bibliotek na 1 000 ludności	4 842
Czytelnicy bibliotek na 1 000 ludności	148
Wypożyczalnia księgozbiorów na 1 czytelnika w woluminach	23,2
Domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice	6
Liczba organizowanych imprez	434
Szacunkowa liczba uczestników imprez	87 330

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych (www.stat.gov.pl).

3.6. HISTORIA OBSZARU I DZIEDZICTWO KULTUROWE

Obszar LGD Ziemi Człuchowskiej charakteryzuje się stosunkowo dużą różnorodnością kulturową, która wynika z faktu tworzenia się dzisiejszych społeczności lokalnych w oparciu o ruchy migracyjne następujące po zakończeniu II wojny światowej. W skład tworzących się społeczności wchodzą dziś zarówno potomkowie repatriantów z kresów wschodnich, przedstawiciele mniejszości narodowych i etnicznych (mniejszość ukraińska, łemkowska) oraz ludności autochtonicznej, która pozostała na analizowanym obszarze po II wojnie światowej. Mieszanka różnorodności kulturowych, etnicznych i narodowościowych sprawiła, że na zachodzące przez dziesięciolecia procesy tożsamościowe miały wpływ stosunkowo duże odrębności kulturowe. Odzwierciedleniem różnorodności jest dziś wspólne funkcjonowanie na terenie powiatu człuchowskiego różnych wspólnot wyznaniowych. Zdecydowanie najliczniejszymi z nich są katolicy i grekokatolicy.

Analizowany obszar charakteryzuje się także bogatą historią oraz licznymi zabytkami kultury materialnej. Zdecydowanie największym z nich jest średniowieczny zamek w Człuchowie. Warownia ta była drugim po Malborku pod względem wielkości zamkiem Zakonu Krzyżackiego. Wybudowana w 1320 roku twierdza zachowała się do dziś tylko w części. Wykonane prace renowacyjne sprawiły jednak, że rok rocznie przyciąga on tysiące turystów i jest najbardziej rozpoznawalną wizytówką Człuchowa. Ślady bytności na tych terenach Zakonu Krzyżackiego widoczne są do dziś także w Debrznie, gdzie zachowały się średniowieczne mury obronne oraz tzw. baszta czarownic (poddana renowacji w 2014 roku) oraz w Czarnem, gdzie także widoczne są pozostałości średniowiecznego zamku.

Przez obszar LGD przebiegał szlak historyczny „droga margrabiów", który krzyżował się ze szlakiem handlowym prowadzącym nad Morze Bałtyckie.

Na terenie powiatu człuchowskiego znajduje się także kilka wartościowych historycznie obiektów sakralnych. Ślady kultury materialnej uwidaczniają też liczne pozostałości po założeniach dworsko - parkowych. Jednymi z najlepiej zachowanych są: kompleks dworsko-parkowy w Gockowie, Płaszczycy oraz pięknie utrzymany pałac i park w Wandzinie. Ogółem na terenie całego LGD Ziemi Człuchowskiej znajduje się 50 zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków.

Mieszkańcy LGD Ziemi Człuchowskiej podczas konsultacji zwrócili uwagę, na słabą promocję obiektów zabytkowych oraz niewystarczające ich oznakowanie. Ważną sprawą zgłoszoną przez mieszkańców, o której zabrakło informacji w pierwotnej diagnozie, są miejsca pamięci i pomniki, które są „żywymi lekcjami" historii obszaru, a o które także należy zadbać.

Tabela 19. Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków.

Lp.	Nazwa zabytku	Wiek	Miejscowość	Gmina
1	kościół filialny p. w. Św. Rodziny wraz z otoczeniem	XVIII	Bińcze	Czarne
2	park dworski	XIX	Bińcze	Czarne
3	kościół parafialny p. w. Wniebowzięcia NMP wraz z otoczeniem	XVIII	Czarne	Czarne
4	cmentarz wojenny jeńców rosyjskich 1914-1918	XX	Czarne	Czarne
5	ruiny zamku	XIV	Czarne	Czarne
6	kościół parafialny p. w. Chrystusa Króla wraz z otoczeniem	XVII-XVIII	Krzemieniewo	Czarne
7	kościół filialny p. w. Św. Andrzeja wraz z otoczeniem	XVIII	Nadziejewo	Czarne
8	kościół filialny p. w. Matki Boskie Częstochowskiej wraz z otoczeniem	XVII	Raciniewo	Czarne
9	kościół filialny p. w. Św. Tadeusza Judy wraz z otoczeniem	XVII	Sierpowo	Czarne
10	zespół pałacowy wraz z parkiem	XIX-XX	Wyczechy	Czarne
11	kościół filialny p. w. Świętej Trójcy	XX	Barkowo	Człuchów
12	chata podcieniowa nr 16	XIX	Brzeźno	Człuchów
13	kościół parafialny p. w. Świętego Krzyża	XIX	Dębnica	Człuchów
14	kościół filialny p. w. Nawiedzenia NMP wraz z otoczeniem	XV, XVIII	Ględowo	Człuchów
15	kościół filialny p. w. Św. Andrzeja	XVIII	Kiełpin	Człuchów
16	kościół filialny p. w. Św. Jakuba Apostoła	XVIII	Krępsk	Człuchów
17	kościół parafialny p. w. Świętej Trójcy wraz z otoczeniem	XVIII	Polnica	Człuchów
18	park dworski	XIX	Stołczno	Człuchów
19	układ urbanistyczny Miasta Człuchowa		Człuchów	m. Człuchów
20	kościół parafialny p. w. Św. Jakuba Apostoła	XVII-XX	Człuchów	m. Człuchów
21	zespół zamku krzyżackiego wraz z parkiem, fosami, starymi murami kamiennymi	XIV, XIX	Człuchów	m. Człuchów
22	park miejski „Lasek Luizy"	XIX	Człuchów	m. Człuchów
23	fragment parku miejskiego „Lasek Luizy" z kładką bagienną	XIX	Człuchów	m. Człuchów
24	dwór przy ul. Wojska Polskiego 5	XIX	Człuchów	m. Człuchów
25	kościół filialny p. w. Św. Piotra i Pawła wraz z otoczeniem	XVIII	Cierznie	Debrzno
26	zagroda nr 26 (dom, budynki gospodarcze)	XVIII	Cierznie	Debrzno
27	kościół parafialny p. w. Wniebowzięcia NMP	XIX	Debrzno	Debrzno
28	zespół murów miejskich		Debrzno	Debrzno
29	kościół filialny p. w. MB Królowej Polski	XX	Prusinowo	Debrzno
30	kościół filialny p. w. Św. Michała Archanioła wraz z otoczeniem	XVIII	Słupia	Debrzno
31	zespół dworsko-parkowy (dwór, park, pawilony ogrodowe)	XIX	Stare Gronowo	Debrzno
32	kościół filialny p. w. Św. Wawrzyńca wraz z otoczeniem	XVIII	Strzeczona	Debrzno
33	kościół parafialny p. w. Św. Ap. Bartłomieja Apostoła	XIX	Uniechów	Debrzno
34	wieża kościoła parafialnego p. w. Św. A.p. Bartłomieja	XVIII	Uniechów	Debrzno
35	kościół parafialny p. w. Narodzenia NMP	XX	Koczała	Koczała
36	kościół filialny p. w. Św. Antoniego Boboli	XVIII-XIX	Pietrzykowo	Koczała
37	kościół filialny p. w. Św. Mikołaja Biskupa	XVII-XVIII	Starzno	Koczała
38	zespół dworsko-parkowy (dwór, park)	XVIII	Płaszczyca	Przechlewo
39	chata nr 22	XVIII-XIX	Nowa Wieś	Przechlewo
40	kościół parafialny p. w. Św. Anny wraz z terenem przykościelnym	XVIII	Przechlewo	Przechlewo

Lp.	Nazwa zabytku	Wiek	Miejscowość	Gmina
41	kościół filialny p. w. Matki Bożej Częstochowskiej	XX	Przechlewo	Przechlewo
42	kościół parafialny p. w. Św. Wawrzyńca	XX	Sąpolno	Przechlewo
43	zespół pałacowo-parkowy (pałac, park)	XIX	Wandzin	Przechlewo
44	park dworski	XIX	Zawada	Przechlewo
45	kościół parafialny p. w. Św. Wawrzyńca Męczennika wraz z otoczeniem	XVIII	Brzezie	Rzeczenica
46	zespół pałacowo-parkowy (pałac, park)	XIX	Gockowo	Rzeczenica
47	kościół parafialny p. w. Św. Marcina Biskupa z Tours wraz z otoczeniem	XVII-XVIII	Gwieździn	Rzeczenica
48	kościół filialny p. w. Św. Franciszka wraz z otoczeniem	XVII-XVIII	Olszanowo	Rzeczenica
49	kościół filialny p. w. Św. Marcina wraz z otoczeniem	XIX	Pieniężnica	Rzeczenica
50	kościół parafialny p. w. Najświętszego Serca Pana Jezusa i Św. Mikołaja	XIX	Rzeczenica	Rzeczenica

Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru zabytków nieruchomych województwa pomorskiego (www.ochronazabytkow.gda.pl).

3.7. CHARAKTERYSTYKA OBSZARÓW ATRAKCYJNYCH TURYSTYCZNIE

Obszar powiatu człuchowskiego należy do jednych z najbardziej atrakcyjnych turystycznie regionów północnej Polski. Czyste środowisko, a także naturalne walory przyrodnicze, w tym duża lesistość obszaru (50,5%) oraz ogromna liczba i różnorodność zbiorników wodnych stanowią o ponad przeciętnej atrakcyjności tego regionu. Na terenie powiatu człuchowskiego znajduje się 88 jezior. Największa ich liczba występuje w gminie Przechlewo. Na terenie tej gminy znajduje się też największy zbiornik wodny na terenie LGD Ziemi Człuchowskiej - jezioro Szczytno Wielkie o powierzchni 645,2 ha, który wraz z jeziorem Krępsko, Szczytno Małe oraz jeziorem Końskim tworzy tzw. zespół jezior szczycieńskich, którego powierzchnia wynosi ponad 1 100 ha.

Tabela 20. Zbiorniki wodne na terenie LGD.

Gmina	Liczba jezior
Koczała	20
Rzeczenica	2
Przechlewo	33
Człuchów	20
Czarne	1
Debrzno	8
Miasto Człuchów	4

Źródło: dane pochodzące z dokumentów strategicznych poszczególnych gmin z terenu LGD.

Atrakcyjność obszaru LGD wynika również z bogactwa obszarów chronionych położonych na jego terenie. Łącznie we wszystkich gminach wchodzących w skład LGD Ziemi Człuchowskiej ulokowanych jest 13 rezerwatów. Najwięcej, bo aż cztery położone są w gminie Przechlewo.

Ponadto na obszarze występuje 12 obszarów Natura 2000 (4 w całości i 8 tylko w pewnym swoim fragmencie mieści się na terenie powiatu człuchowskiego).

Tabela 21. Rezerwaty przyrody na terenie LGD.

Nazwa rezerwatu	Rok ustanowienia	Powierzchnia [ha]	Gmina	Opis
„Sosny”	1984	1,49	Człuchów	Fragment żyznej buczyny z licznymi gatunkami chronionymi i pomnikowymi okazami sosen.
„Jezioro Bardze Małe”	1981	7,37	Człuchów	Jezioro lobeliowe w kompleksie borów sosnowych. Fragmenty torfowiska przejściowego.
„Jezioro Sporackie”	1965	11,36	Człuchów	Jezioro lobeliowe otoczone borami sosnowymi. Stanowisko szeregu rzadkich i chronionych gatunków roślin.
„Miłachowo”	1976	3,70	Debrzno	Fragment stoku doliny rzeki Debrzynki o eksycji południowej z ciepłolubną murawą. Stanowisko gatunków ciepłolubnych na północnej granicy zasięgu.
„Jezioro Cęgi Małe”	1981	4,06	Koczała	Jezioro dystroficzne z przylegającym do niego torfowiskiem przejściowym.
„Bagnisko Niedźwiady”	1982	47,76	Przechlewo	Torfowisko przejściowe i bór bagienny otoczone przez bory sosnowe. Stanowisko kilku rzadkich gatunków roślin naczyniowych i zarodnikowych.

Nazwa rezerwatu	Rok ustanowienia	Powierzchnia [ha]	Gmina	Opis
„Jezioro Krasne"	1976	28,00	Przechlewo	Jezioro lobeliowe otoczone borem sosnowym. Stanowisko szeregu rzadkich i chronionych gatunków roślin.
„Osiedle Kormoranów"	1956	22,30	Przechlewo	Największa w kraju kolonia kormorana czarnego w momencie utworzenia rezerwatu. Obecnie ochrona żyznej buczyny niżowej z pomnikowymi okazami buka.
„Przytoń"	1984	18,05	Przechlewo	Żyzna i kwaśna buczyna niżowa na skarpie Brdy. Liczne pomnikowe drzewa w wieku ok. 200 lat.
„Bocheńskie Błoto"	1962	15,86	Rzeczenica	Torfowisko przejściowe, otoczone borami. Ostoja lęgowa żurawia i innych ptaków wodno-błotnych.
„Cisy w Czarnem"	1957	25,20	Rzeczenica	Jedno z największych w Polsce stanowisk cisa w drzewostanie bukowo - sosnowym wieku ok. 200 lat. Ostatnio regres głównego przedmiotu ochrony.
„Międzybórz"	1961	1,63	Rzeczenica	Fragment ok. 170-letniego drzewostanu bukowego z domieszką dębów i sosny.
„Dolina Gwdy"	1998	428,20	Czarne	Dolina rzeki Gwdy z licznymi zakolami, bystrzami i meandrami. Skarpa nad rzeką. Dobrze zachowane bory świeże i mieszane, fragmenty grądów i łęgów.

Źródło: opracowanie własne na podstawie listy rezerwatów województwa pomorskiego (www.gdansk.rdos.gov.pl).

Obszar LGD Ziemi Człuchowskiej jest też jednym z najbardziej atrakcyjnych terenów do uprawiania kajakarstwa rzecznego. Przez powiat człuchowski przebiegają szlaki rzeki Brdy, Gwdy, Czernicy, Szczyry, Białej, Rudy i Chrząstawy. Najpopularniejszym szlakiem kajakowym jest szlak Górnej Brdy, który posiada rangę międzynarodową. Niezwykle urozmaicony, kręty bieg rzeki, rozległe lasy, malownicze jeziora, pierwotna przyroda, liczne boczne szlaki, od lat ściągają na Brdę licznych turystów wodnych. Rzeka dostępna jest dla kajakarzy na odcinku od Jeziora Głębokiego do Fordonu. Szlak ten liczy 233 km, ale ze względów komunikacyjnych zazwyczaj spływy rozpoczynają się od 8 km biegu rzeki – od wsi Stara Brda w gminie Koczała.

Wśród najważniejszych szlaków pieszych i rowerowych terenu powiatu człuchowskiego można wymienić: szlak „Kormoranów", szlak „Doliną Brdy", „Szlak Komturów Człuchowskich", „Szlak Margrabiów", „Trasa Cisowa", „Trasa Jelenia", „Trasa Chrobotkowa", „Trasa Koniecpolskiego" oraz największy (870 km) zaczynający się i kończący na terenie LGD - Greenway – Naszyjnik Północy. Na terenie LGD Ziemi Człuchowskiej znajduje się ponad 600 km szlaków pieszych i rowerowych.
Mieszkańcy LGD podczas konsultacji zgłosili, że istniejące szlaki wymagają modernizacji oznakowania, a także zasygnalizowali potrzebę wytyczenia dodatkowych ścieżek rekreacyjnych.

Różnorodność szlaków, rozwinięta sieć wypożyczalni sprzętu kajakowego oraz powstająca infrastruktura turystyczna przyciąga rokrocznie coraz liczniejsze rzesze turystów. Niemniej jednak mieszkańcy, przedsiębiorcy oraz przedstawiciele sektora publicznego i społecznego zwrócili uwagę, że w celu rozwoju turystyki konieczne jest jeszcze uzupełnienie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze, m.in. w związku z bogatszą ofertą turystyczną proponowaną przez sąsiednie obszary. Dzięki konsultacjom społecznym poruszony został temat współpracy między podmiotami gospodarczymi. Okazało się, że przedsiębiorcy powiatu człuchowskiego w bardzo małym wymiarze współdziałają ze sobą, ale zauważyli zalety takiej współpracy m.in. zwiększenie sprzedaży poprzez kompleksową ofertę kilku przedsiębiorców, czy zastosowanie wspólnego znaku towarowego.

Dane dotyczące ruchu turystycznego pokazują, że na przestrzeni ostatnich trzech lat rysuje się wyraźna tendencja wzrostowa dotycząca liczby noclegów udzielonych na terenie powiatu człuchowskiego. W przestrzeni roku 2014 liczba ta stanowi już blisko 20 tys. noclegów.

Wg danych GUS na analizowanym terenie znajduje się 15 obiektów oferujących miejsca noclegowe. W 2013 roku turyści mogli skorzystać z 1 232 miejsc noclegowych. W tym 298 miejsc stanowiły miejsca noclegowe o charakterze całorocznym. Zaplecze noclegowe uzupełniają także pola namiotowe i campingi, które są w stanie przyjąć 1 120 turystów. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych wynosi 16,9%. Współczynnik Schneidera wynosi natomiast 34,73. W zestawieniu z potencjałem regionu wskazuje to jednoznacznie, że rozwój turystyki powinien iść w parze z szeroko pojętymi zadaniami promocyjnymi, które zintegrowałyby atrakcje turystyczne regionu. Działania promocyjne podejmowane przez poszczególne jednostki samorządu terytorialnego oraz przedsiębiorców powinny zostać skoordynowane i zintegrowane**. Większość działań o charakterze promocyjnym i marketingowym powinno skupić się na stworzeniu wspólnego dla całego LGD produktu turystycznego oraz kompleksowej oferty sprzedaży dóbr i usług turystycznych.**

Tabela 22. Obiekty noclegowe na terenie LGD.

Rodzaj obiektu	Liczba obiektów	Liczba miejsc noclegowych
Hotele	1	26
Pensjonaty	1	25
Inne obiekty hotelowe	2	60
Schroniska	1	25
Ośrodki wczasowe	3	333
Zespoły domków turystycznych	2	179
Pozostałe obiekty	5	584
Pole biwakowe	3	1 120

Źródło: Dane pochodzące z Banku Danych Lokalnych GUS.

3.8. OPIS PRODUKTÓW LOKALNYCH, TRADYCYJNYCH I REGIONALNYCH

Powiat człuchowski jest terenem bogatym w lokalne oraz tradycyjne produkty spożywcze i rękodzielnicze.

Potrawy i wyroby spożywcze z obszaru LGD Ziemi Człuchowskiej znajdują się na liście produktów tradycyjnych, prowadzonej przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Są to:

- piernik z kamionki – piernik przekładany dwiema warstwami nadzienia owocowego, swój specyficzny smak zawdzięcza 3-miesięcznemu procesowi leżakowania w kamionkowym kotle,
- wianek debrzneński – ciasto drożdżowe z serem i lukrem, charakteryzujące się delikatnym smakiem dzięki tzw. zaczątkowi w postaci zakwasu pszennego,
- rogalik z wiśniami - wyjątkowy smak rogali wynika z połączenia delikatnego ciasta drożdżowego i aromatycznych lekko kwaśnych wiśni,
- miód leśny z Biernatki - smak uzależniony od rodzaju pożytku leśnego, od łagodnego po ostry, czasem z posmakiem goryczy, stosowany jako środek podwyższający odporność organizmu oraz przy chorobach górnych dróg oddechowych i przeziębieniach,
- syrop z mniszka lekarskiego - syrop, konsystencją przypominający miód, stosowany głównie w celu łagodzenia kaszlu choć ma o wiele więcej właściwości prozdrowotnych.

Wszystkie te produkty są dostępne w ciągłej sprzedaży.

Tabela 23. Miejsce sprzedaży produktów tradycyjnych.

Produkt tradycyjny	Miejsce sprzedaży	
piernik z kamionki	*Cukiernia Angelika*	
	ul. Traugutta 18 77-310 Debrzno	ul. Szczecińska 11 lok. 1 77-300 Człuchów
wianek debrzneński	*Cukiernia Angelika*	
	ul. Traugutta 18 77-310 Debrzno	ul. Szczecińska 11 lok. 1 77-300 Człuchów
rogalik z wiśniami	*Centrum Gastronomiczne Canpol* Sieroczyn 41 77-300 Człuchów	
miód leśny z Biernatki	*Gospodarstwo Ekologiczne „Eko-Barć 1954"* Biernatka 20 77-330 Czarne	
syrop z mniszka lekarskiego	*Ośrodek Readaptacji EKO "Szkoła Życia"* *Suszarnia i przetwórnia owoców, warzyw i runa leśnego "Leśna Spiżarnia"* Wandzin 77-300 Człuchów	

Źródło: opracowanie własne.

Tradycyjne i regionalne produkty spożywcze z obszaru LGD Ziemi Człuchowskiej promowane są także dzięki przebiegającemu przez ten teren Szlakowi Kulinarnemu Pomorza, który powstał w ramach PROW 2007-2013. Na szlaku tym znajdują się trzy punkty gastronomiczne, które serwują tradycyjne i regionalne potrawy charakterystyczne dla powiatu człuchowskiego:

- zupa z brukwi (Restauracja Angelika, ul. Jeziorna 14, 77-310 Debrzno),
- staropolska szynka pieczona (Studio 2000, ul. Ogrodowa 26, 77-330 Czarne),
- golonka z grzybami leśnymi po naszemu (Centrum Gastronomiczne Canpol, Sieroczyn 4a, 77-300 Człuchów).

Bogactwo lokalnych, tradycyjnych i regionalnych potraw jest na tyle duże, że kolejne restauracje chcą dołączyć do Szlaku Kulinarnego Pomorza. Dzięki dalszemu finansowaniu możliwy będzie jego rozwój i promocja.

Obok produktów kulinarnych na znaczeniu zyskują produkty rękodzielnicze wytwarzane przez mieszkańców powiatu człuchowskiego.
Najbardziej charakterystycznymi i rozpoznawalnymi (także za granicą) produktami rękodzielniczymi są wyroby z witek brzozowych, których tworzeniem zajmują się Państwo Maria i Antoni Wójcik ze Skowarnek (gm. Debrzno).
Na terenie LGD Ziemi Człuchowskiej tworzą także rzeźbiarze, między innymi Pan Aleksander Ołów z Człuchowa, którego rzeźby dokumentują życie wsi.
Powiat Człuchowski posiada także tradycje związane z rzemiosłem garncarskim. W Sokolu (gm. Człuchów) funkcjonuje jedna z ostatnich pracowni garncarskich w Polsce, gdzie proces tworzenia naczyń glinianych odbywa się jak przed wiekami, czyli na kołach, a proces ich wypalania w tradycyjnym piecu garncarskim. Właściciele – Państwo Arkuszyńscy, stworzyli w tym miejscu Żywe Muzeum Garncarstwa Tradycyjnego.

Promocja produktów rękodzielniczych polega głównie na prezentacji swoich wyrobów podczas różnego rodzaju imprez lokalnych. Brak jest szerszej, wspólnej promocji tych wyrobów jako produktu promocyjnego regionu.

3.9. OCHRONA ŚRODOWISKA

Na podstawie przeprowadzonych w I kwartale 2015 roku przez LGD badań własnych stwierdzono, że świadomość ekologiczna mieszkańców powiatu człuchowskiego jest bardzo słaba. Pytania, które zadano respondentom, to m.in.: „Czy interesują się ochroną środowiska?", „Jakie są największe zagrożenia dla środowiska naturalnego?", „W jakim czasie rozkładają się tworzywa sztuczne?".
W skali od 1 do 5, respondenci ocenili zainteresowanie ochroną środowiska na 2,5. Badania wykazują ich słabe zainteresowanie w tej tematyce.
Na pytanie dotyczące czasu w jakim rozkładają się tworzywa sztuczne, tylko 34% respondentów odpowiedziało prawidłowo, że setki lat.
Zaskakującym jest fakt, że najwyżej ocenionym przez mieszkańców zagrożeniem środowiska jest niski poziom świadomości ekologicznej społeczeństwa.

Badania wskazały, że konieczna jest dalsza edukacja ekologiczna społeczeństwa, poprzez szkolenia, warsztaty oraz akcje informacyjne o niekorzystnych skutkach, jakie wywiera działalność człowieka na środowisko.

Niska świadomość ekologiczna przekłada się m.in. na słabe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, zarówno przez osoby prywatne jak i podmioty gospodarcze. Należy podjąć działania, które wpłyną na zwiększenie świadomości ekologicznej i dbałość o sprawy środowiska naturalnego.

3.10. SPÓJNOŚĆ OBSZARU LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA ZIEMI CZŁUCHOWSKIEJ

Poniżej wykazano wewnętrzną spójność obszaru LSR: geograficzną i przyrodniczą, społeczno-gospodarczą oraz historyczną.

3.10.1. *Spójność geograficzna i przyrodnicza*

Obszar LGD Ziemi Człuchowskiej jest spójny geograficznie – położony jest w podprowincji Pojezierze Południowobałtyckie w obrębie trzech mezoregionów: Równiny Charzykowskiej, Pojezierza Krajeńskiego oraz Doliny Gwdy. Został on ukształtowany w wyniku faz zlodowacenia bałtyckiego (północnopolskiego): poznańsko – dobrzyńskiej oraz pomorskiej. Ta pierwsza pozostawiła utwory moreny dennej i czołowej oraz związane z nimi piaski i żwiry fluwioglacjalne w centralnej i południowej części powiatu. Natomiast wypływające ze stagnującego lądolodu wody roztopowe ukształtowały obszar równiny sandrowej fazy pomorskiej w północnej i zachodniej części powiatu.

Lokalne zasoby przyrodnicze jak lasy, jeziora i rzeki, które sprzyjają rozwojowi turystyki, są także elementem łączącym cały obszar.

3.10.2. *Spójność społeczno-gospodarcza*

Obszar powiatu człuchowskiego jest spójny pod względem sytuacji społeczno-gospodarczej. Elementami wspólnymi dla całego terenu jest zjawisko depopulacji (ubytek ludności) oraz wysokie bezrobocie. Obszar LGD Ziemi Człuchowskiej oddalony jest od dużych aglomeracji miejskich (Bydgoszcz – ok. 90 km, Gdańsk – ok. 140 km, Poznań – ok. 170 km, Szczecin – ok. 230 km).

Elementem łączącym obszar jest także rolniczy charakter, bowiem znaczna część obszaru powiatu to grunty rolne.

3.10.3. *Spójność historyczna*

Obszar LGD Ziemi Człuchowskiej łączy wspólna historia, sięgająca wczesnego średniowiecza. Tereny te bowiem znajdowały się pod wpływem Zakonu Krzyżackiego, który ukształtował aktualny układ miast i wsi powiatu człuchowskiego.

3.11. OPIS PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH I OBSZARÓW INTERWENCJI

Opracowana diagnoza obszaru oraz przeprowadzone konsultacje społeczne pozwoliły zidentyfikować problemy społeczne występujące na obszarze LGD Ziemi Człuchowskiej oraz scharakteryzować grupy docelowe i obszary interwencji.

Jednym z kluczowych problemów obszaru jest bezrobocie i migracja mieszkańców (szczególnie ludzi młodych i wykształconych). Skutkiem wysokiego bezrobocia jest wykluczenie społeczne i ubóstwo osób, których dotyczy ten problem,

szczególnie osób w wieku 25-34 lata oraz osób z małych miejscowości. Osoby bezrobotne są też szczególnie narażone na uzależnienie od pomocy otrzymywanej z opieki społecznej, co prowadzi do zmniejszenia ich aktywności społecznej i zawodowej.

W celu zniwelowania tego problemu konieczne jest zwiększenie liczby działań aktywizujących przedsiębiorczość i nakłaniających do podejmowania zatrudnienia, m.in. poprzez organizację spotkań informacyjnych oraz przyznawanie środków na otwarcie oraz rozwój działalności gospodarczej. Grupą docelową tych działań będzie ogół społeczeństwa oraz przedsiębiorcy.

Ważnym zidentyfikowanym na obszarze problemem jest również słaba oferta spędzania czasu wolnego oraz brak działań wzmacniających aktywność społeczną, a także utrudniony dostęp do obiektów użyteczności publicznej, co objawia się brakiem zaangażowania mieszkańców w życie społeczne i rozwój obszaru. Utrudniony dostęp do miejscowej infrastruktury i kultury oraz niedopasowana do potrzeb oferta kulturalna i dodatkowo zła sytuacja na rynku pracy, są przyczyną negatywnego odczuwania jakości życia przez mieszkańców, zamykania się w niewielkich społecznościach, a w skrajnych przypadkach wykluczeniem się z życia społecznego.

Odwrócenie tych negatywnych odczuć mieszkańców, możliwe jest przez usunięcie ich przyczyn, poprzez **rozwój infrastruktury kulturalnej, poprawę infrastruktury drogowej oraz wsparcie działalności społecznej mieszkańców**. Grupą docelową będą przede wszystkim mieszkańcy powiatu człuchowskiego oraz przedstawiciele organizacji pozarządowych.

Problemem, który występuje ponadto na obszarze LGD, jest słabo rozwinięta turystyka oraz słabe wykorzystanie dziedzictwa kulturowego, które wpływa negatywnie na ilość turystów odwiedzających obszar. Turystyka została zidentyfikowana jako branża rozwojowa LGD, dlatego jej lepsze funkcjonowanie może wpłynąć na poprawę jakości życia na obszarze powiatu człuchowskiego. W ramach realizacji LSR konieczne jest wsparcie rozwoju i promocji produktów oraz usług turystycznych. Grupą docelową tych działań będą turyści oraz przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą w branży turystycznej.

IV. Analiza SWOT

Analiza SWOT została przygotowana na podstawie diagnozy. W opracowanie jej ostatecznego kształtu zaangażowana była społeczność lokalna. W poniższej analizie zawarto wnioski z zastosowanych partycypacyjnych metod.

Tabela 24. Analiza SWOT.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Różnorodność przedsiębiorstw reprezentujących wiele branż usługowych i produkcyjnych. • Atrakcyjne tereny inwestycyjne, instytucje otoczenia biznesu. • Warunki do produkcji zdrowej żywności. • Potencjał ludzki i otwartość na współpracę. • Funkcjonowanie powiatowej rady organizacji pozarządowych oraz ośrodka wsparcia ekonomii społecznej. • Czyste środowisko naturalne. Walory przyrodnicze, w tym obszary chronione; dużo lasów, jezior i rzek. • Położenie przy ważnych szlakach komunikacyjnych i historycznych. • Dziedzictwo wielokulturowe i historyczne. • Szlaki turystyczne, w tym Greenway Naszyjnik Północy, szlaki kajakowe. • Produkty lokalne, w tym rękodzielnicze i kulinarne.	• Wysokie bezrobocie i związana z tym emigracja, zwłaszcza ludzi młodych i wykształconych oraz słaba sytuacja ekonomiczna obszaru. • Mała ilość przedsiębiorstw i osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. • Słabo rozwinięta oferta wspierania rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości. • Słaba współpraca między podmiotami gospodarczymi w branży turystycznej. • Niskie kwalifikacje części mieszkańców. • Słaba aktywność mieszkańców. Mała ilość inicjatyw dotyczących życia społecznego i rozwoju obszaru. Brak centrów wsparcia organizacji pozarządowych. • Słaba jakość techniczna dróg gminnych. • Słaba oferta spędzania czasu wolnego, niewystarczająca infrastruktura kulturalna, turystyczna i rekreacyjna (w tym niewystarczająca ilość i oznakowanie ścieżek rekreacyjnych oraz szlaków turystycznych). • Słaba promocja regionu (lokalnego dziedzictwa, walorów przyrodniczych i produktów turystycznych). • Niewystarczająca baza turystyczna (w tym noclegowa). • Niska świadomość ekologiczna mieszkańców oraz mała ilość infrastruktury wykorzystującej odnawialne źródła energii.
SZANSE	**ZAGROŻENIA**
• Dostępność środków, szczególnie z UE. • Rozwój turystyki w Polsce i na świecie. • Zapotrzebowanie na zdrową żywność i zdrowy styl życia.	• Utrzymanie się niekorzystnych trendów demograficznych, to jest niż demograficzny i starzenie się społeczeństwa. • Konkurencja inwestycyjna terenów położonych wokół dużych regionalnych ośrodków miejskich. • Zbiurokratyzowany system prawny i podatkowy hamujący realizację różnych działań. • Bogata oferta turystyczna sąsiednich obszarów. • Ubożenie ludności i uzależnienie od ośrodków pomocy społecznej, nieefektywny system opieki społecznej.

Źródło: opracowanie własne.

Analiza SWOT jest powiązana z diagnozą obszaru. Związki między analizą SWOT a diagnozą, wskazuje Tabela 25.

Tabela 25. Spójność analizy SWOT z diagnozą.

MOCNE STRONY	Odniesienie do diagnozy	SŁABE STRONY	Odniesienie do diagnozy
Różnorodność przedsiębiorstw reprezentujących wiele branż usługowych i produkcyjnych.	3.3.1 Uwarunkowania ekonomiczne.	Wysokie bezrobocie i związana z tym emigracja, zwłaszcza ludzi młodych i wykształconych oraz słaba sytuacja ekonomiczna obszaru.	3.2 Charakterystyka demograficzna obszaru. 3.3.4 Wskaźnik dochodu podatkowego. 3.3.5 Bezrobocie.
Atrakcyjne tereny inwestycyjne, instytucje otoczenia biznesu.	3.3.1 Uwarunkowania ekonomiczne.	Mała liczba przedsiębiorstw i osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.	3.3.1 Uwarunkowania ekonomiczne.
Warunki do produkcji zdrowej żywności.	3.3.3 Potencjał rozwojowy obszaru.	Słabo rozwinięta oferta wspierania rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości.	3.3.1 Uwarunkowania ekonomiczne.
Potencjał ludzki i otwartość na współpracę.	3.4 Działalność sektora społecznego.	Niskie kwalifikacje części mieszkańców.	3.3.5 Bezrobocie.
Funkcjonowanie powiatowej rady organizacji pozarządowych oraz ośrodka wsparcia ekonomii społecznej.	3.4 Działalność sektora społecznego.	Słaba aktywność mieszkańców. Mała ilość inicjatyw dotyczących życia społecznego i rozwoju obszaru. Brak centrów wsparcia organizacji pozarządowych.	3.4 Działalność sektora społecznego.
Czyste środowisko. Walory przyrodnicze, w tym obszary chronione; dużo lasów, jezior i rzek.	3.5 Uwarunkowania przestrzenne i osadnicze. 3.7 Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie.	Słaba jakość techniczna dróg gminnych.	3.5.1 Dostępność komunikacyjna i sieć drogowa obszaru.
Położenie przy ważnych szlakach komunikacyjnych i historycznych.	3.5.1 Dostępność komunikacyjna i sieć drogowa obszaru. 3.6 Historia obszaru i dziedzictwo kulturowe.	Słaba oferta spędzania czasu wolnego, niewystarczająca infrastruktura kulturalna, turystyczna i rekreacyjna (w tym niewystarczająca ilość i oznakowanie ścieżek rekreacyjnych oraz szlaków turystycznych).	3.5.2 Infrastruktura kulturalna. 3.7 Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie.
Dziedzictwo wielokulturowe i historyczne.	3.6 Historia obszaru i dziedzictwo kulturowe.	Słaba promocja regionu (lokalnego dziedzictwa, walorów przyrodniczych i produktów turystycznych).	3.6 Historia obszaru i dziedzictwo kulturowe. 3.7 Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie.
Szlaki turystyczne, w tym Greenway Naszyjnik Północy, szlaki kajakowe.	3.7 Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie.	Słaba współpraca między podmiotami gospodarczymi w branży turystycznej.	3.7 Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie.
Produkty lokalne, w tym rękodzielnicze i kulinarne.	3.8 Opis produktów lokalnych, tradycyjnych i regionalnych.	Niewystarczająca baza turystyczna (w tym noclegowa).	3.7 Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie.
		Niska świadomość ekologiczna mieszkańców oraz mała ilość infrastruktury wykorzystującej odnawialne źródła energii.	3.9 Ochrona środowiska.

SZANSE	Odniesienie do diagnozy	ZAGROŻENIA	Odniesienie do diagnozy
Dostępność środków, szczególnie z UE.	3.3.1 Uwarunkowania ekonomiczne.	Utrzymanie się niekorzystnych trendów demograficznych, to jest niż demograficzny i starzenie się społeczeństwa.	3.2 Charakterystyka demograficzna obszaru.
Rozwój turystyki w Polsce i na świecie.	3.3.3 Potencjał rozwojowy obszaru.	Konkurencja inwestycyjna terenów położonych wokół dużych regionalnych ośrodków miejskich.	3.3.1 Uwarunkowania ekonomiczne.
Zapotrzebowanie na zdrową żywność i zdrowy styl życia.	3.3.3 Potencjał rozwojowy obszaru.	Zbiurokratyzowany system prawny i podatkowy hamujący realizację różnych działań.	3.3.1 Uwarunkowania ekonomiczne.
		Bogata oferta turystyczna sąsiednich obszarów.	3.7 Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie.
		Ubożenie ludności i uzależnienie od ośrodków pomocy społecznej, nieefektywny system opieki społecznej.	3.11 Opis problemów społecznych.

Źródło: opracowanie własne.

V. Cele i wskaźniki

Cele i przedsięwzięcia są adekwatne do diagnozy i wniosków z konsultacji. Wynikają one także z przeprowadzonej analizy SWOT, czyli zestawienia silnych i słabych stron obszaru, a także szans i zagrożeń zewnętrznych.

Wizja

Atrakcyjny obszar o czystym środowisku i znacznie wyższej od dzisiejszej jakości życia mieszkańców, dzięki wspólnym działaniom aktywnych społecznie i zawodowo mieszkańców, wykorzystującym walory kulturowo – przyrodnicze mikroregionu dla rozwoju.

Misja LGD

Włączenie społeczności lokalnej do działań na rzecz zrównoważonego rozwoju obszaru LGD Ziemi Człuchowskiej w oparciu o potencjał ludzki.

Schemat celów ogólnych i szczegółowych oraz przedsięwzięć przedstawia Schemat 1.

Schemat 1. Drzewo celów.

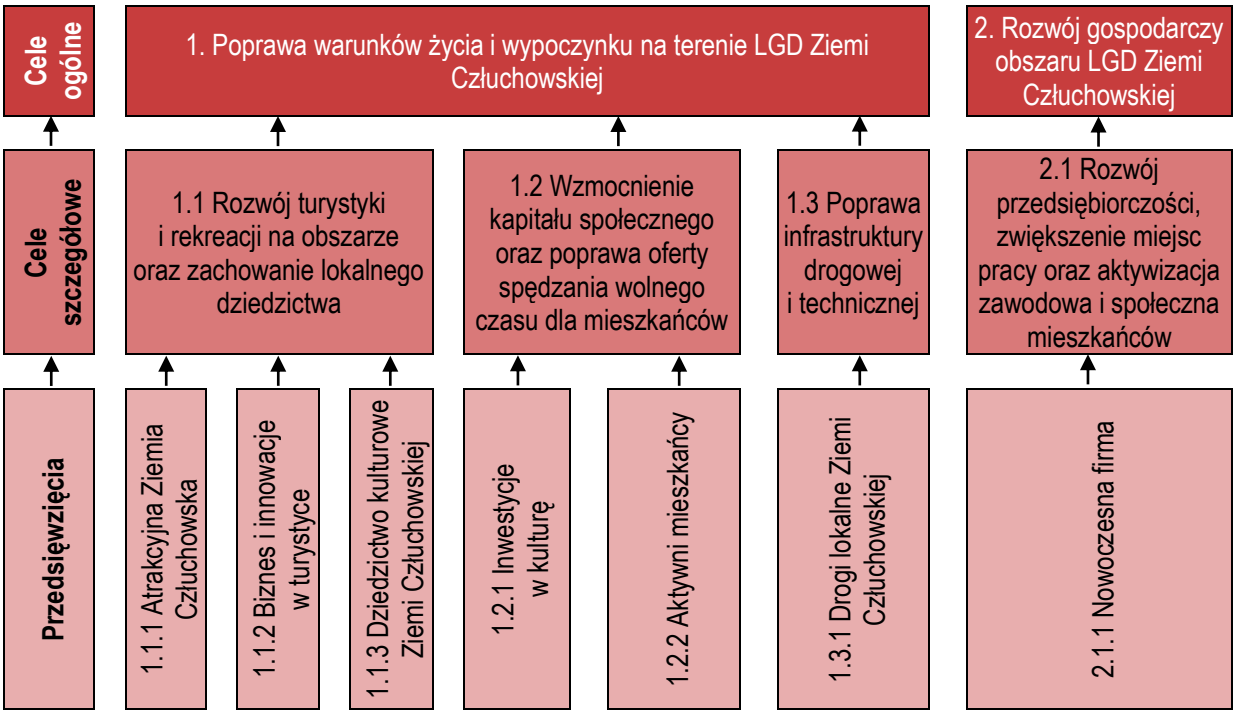

Źródło: opracowanie własne.

Wybór celów i przedsięwzięć wynika z rozpoznanych w wyniku przeprowadzonej diagnozy problemów i grup docelowych oraz możliwych obszarów interwencji. **Bezpośrednie powiązanie celów z diagnozą obszaru oraz analizą SWOT przedstawiono szczegółowo w Tabeli 26**.

Tabela 26. Powiązanie celów i przedsięwzięć z diagnozą i analizą SWOT.

Cele i przedsięwzięcia	Kierunki działań wynikające z diagnozy	Elementy analizy SWOT
1. Poprawa warunków życia i wypoczynku na terenie LGD Ziemi Człuchowskiej		
1.1 Rozwój turystyki i rekreacji na obszarze oraz zachowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego Przedsięwzięcia: 1.1.1 Atrakcyjna Ziemia Człuchowska 1.1.2 Biznes i innowacje w turystyce 1.1.3 Dziedzictwo kulturowe Ziemi Człuchowskiej	• Rozwój turystyki, szczególnie w zakresie turystyki wodnej wykorzystującej akweny wodne, zarówno do pobytu aktywnego, jak i wypoczynkowo-rekreacyjnego. **(rozdział 3.7 diagnozy, str. 20)** • Niektóre szlaki turystyczne są już rozpoznawalne w skali kraju. Wskazane jest inwestowanie w organizację turystyki aktywnej poprzez budowanie bazy turystycznej, w tym punkty obsługi ruchu turystycznego, infrastrukturę oraz zaplecze noclegowe. **(rozdział 3.7 diagnozy, str. 20)** • Rozwój turystyki poprzez wykorzystanie zasobów kulturowych i historycznych jako atrakcji turystycznych, szczególnie po ich	**Mocne strony**: • Czyste środowisko naturalne. Walory przyrodnicze, w tym obszary chronione, dużo lasów, jezior i rzek. • Szlaki turystyczne, w tym Greenway Naszyjnik Północy, szlaki kajakowe. • Położenie przy ważnych szlakach komunikacyjnych i historycznych. • Dziedzictwo wielokulturowe i historyczne. • Produkty lokalne, w tym rękodzielnicze i kulinarne. **Słabe strony**: • Niewystarczająca infrastruktura turystyczna i rekreacyjna (w tym niewystarczająca ilość i oznakowanie ścieżek rekreacyjnych oraz szlaków turystycznych). • Słaba promocja regionu (lokalnego dziedzictwa, walorów przyrodniczych i produktów turystycznych). • Niewystarczająca baza turystyczna (w tym noclegowa). • Słaba współpraca między podmiotami gospodarczymi

Cele i przedsięwzięcia	Kierunki działań wynikające z diagnozy	Elementy analizy SWOT
	przystosowaniu dla tego celu. Konieczne jest zbudowanie systemu komunikacji marketingowej pozwalającej na stworzenie spójnej marki i efektywne przyciąganie turystów. **(rozdziały 3.6 i 3.7 diagnozy, str. 18 i 20)**	w branży turystycznej. **Szanse**: • Rozwój turystyki w Polsce i na świecie. **Zagrożenia:** • Bogata oferta turystyczna sąsiednich obszarów.
1.2 Wzmocnienie kapitału społecznego oraz poprawa oferty spędzania wolnego czasu dla mieszkańców Przedsięwzięcia: 1.2.1 Inwestycje w kulturę 1.2.2 Aktywni mieszkańcy	• Rozwój oferty spędzania czasu wolnego, poprzez budowę i modernizację infrastruktury kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej oraz organizację wydarzeń kulturalno-społecznych i sportowo-rekreacyjnych. **(rozdziały 3.4, 3.5.2 i 3.9 diagnozy, str. 17, 18 i 23)** • Prowadzenie działań pobudzających aktywność społeczną. **(rozdział 3.6 diagnozy, str. 18)**	**Mocne strony**: • Potencjał ludzki i otwartość na współpracę. • Funkcjonowanie powiatowej rady organizacji pozarządowych oraz ośrodka wsparcia ekonomii społecznej. **Słabe strony**: • Słaba aktywność społeczna. Mała ilość inicjatyw dotyczących życia społecznego i rozwoju obszaru. Brak centrów wsparcia organizacji pozarządowych. • Słaba oferta spędzania czasu wolnego, niewystarczająca infrastruktura kulturalna. • Niska świadomość ekologiczna mieszkańców oraz mała ilość infrastruktury wykorzystującej odnawialne źródła energii.
1.3 Poprawa infrastruktury drogowej i technicznej Przedsięwzięcie: 1.3.1 Drogi lokalne Ziemi Człuchowskiej	• Poprawa jakości technicznej dróg gminnych, które umożliwią dostęp do obiektów użyteczności publicznej. **(rozdział 3.5.1 diagnozy, str. 18)**	**Słabe strony**: • Słaba jakość techniczna dróg gminnych. **Szanse**: • Dostępność środków, szczególnie z UE.
2. Rozwój gospodarczy obszaru LGD Ziemi Człuchowskiej		
2.1 Rozwój przedsiębiorczości, zwiększenie miejsc pracy oraz aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców Przedsięwzięcia: 2.1.1 Nowoczesna firma	• Tworzenie nowych, atrakcyjnych miejsc pracy poprzez rozwijanie przedsiębiorczości. Kierowanie oferty aktywizacyjnej zwłaszcza do absolwentów szkół i osób w wieku 18-34 lata, zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. **(rozdział 3.3.5 diagnozy, str. 15)** • Możliwość przyciągania nowych inwestorów i tworzenia miejsc pracy skierowanych w szczególności dla tych kategorii bezrobotnych, którzy wykazują niewielkie skłonności do samozatrudnienia. **(rozdział 3.3.1 diagnozy, str. 12)** • Wytwarzane lokalnie produkty rolne stanowią bazę surowcową dla branży przetwórstwa spożywczego. **(rozdział 3.3.3 diagnozy, str. 13)** • Zasoby leśne są źródłem surowców dla przemysłu przetwórstwa drzewnego. Możliwość rozwoju przedsiębiorstw związanych z pozyskiwaniem i produkcją surowca. **(rozdział 3.3.3 diagnozy, str. 13)**	**Mocne strony:** • Różnorodność przedsiębiorstw reprezentujących wiele branż usługowych i produkcyjnych. • Atrakcyjne tereny inwestycyjne, instytucje otoczenia biznesu. • Warunki do produkcji zdrowotnej żywności. **Słabe strony:** • Wysokie bezrobocie i związana z tym emigracja, zwłaszcza ludzi młodych i wykształconych oraz słaba sytuacja ekonomiczna obszaru. • Mała ilość przedsiębiorstw i osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. • Słabo rozwinięta oferta wspierania rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości. • Niskie kwalifikacje części mieszkańców. **Szanse:** • Zapotrzebowanie na zdrową żywność i zdrowy styl życia. **Zagrożenia:** • Utrzymanie się niekorzystnych trendów demograficznych, to jest niż demograficzny i starzenie się społeczeństwa. • Ubożenie ludności i uzależnienie od ośrodków pomocy społecznej, nieefektywny system opieki społecznej. • Konkurencja inwestycyjna terenów położonych wokół dużych regionalnych ośrodków miejskich. • Zbiurokratyzowany system prawny i podatkowy hamujący realizację różnych działań.

Źródło: opracowanie własne.

Jak widać w powyższej tabeli cel ogólny 1 Poprawa warunków życia i wypoczynku na terenie LGD Ziemi Człuchowskiej oraz przypisane do niego cele szczegółowe 1.1 Rozwój turystyki i rekreacji na obszarze oraz zachowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego, 1.2 Wzmocnienie kapitału społecznego oraz poprawa oferty spędzania wolnego czasu dla mieszkańców i 1.3 Poprawa infrastruktury drogowej i technicznej, **zostały sformułowane w oparciu o diagnozę obszaru, obszary interwencji, analizę grup docelowych, a także o przeprowadzoną analizę SWOT.**

Uzasadnieniem realizacji powyższych celów szczegółowych 1.1, 1.2, 1.3 oraz ich przedsięwzięć jest:

- atrakcyjny turystycznie obszar LSR (pow. Człuchowski) pod względem przyrodniczym i historycznym (czyste środowisko naturalne, walory przyrodnicze, w tym obszary chronione, dużo lasów, jezior i rzek, szlaki turystyczne (w tym Greenway Naszyjnik Północy), szlaki kajakowe, dziedzictwo wielokulturowe i historyczne). Ponadto **mieszkańcy podczas konsultacji wskazali turystykę jako jeden z trzech obszarów rozwoju powiatu człuchowskiego;**
- konieczność poprawy warunków życia, realizowane poprzez działania wzmacniające kapitał społeczny, poprawę oferty spędzania wolnego czasu oraz ulepszenie infrastruktury drogowej;
- słaba aktywność społeczna i związana z tym mała ilość inicjatyw dotyczących życia społecznego i rozwoju obszaru. **Podczas konsultacji mieszkańcy zwrócili także uwagę, że oferta programowa w istniejących obiektach jest niewystarczająca i niedostosowana do ich potrzeb.** Z diagnozy wynika również fakt, że na jakość warunków życia wpływa także słaba jakość dróg gminnych, które umożliwiają dostęp do obiektów użyteczności publicznej.

Sformułowane w ramach celów szczegółowych przedsięwzięcia będą realizowane w ramach rozwoju RLKS w odniesieniu do diagnozy problemów oraz grup docelowych, poprzez poniższe obszary interwencji:

- Przedsięwzięcie 1.1.1 – **Atrakcyjna Ziemia Człuchowska**, którego beneficjentami będą jednostki sektora finansów publicznych, organizacje pozarządowe oraz LGD, a grupą docelową turyści i mieszkańcy LGD Ziemi Człuchowskiej (**w tym osoby z grupy defaworyzowanej** tj. osoby z miejscowości zamieszkiwanej przez mniej niż 5 tys. mieszkańców):
  - budowa i/ lub przebudowa ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej i/lub rekreacyjnej (m.in. stanic kajakowych i rowerowych, placów zabaw, siłowni plenerowych, boisk sportowych, pomostów, wiat i miejsc na ognisko, itp.),
  - budowa i/ lub przebudowa i/ lub wytyczenie i/ lub zagospodarowanie i oznakowanie ścieżek rekreacyjnych i/ lub szlaków turystycznych i/ lub budowa infrastruktury przy ścieżkach i/ lub szlakach,
  - promocja produktów i/ lub usług turystycznych całego obszaru (np. wydawnictwa, udział w targach),
  - wyposażenie obiektów służących rozwojowi turystyki – centrów informacji turystycznej;
- Przedsięwzięcie 1.1.2 – **Biznes i innowacje w turystyce**, którego beneficjentami będą przedsiębiorcy działający w branży turystycznej, a grupą docelową turyści i mieszkańcy LGD Ziemi Człuchowskiej (**w tym osoby z grupy defaworyzowanej** tj. osoby bezrobotne z grupy wiekowej 25-34 lata):
  - rozwijanie działalności gospodarczej w branży turystycznej, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych,
  - współpraca podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w branży turystycznej (co najmniej jeden podmiot) w zakresie świadczenia usług turystycznych oraz rozwijania rynków zbytu produktów lub usług turystycznych, mająca na celu zwiększenie sprzedaży oferowanych dóbr i usług poprzez zastosowanie wspólnego znaku towarowego lub stworzenie kompleksowej oferty sprzedaży tych dóbr lub usług;
- Przedsięwzięcie 1.1.3 – **Dziedzictwo kulturowe Ziemi Człuchowskiej**, którego beneficjentami będą organizacje pozarządowe oraz LGD, a grupą docelową turyści i mieszkańcy LGD Ziemi Człuchowskiej (**w tym osoby z grupy defaworyzowanej** tj. osoby z miejscowości zamieszkiwanej przez mniej niż 5 tys. mieszkańców):
  - zagospodarowanie miejsc pamięci, lokalnych pomników historycznych i/ lub przyrodniczych wraz z ich oznakowaniem,
  - promocja lokalnego dziedzictwa całego obszaru (np. wydawnictwa, udział w targach);
- Przedsięwzięcie 1.2.1 – **Inwestycje w kulturę**, którego beneficjentami będą jednostki sektora finansów publicznych oraz LGD, a grupą docelową mieszkańcy obszaru LGD Ziemi Człuchowskiej (**w tym osoby z grupy defaworyzowanej** tj. osoby z miejscowości zamieszkiwanej przez mniej niż 5 tys. mieszkańców):
  - budowa i/ lub przebudowa ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury kulturalnej wraz z wyposażeniem,
  - współpraca w sieci zaangażowanych organizacji/ instytucji kultury z terenu LGD;
- Przedsięwzięcie 1.2.2 – **Aktywni mieszkańcy**, którego beneficjentami będą organizacje pozarządowe oraz mieszkańcy, a grupą docelową mieszkańcy LGD Ziemi Człuchowskiej (**w tym osoby z grupy defaworyzowanej** tj. osoby powyżej 50 roku życia):
  - organizacja szkoleń i/ lub warsztatów o charakterze edukacyjno – rozwojowym,
  - organizacja imprez rekreacyjno-kulturalnych i/ lub sportowych,
  - zachowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego i/ lub historycznego poprzez kultywowanie miejscowych tradycji, obrzędów i zwyczajów, ginących zawodów i rzemiosła, języka regionalnego i gwary oraz zakup strojów i instrumentów dla zespołów,
  - zagospodarowanie terenów turystycznych i/ lub rekreacyjnych i/ lub centrów wsi,
  - tworzenie i/lub wyposażenie miejsc i/ lub obiektów pełniących funkcje izb pamięci o historii, kulturze lub tradycji regionu wraz z ich oznakowaniem,
  - działania edukacyjne podnoszące wiedzę, w tym z zakresu ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych,
  - organizacja szkoleń/ spotkań informacyjnych dla mieszkańców,
  - udzielanie indywidualnego doradztwa dla mieszkańców,
  - organizacja szkoleń/ spotkań informacyjnych dla pracowników i/ lub organów LGD;

- Przedsięwzięcie 1.3.1 – **Drogi lokalne Ziemi Człuchowskiej**, którego beneficjentami będą jednostki sektora finansów publicznych, a grupą docelową mieszkańcy LGD Ziemi Człuchowskiej (**w tym osoby z grupy defaworyzowanej** tj. osoby z miejscowości zamieszkiwanej przez mniej niż 5 tys. mieszkańców):
  - budowa lub przebudowa publicznych dróg gminnych, które umożliwiają połączenie obiektów użyteczności publicznej z siecią dróg publicznych albo skracają dystans lub czas dojazdu do tych obiektów;

Cel ogólny 2. Rozwój gospodarczy obszaru LGD Ziemi Człuchowskiej jest również wynikiem przeprowadzonej **diagnozy obszaru, analizy grup docelowych, a także analizy SWOT.**

Uzasadnieniem realizacji powyższego celu jest:

- konieczność wsparcia rozwoju przedsiębiorczości, co wynika głównie z bardzo dużego bezrobocia oraz związanej z tym emigracji zwłaszcza ludzi młodych i wykształconych;
- możliwości rozwoju istniejących małych i średnich przedsiębiorstw działających na terenie realizacji LSR;
- podnoszenia kwalifikacji kadr pracowników oraz właścicieli firm.

Sformułowane w ramach celu szczegółowego przedsięwzięcia będą realizowane w ramach rozwoju RLKS w odniesieniu do diagnozy problemów oraz grup docelowych, poprzez poniższe obszary interwencji:

- Przedsięwzięcie 2.1.1 – **Nowoczesna firma**, którego beneficjentami i grupą docelową będą mieszkańcy oraz przedsiębiorcy (**w tym osoby z grupy defaworyzowanej** tj. osoby bezrobotne z grupy wiekowej 25-34 lata, młodzież wchodząca na rynek pracy w wieku 18-24 lata, osoby z miejscowości zamieszkiwanej przez mniej niż 5 tys. mieszkańców):
  - podejmowanie lub rozwijanie działalności gospodarczej, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych, z wyłączeniem branży turystycznej,
  - podnoszenie kompetencji osób rozwijających działalność gospodarczą oraz ich pracowników,
  - organizacja szkoleń/ spotkań informacyjnych dla pracowników i/ lub organów LGD.

Wypracowane cele LSR są zgodne z celem szczegółowym 6B Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020: „Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich". W Tabeli 27 przedstawione zostało powiązanie celów LSR, z zakresami projektów PROW 2014-2020 dla celów 6B i 6A.

Tabela 27. Powiązanie celów LSR z celami PROW.

Cele szczegółowe LSR	Cel szczegółowy 6B PROW 2014-2020, Cel szczegółowy powiązany 6A PROW 2014-2020
1.1 Rozwój turystyki i rekreacji na obszarze oraz zachowanie lokalnego dziedzictwa	• zakładanie działalności gospodarczej i rozwój przedsiębiorczości • rozwój produktów lokalnych • rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej • wzmocnienie kapitału społecznego, w tym z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i wspieranie partycypacji społeczności lokalnej w realizacji LSR
1.2 Wzmocnienie kapitału społecznego oraz poprawa oferty spędzania wolnego czasu dla mieszkańców	• podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska, zmian klimatycznych a także innowacji • zachowanie dziedzictwa lokalnego
1.3 Poprawa infrastruktury drogowej i technicznej	• rozwój infrastruktury drogowej gwarantującej spójność terytorialną w zakresie włączenia społecznego
2.1 Rozwój przedsiębiorczości, zwiększenie miejsc pracy oraz aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców	• zakładanie działalności gospodarczej i rozwój przedsiębiorczości • podnoszenie kompetencji osób z obszaru LSR w powiązaniu z zakładaniem działalności gospodarczej, rozwojem przedsiębiorczości lub dywersyfikacją źródeł dochodów, w szczególności rolników i osób długotrwale pozostających bez pracy

Źródło: opracowanie własne.

Ponadto cele LSR realizują cel szczegółowy powiązany **6A** „Ułatwienie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy" poprzez działania w zakresie szeroko pojętej przedsiębiorczości, wyposażenie w niezbędną wiedzę lub umiejętności oraz kwalifikacje m.in. osób planujących rozpoczęcie działalności rolniczej oraz osób odchodzących z rolnictwa. Realizacja powyższego celu nastąpi również poprzez aktywizowanie bezrobotnych, grup defaworyzowanych, współpracę LGD z przedsiębiorcami w celu identyfikowania potencjalnych możliwości zatrudnienia osób z obszaru LSR.

W Tabeli 28 przestawione zostały źródła finansowania poszczególnych celów strategii.

Tabela 28. Źródła finansowania celów.

Cel	Źródło finansowania
1. Poprawa warunków życia i wypoczynku na terenie LGD Ziemi Człuchowskiej	
1.1 Rozwój turystyki i rekreacji na obszarze oraz zachowanie lokalnego dziedzictwa	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 Poddziałanie 19.2 *Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność* Poddziałanie 19.3 *Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania*
1.2 Wzmocnienie kapitału społecznego oraz poprawa oferty spędzania wolnego czasu dla mieszkańców	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 Poddziałanie 19.2 *Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność* Poddziałanie 19.4 *Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji*
1.3 Poprawa infrastruktury drogowej i technicznej	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 Poddziałanie 19.2 *Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność*
2. Rozwój gospodarczy obszaru LGD Ziemi Człuchowskiej	
2.1 Rozwój przedsiębiorczości, zwiększenie miejsc pracy oraz aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 Poddziałanie 19.2 *Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność*

Źródło: opracowanie własne.

Spójność wewnętrzna diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników została przedstawiona w **matrycy logicznej zawartej w Tabeli 29.**

W Tabelach 30 i 31 przedstawiono **mierzalne i przejrzyste wskaźniki** przypisane do przedsięwzięć, celów szczegółowych i celów ogólnych. Tabele zawierają **informacje o źródłach pozyskiwania danych do pomiaru** poziomu osiągnięcia danego wskaźnika, **wartości bazowe i docelowe wskaźników** oraz **termin osiągnięcia wartości docelowych**.

Wartości początkowe wskaźników produktu i rezultatu zostały określone na poziomie zerowym, ponieważ odnoszą się one bezpośrednio do przedsięwzięć, które będą realizowane od 2016 r. **Natomiast wartości początkowe wskaźników** oddziaływania określone zostały na podstawie danych statystycznych GUS.

Wartości docelowe wskaźników zostały określone na podstawie analizy zebranych podczas wywiadu indywidualnego (wywiadu za pomocą kart projektów) i rozmów z mieszkańcami, a także prognoz sporządzonych na podstawie danych statystycznych GUS.

Ponadto w Tabeli 30 zawarto informacje o **projektach współpracy** pomiędzy LGD:

- **projekt krajowy** między LGD Ziemi Człuchowskiej, LGD Sandry Brdy oraz LGD Partnerstwo Dorzecze Słupi, dotyczący szlaków turystycznych, dla którego określony został wskaźnik „Liczba wybudowanych i/ lub przebudowanych i/ lub wytyczonych i/ lub zagospodarowanych i oznakowanych ścieżek rekreacyjnych i/ lub szlaków turystycznych i/ lub liczba szlaków i/ lub ścieżek przy których wybudowana zostanie infrastruktura", realizujący cel „Rozwój turystyki i rekreacji na obszarze oraz zachowanie lokalnego dziedzictwa";
- **projekt międzynarodowy i/ lub krajowy** między LGD Ziemi Człuchowskiej, LGD Partnerstwo Dorzecze Słupi, LGD Stolem oraz partnerem zagranicznym, związany z działaniami w zakresie kultury, dla którego określony został wskaźnik „Liczba współpracujących w sieci zaangażowanych organizacji/ instytucji kultury z terenu LGD", realizujący cel „Wzmocnienie kapitału społecznego oraz poprawa oferty spędzania wolnego czasu dla mieszkańców";
- **projekt krajowy** między LGD Ziemi Człuchowskiej, LGD Stowarzyszenie Turystyczne Kaszuby oraz LGD Partnerstwo Dorzecze Słupi, dotyczący utworzenia sieci centrów promocji regionu, dla którego określony został wskaźnik „Liczba nowych i/ lub zmodernizowanych obiektów ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej i/ lub rekreacyjnej", realizujący cel „Rozwój turystyki i rekreacji na obszarze oraz zachowanie lokalnego dziedzictwa".

Zaplanowane wskaźniki są adekwatne do celów i przedsięwzięć. Wskaźniki produktu zostały tak sformułowane, aby mierzyły bezpośrednie efekty zaplanowanych do realizacji zadań w ramach poszczególnych przedsięwzięć. Wskaźniki rezultatu natomiast są efektem poszczególnych produktów i są miarą osiągania celów szczegółowych. Zaś wskaźniki oddziaływania mierzą efekty, które mają zajść na obszarze w wyniku realizacji LSR. Uzasadnienie sformułowanych wskaźników w odniesieniu do celów i przedsięwzięć zawiera Tabela 32.

Poziom osiągniętych wskaźników będzie badany w okresach rocznych od 2017 roku poprzez:

- sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW,
- ankiety monitoringowe LGD,
- analizy list obecności, rejestr udzielonego doradztwa oraz rejestr złożonych wniosków,
- analizę informacji pochodzących ze źródeł statystyki publicznej.

Tabela 29. Matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników.

Zidentyfikowane problemy/ Wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
Słabo rozwinięta turystyka i rekreacja oraz słabe wykorzystanie dziedzictwa kulturowego	1. Poprawa warunków życia i wypoczynku na terenie LGD Ziemi Człuchowskiej	1.1 Rozwój turystyki i rekreacji na obszarze oraz zachowanie lokalnego dziedzictwa	1.1.1 Atrakcyjna Ziemia Człuchowska	Liczba nowych i/ lub zmodernizowanych obiektów ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej i/ lub rekreacyjnej	Liczba osób, które skorzystają z ogólnodostępnych niekomercyjnych obiektów infrastruktury turystycznej i/ lub rekreacyjnej i/ lub ścieżek rekreacyjnych i/ lub szlaków turystycznych	Wzrost wskaźnika Schneidera - liczba turystów korzystających z noclegów na 1000 mieszkańców	rozwój turystyki w Polsce i na świecie
				Liczba wybudowanych i/ lub przebudowanych i/ lub wytyczonych i/ lub zagospodarowanych i oznakowanych ścieżek rekreacyjnych i/ lub szlaków turystycznych i/ lub liczba szlaków i/ lub ścieżek przy których wybudowana zostanie infrastruktura			
				Liczba działań promocyjnych produktów i/ lub usług turystycznych	Liczba odbiorców działań promocyjnych w zakresie promocji produktów i usług turystycznych		
				Liczba wyposażonych obiektów służących rozwojowi turystyki	Liczba osób, które skorzystały z obiektów służących rozwojowi turystyki		
			1.1.2 Biznes i innowacje w turystyce	Liczba rozwiniętych przedsiębiorstw z branży turystycznej, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych	Liczba utworzonych miejsc pracy w branży turystycznej		bogatsza oferta turystyczna sąsiednich obszarów
					Liczba osób, które skorzystają z usług turystycznych świadczonych przez przedsiębiorstwa objęte wsparciem		
				Liczba sieci w zakresie usług turystycznych oraz rozwijania rynków zbytu produktów i/ lub usług turystycznych	Liczba osób, które skorzystały z więcej niż jednej usługi turystycznej objętej siecią		
			1.1.3 Dziedzictwo kulturowe Ziemi Człuchowskiej	Liczba zagospodarowanych miejsc pamięci oraz lokalnych pomników historycznych wraz z ich oznakowaniem	Liczba osób odwiedzających pomniki historyczne i przyrodnicze oraz miejsca pamięci		słabe zainteresowanie mieszkańców historią regionu
				Liczba zagospodarowanych miejsc w których znajdują się lokalne pomniki przyrodnicze wraz z ich oznakowaniem			
				Liczba działań promocyjnych w zakresie lokalnego dziedzictwa kulturowego	Liczba odbiorców działań promocyjnych dotyczących ochrony lokalnego dziedzictwa kulturowego		

Zidentyfikowane problemy/ Wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
Słaba oferta spędzania czasu wolnego oraz brak działań wzmacniających aktywność społeczną		1.2 Wzmocnienie kapitału społecznego oraz poprawa oferty spędzania wolnego czasu dla mieszkańców	1.2.1 Inwestycje w kulturę	Liczba nowych i/ lub zmodernizowanych obiektów ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury kulturalnej, wraz z ich wyposażeniem	Liczba osób, które skorzystają z ogólnodostępnych niekomercyjnych obiektów infrastruktury kulturalnej		bogatsza oferta kulturalna sąsiednich obszarów
				Liczba współpracujących w sieci zaangażowanych organizacji/ instytucji kultury z terenu LGD	Liczba sieciowych inicjatyw objętych wsparciem		
			1.2.2 Aktywni mieszkańcy	Liczba działań polegających na zachowaniu lokalnego dziedzictwa kulturowego i/ lub historycznego	Liczba odbiorców działań polegających na zachowaniu lokalnego dziedzictwa kulturowego i/ lub historycznego i/ lub zagospodarowaniu terenów turystycznych i/ lub rekreacyjnych oraz centrów wsi i/ lub stworzonych i/ lub wyposażonych miejsc lub obiektów pełniących funkcje izb pamięci		potencjał ludzki i otwartość na współpracę
				Liczba zagospodarowanych terenów turystycznych i/ lub rekreacyjnych oraz centrów wsi			
				Liczba stworzonych i/ lub wyposażonych miejsc lub obiektów pełniących funkcje izb pamięci			
				Liczbę szkoleń i/ lub warsztatów o charakterze edukacyjno-rozwojowym	Liczba przeszkolonych osób, które ukończyły szkolenie z wynikiem pozytywnym, w tym zdobyły wiedzę z zakresu ochrony środowiska i zmian klimatycznych		
				Liczba działań edukacyjnych podnoszących wiedzę z zakresu ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych			
				Liczba imprez rekreacyjno-kulturalnych i/ lub sportowych	Liczba uczestników imprez		
				Liczba spotkań/ wydarzeń adresowanych do mieszkańców	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach/ wydarzeniach adresowanych do mieszkańców		
				Liczba warsztatów z rozliczania zawartych umów/ umów o powierzenie grantu	Liczba osób uczestniczących w warsztatach z rozliczania zawartych umów/ umów o powierzenie grantu		
				Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa, i które złożyły wniosek o przyznanie pomocy		

Zidentyfikowane problemy/ Wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
					Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa, i które zawarły umowy o przyznanie pomocy		
				Liczba szkoleń dla pracowników i organów LGD	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD		
Utrudniony dostęp do obiektów użyteczności publicznej		1.3 Poprawa infrastruktury drogowej i technicznej	1.3.1 Drogi lokalne Ziemi Człuchowskiej	Liczba wybudowanych lub przebudowanych dróg gminnych	Liczba osób korzystających z nowej i/ lub zmodernizowanej infrastruktury drogowej		dostępność środków, szczególnie z UE
Niewystarczająca liczba działań aktywizujących przedsiębiorczość i nakłaniających do podejmowania zatrudnienia	2. Rozwój gospodarczy obszaru LGD Ziemi Człuchowskiej	2.1 Rozwój przedsiębiorczości, zwiększenie miejsc pracy oraz aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców	2.1.1 Nowoczesna firma	Liczba nowych przedsiębiorstw, z wyłączeniem branży turystycznej, otwartych przez osoby z grupy defaworyzowanej tj. osoby zamieszkujące w miejscowości do 5 tys. mieszkańców	Liczba utworzonych miejsc pracy, z wyłączeniem branży turystycznej	Wzrost wskaźnika przedsiębiorczości - ilość podmiotów gospodarczych w systemie REGON na 1000 mieszkańców	konkurencja inwestycyjna terenów położonych wokół dużych regionalnych ośrodków miejskich, zbiurokratyzowany system prawny i podatkowy hamujący realizację różnych działań
				Liczba nowych przedsiębiorstw, z wyłączeniem branży turystycznej, otwartych przez osoby z grup defaworyzowanych tj. młodzież wchodzącą na rynek pracy w wieku 18-24 i/ lub osoby bezrobotne w wieku 25-34			
				Liczba nowych przedsiębiorstw, z wyłączeniem branży turystycznej			
				Liczba rozwiniętych przedsiębiorstw, z wyłączeniem branży turystycznej	Liczba przeszkolonych osób prowadzących działalność gospodarczą lub pracujących w przedsiębiorstwach, które ukończyły szkolenie z wynikiem pozytywnym	Zatrzymanie wzrostu wskaźnika migracji - liczba migrantów na 1000 mieszkańców	utrzymanie się niekorzystnych trendów demograficznych
				Liczba szkoleń i innych przedsięwzięć podnoszących kompetencje osób rozwijających działalność gospodarczą i/ lub ich pracowników			

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 30. Cel ogólny 1 i wskaźniki.

1.0	CEL OGÓLNY	Poprawa warunków życia i wypoczynku na terenie LGD Ziemi Człuchowskiej				
1.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	*Rozwój turystyki i rekreacji na obszarze oraz zachowanie lokalnego dziedzictwa*				
1.2		*Wzmocnienie kapitału społecznego oraz poprawa oferty spędzania wolnego czasu dla mieszkańców*				
1.3		*Poprawa infrastruktury drogowej i technicznej*				
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	*Jednostka miary*	*Stan początkowy (2014 rok)*	*Plan (2023 rok)*	*Źródło danych/ sposób pomiaru*
w 1.0		Wzrost wskaźnika Schneidera - liczba turystów korzystających z noclegów na 1000 mieszkańców	os./ 1000 mieszkańców	34,73	38	dane GUS
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	*Jednostka miary*	*Stan początkowy (2015 rok)*	*Plan (2023 rok)*	*Źródło danych/ sposób pomiaru*
w 1.1		Liczba osób, które skorzystają z ogólnodostępnych niekomercyjnych obiektów infrastruktury turystycznej i/ lub rekreacyjnej i/ lub ścieżek rekreacyjnych i/ lub szlaków turystycznych	os.	0	650	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW, ankiety monitoringowe LGD
		Liczba odbiorców działań promocyjnych w zakresie promocji produktów i usług turystycznych	os.	0	1 000	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW, ankiety monitoringowe LGD
		Liczba osób, które skorzystały z obiektów służących rozwojowi turystyki	os.	0	1 000	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW, ankiety monitoringowe LGD
		Liczba utworzonych miejsc pracy w branży turystycznej	os.	0	4	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW, ankiety monitoringowe LGD
		Liczba osób, które skorzystały z więcej niż jednej usługi turystycznej objętej siecią	os.	0	50	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW, ankiety monitoringowe LGD
		Liczby osób , które skorzystają z usług turystycznych świadczonych przez przedsiębiorstwa objęte wsparciem	os.	0	500	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW, ankiety monitoringowe LGD
		Liczba osób odwiedzających pomniki historyczne i przyrodnicze oraz miejsca pamięci	os	0	500	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW, ankiety monitoringowe LGD
		Liczba odbiorców działań promocyjnych dotyczących ochrony lokalnego dziedzictwa kulturowego	os.	0	1 000	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW, ankiety monitoringowe LGD
w 1.2		Liczba osób, które skorzystają z ogólnodostępnych niekomercyjnych obiektów infrastruktury kulturalnej	os.	0	500	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW, ankiety monitoringowe LGD
		Liczba sieciowych inicjatyw objętych wsparciem	szt.	0	1	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW, ankiety monitoringowe LGD

	Liczba odbiorców działań polegających na zachowaniu lokalnego dziedzictwa kulturowego i/ lub historycznego i/ lub zagospodarowaniu terenów turystycznych i/ lub rekreacyjnych oraz centrów wsi i/ lub stworzonych i/ lub wyposażonych miejsc lub obiektów pełniących funkcje izb pamięci	os.	0	500	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW, ankiety monitoringowe LGD
	Liczba przeszkolonych osób, które ukończyły szkolenie z wynikiem pozytywnym, w tym zdobyły wiedzę z zakresu ochrony środowiska i zmian klimatycznych	os.	0	100	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW, ankiety monitoringowe LGD
	Liczba uczestników imprez	os.	0	500	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW, ankiety monitoringowe LGD
	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach/ wydarzeniach adresowanych do mieszkańców	os.	0	492	listy obecności
	Liczba osób uczestniczących w warsztatach z rozliczania zawartych umów/ umów o powierzenie grantu	os.	0	51	listy obecności
	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa, i które złożyły wniosek o przyznanie pomocy	szt.	0	85	rejestr udzielonego doradztwa, rejestr wniosków
	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa, i które zawarły umowy o przyznanie pomocy	szt.	0	50	rejestr udzielonego doradztwa, rejestr wniosków
	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	osobodzień	0	76	listy obecności
w 1.3	Liczba osób korzystających z nowej i/ lub zmodernizowanej infrastruktury drogowej	os.	0	500	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW, ankiety monitoringowe LGD

Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
				Nazwa	*Jednostka miary*	*Wartość*		*Źródło danych/ sposób pomiaru*
						początkowa (2015 rok)	*końcowa (2023 rok)*	
1.1.1	Atrakcyjna Ziemia Człuchowska	sektor publiczny, sektor społeczny, LGD	konkurs, **projekt współpracy**	Liczba nowych i/ lub zmodernizowanych obiektów ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej i/ lub rekreacyjnej	szt.	0	6	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW, ankiety monitoringowe LGD
				Liczba wybudowanych i/ lub przebudowanych i/ lub wytyczonych i/ lub zagospodarowanych i oznakowanych ścieżek rekreacyjnych i/ lub szlaków turystycznych i/ lub liczba szlaków i /lub ścieżek przy których wybudowana zostanie infrastruktura	szt.	0	8	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW,

				Liczba działań promocyjnych produktów i/ lub usług turystycznych	szt.	0	3	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW, ankiety monitoringowe LGD
				Liczba wyposażonych obiektów służących rozwojowi turystyki	szt.	0	2	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW, ankiety monitoringowe LGD
1.1.2	Biznes i innowacje w turystyce	osoby fizyczne, sektor gospodarczy	konkurs	Liczba rozwiniętych przedsiębiorstw z branży turystycznej, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych	szt.	0	4	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW, ankiety monitoringowe LGD
				Liczba sieci w zakresie usług turystycznych oraz rozwijania rynków zbytu produktów i/ lub usług turystycznych	szt.	0	1	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW, ankiety monitoringowe LGD
1.1.3	Dziedzictwo kulturowe Ziemi Człuchowskiej	sektor społeczny, LGD	konkurs, operacja własna	Liczba zagospodarowanych miejsc pamięci oraz lokalnych pomników historycznych wraz z ich oznakowaniem	szt.	0	3	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW, ankiety monitoringowe LGD
				Liczba działań promocyjnych w zakresie lokalnego dziedzictwa kulturowego	szt.	0	5	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW, ankiety monitoringowe LGD
				Liczba zagospodarowanych miejsc w których znajdują się lokalne pomniki przyrodnicze wraz z ich oznakowaniem	szt.	0	2	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW, ankiety monitoringowe LGD
1.2.1	Inwestycje w kulturę	sektor publiczny, LGD	konkurs, **projekt współpracy**	Liczba nowych i/ lub zmodernizowanych obiektów ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury kulturalnej, wraz z ich wyposażeniem	szt.	0	3	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW, ankiety monitoringowe LGD
				Liczba współpracujących w sieci zaangażowanych organizacji/ instytucji kultury z terenu LGD	szt.	0	7	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW
1.2.2	Aktywni mieszkańcy	organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, sektor publiczny	projekt grantowy, aktywizacja, koszty bieżące	Liczba działań polegających na zachowaniu lokalnego dziedzictwa kulturowego i/ lub historycznego	szt.	0	6	ankiety monitoringowe LGD
				Liczbę szkoleń i/ lub warsztatów o charakterze edukacyjno rozwojowym	szt.	0	8	ankiety monitoringowe LGD
				Liczba imprez rekreacyjno-kulturalnych i/ lub sportowych	szt.	0	8	ankiety monitoringowe LGD
				Liczba zagospodarowanych terenów turystycznych i/ lub rekreacyjnych oraz centrów wsi	szt.	0	8	ankiety monitoringowe LGD

				Liczba stworzonych i/ lub wyposażonych miejsc lub obiektów pełniących funkcje izb pamięci	szt.	0	4	ankiety monitoringowe LGD
				Liczba działań edukacyjnych podnoszących wiedzę z zakresu ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych	szt.	0	4	ankiety monitoringowe LGD
				Liczba spotkań/ wydarzeń adresowanych do mieszkańców	szt.	0	43	listy obecności
				Liczba warsztatów z rozliczania zawartych umów/ umów o powierzenie grantu	szt.	0	6	listy obecności
				Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	szt.	0	160	rejestr udzielonego doradztwa
				Liczba szkoleń dla pracowników i organów LGD	szt.	0	9	listy obecności
1.3.1	Drogi lokalne Ziemi Człuchowskiej	sektor publiczny	konkurs	Ilość wybudowanych lub przebudowanych dróg gminnych	km	0	1,5	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW, ankiety monitoringowe LGD
SUMA				301,5				

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 31. Cel ogólny 2 i wskaźniki.

2.0	CEL OGÓLNY	Rozwój gospodarczy obszaru LGD Ziemi Człuchowskiej				
2.1	CELE SZCZEGÓŁOWY	*Rozwój przedsiębiorczości, zwiększenie miejsc pracy oraz aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców*				
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	*Jednostka miary*	*Stan początkowy (2014 rok)*	*Plan (2023 rok)*	*Źródło danych/ sposób pomiaru*
w 2.0	Zatrzymanie wzrostu wskaźnika migracji - liczba migrantów na 1000 mieszkańców		os./ 1000 mieszkańców	-5,8	-5,8	dane GUS
	Wzrost wskaźnika przedsiębiorczości - ilość podmiotów gospodarczych w systemie REGON na 1000 mieszkańców		szt./ 1000 mieszkańców	89	90	dane GUS
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	*Jednostka miary*	*Stan początkowy (2016 rok)*	*Plan (2023 rok)*	*Źródło danych/ sposób pomiaru*

w 2.1	Liczba utworzonych miejsc pracy, z wyłączeniem branży turystycznej	os.	0	60	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW, ankiety monitoringowe LGD
	Liczba przeszkolonych osób prowadzących działalność gospodarczą lub pracujących w przedsiębiorstwach, które ukończyły szkolenie z wynikiem pozytywnym	szt.	0	2	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW, ankiety monitoringowe LGD

Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				
				Nazwa	*Jednostka miary*	*Wartość*		*Źródło danych/ sposób pomiaru*
						początkowa (2016 rok)	*końcowa (2023 rok)*	
2.1.1	Nowoczesna firma	osoby fizyczne (w tym osoby bezrobotne w wieku 25-34, kobiety, młodzież wchodząca na rynek pracy), sektor gospodarczy	konkurs	Liczba nowych przedsiębiorstw, z wyłączeniem branży turystycznej, otwartych przez osoby z grupy defaworyzowanej tj. osoby zamieszkujące w miejscowości do 5 tys. mieszkańców	szt.	0	20	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW, ankiety monitoringowe LGD
				Liczba nowych przedsiębiorstw, z wyłączeniem branży turystycznej, otwartych przez osoby z grup defaworyzowanych tj. młodzież wchodzącą na rynek pracy w wieku 18-24 i/ lub osoby bezrobotne w wieku 25-34	szt.	0	15	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW, ankiety monitoringowe LGD
				Liczba nowych przedsiębiorstw, z wyłączeniem branży turystycznej	szt.	0	21	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW, ankiety monitoringowe LGD
				Liczba rozwiniętych przedsiębiorstw, z wyłączeniem branży turystycznej,	szt.	0	4	sprawozdania z realizacji operacji składane przez beneficjentów do SW, ankiety monitoringowe LGD
				Liczba szkoleń i innych przedsięwzięć podnoszących kompetencje osób rozwijających działalność gospodarczą i/lub ich pracowników	szt.	0	2	
SUMA				62				

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 32. Uzasadnienie sformułowanych wskaźników w odniesieniu do celów i przedsięwzięć.

Nr	Rodzaj wskaźnika	Nazwa	Uzasadnienie adekwatności do celów i przedsięwzięć	
1.	Oddziaływania	Wzrost wskaźnika Schneidera - liczba turystów korzystających z noclegów na 1000 mieszkańców	1. Poprawa warunków życia i wypoczynku na terenie LGD Ziemi Człuchowskiej Osiągnięcie wskaźnika będzie świadczyło o wzroście liczby turystów odwiedzających obszar LGD Ziemi Człuchowskiej, czyli poprawie warunków życia i wypoczynku.	
1.1	Rezultatu	Liczba osób, które skorzystają z ogólnodostępnych niekomercyjnych obiektów infrastruktury turystycznej i/ lub rekreacyjnej i/ lub ścieżek rekreacyjnych i/ lub szlaków turystycznych Liczba odbiorców działań promocyjnych w zakresie promocji produktów i usług turystycznych Liczba osób, które skorzystały z obiektów służących rozwojowi turystyki Liczba utworzonych miejsc pracy w branży turystycznej Liczba osób, które skorzystały z więcej niż jednej usługi turystycznej objętej siecią Liczby osób , które skorzystają z usług turystycznych świadczonych przez przedsiębiorstwa objęte wsparciem Liczba osób odwiedzających pomniki historyczne i przyrodnicze oraz miejsca pamięci Liczba odbiorców działań promocyjnych dotyczących ochrony lokalnego dziedzictwa kulturowego	1.1 Rozwój turystyki i rekreacji na obszarze oraz zachowanie lokalnego dziedzictwa Osiągnięcie wskaźników będzie świadczyło o rozwoju i lepszej promocji produktów i usług turystycznych wykorzystujących zasoby przyrodnicze, kulturowe oraz historyczne	
1.1.1	Produktu	Liczba nowych i/ lub zmodernizowanych obiektów ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej i/ lub rekreacyjnej	1.1.1 Atrakcyjna Ziemia Człuchowska	Osiągnięcie wskaźnika spowoduje zwiększenie dostępu do infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej
		Liczba wybudowanych i/ lub przebudowanych i/ lub wytyczonych i/ lub zagospodarowanych i oznakowanych ścieżek rekreacyjnych i/ lub szlaków turystycznych i/ lub liczba szlaków i /lub ścieżek przy których wybudowana zostanie infrastruktura		Osiągnięcie wskaźnika spowoduje zwiększenie ilości produktów turystycznych
		Liczba działań promocyjnych produktów i/ lub usług turystycznych		Osiągnięcie wskaźnika spowoduje wzrost rozpoznawalności produktów i usług turystycznych LGD Ziemi Człuchowskiej
		Liczba wyposażonych obiektów służących rozwojowi turystyki		Osiągnięcie wskaźnika spowoduje zwiększenie jakości świadczonych usług turystycznych
1.1.2	Produktu	Liczba rozwiniętych przedsiębiorstw z branży turystycznej, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych	1.1.2 Biznes i innowacje w turystyce	Osiągnięcie wskaźnika spowoduje zwiększenie ilości świadczonych usług turystycznych
		Liczba sieci w zakresie usług turystycznych oraz rozwijania rynków zbytu produktów i/ lub usług turystycznych		Osiągnięcie wskaźnika spowoduje zwiększenie dostępności i rozpoznawalności produktów turystycznych LGD Ziemi Człuchowskiej
1.1.3	Produktu	Liczba zagospodarowanych miejsc pamięci oraz lokalnych pomników historycznych wraz z ich oznakowaniem	1.1.3 Dziedzictwo kulturowe Ziemi Człuchowskiej	Osiągnięcie wskaźnika spowoduje zwiększenie dostępu do lokalnego dziedzictwa
		Liczba działań promocyjnych w zakresie lokalnego dziedzictwa kulturowego		Osiągnięcie wskaźnika spowoduje wzrost poziomu świadomości o lokalnych zasobach
		Liczba zagospodarowanych miejsc w których znajdują się lokalne pomniki przyrodnicze wraz z ich oznakowaniem		Osiągnięcie wskaźnika spowoduje zwiększenie dostępu do lokalnego dziedzictwa

Nr	Rodzaj wskaźnika	Nazwa	Uzasadnienie adekwatności do celów i przedsięwzięć	
1.2	Rezultatu	Liczba osób, które skorzystają z ogólnodostępnych niekomercyjnych obiektów infrastruktury kulturalnej Liczba sieciowych inicjatyw objętych wsparciem Liczba odbiorców działań polegających na zachowaniu lokalnego dziedzictwa kulturowego i/ lub historycznego i/ lub zagospodarowaniu terenów turystycznych i/ lub rekreacyjnych oraz centrów wsi i/ lub stworzonych i/ lub wyposażonych miejsc lub obiektów pełniących funkcje izb pamięci Liczba przeszkolonych osób, które ukończyły szkolenie z wynikiem pozytywnym, w tym zdobyły wiedzę z zakresu ochrony środowiska i zmian klimatycznych Liczba uczestników imprez Liczba osób uczestniczących w spotkaniach/ wydarzeniach adresowanych do mieszkańców Liczba osób uczestniczących w warsztatach z rozliczania zawartych umów/ umów o powierzenie grantu Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa, i które złożyły wniosek o przyznanie pomocy Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa, i które zawarły umowy o przyznanie pomocy Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	1.2 Wzmocnienie kapitału społecznego oraz poprawa oferty spędzania wolnego czasu dla mieszkańców Osiągniecie wskaźników będzie świadczyło o wzroście aktywności społeczności lokalnej i ilości oddolnych inicjatyw oraz zwiększeniu oferty spędzania czasu wolnego	
1.2.1	Produktu	Liczba nowych i/ lub zmodernizowanych obiektów ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury kulturalnej, wraz z ich wyposażeniem	1.2.1 Inwestycje w kulturę	Osiągnięcie wskaźnika spowoduje zwiększenie dostępu do infrastruktury kulturalnej
		Liczba współpracujących w sieci zaangażowanych organizacji/ instytucji kultury z terenu LGD		Osiągnięcie wskaźnika spowoduje wzrost jakości usług kulturalnych oraz poprawę oferty spędzania czasu wolnego
1.2.2	Produktu	Liczba działań polegających na zachowaniu lokalnego dziedzictwa kulturowego i/ lub historycznego	1.2.2 Aktywni mieszkańcy	Osiągnięcie wskaźnika spowoduje wzrost aktywności społecznej mieszkańców związanej z lokalnym dziedzictwem
		Liczbę szkoleń i/ lub warsztatów o charakterze edukacyjno rozwojowym		Osiągnięcie wskaźnika spowoduje wzrost aktywności społecznej mieszkańców
		Liczba imprez rekreacyjno-kulturalnych i/ lub sportowych		Osiągnięcie wskaźnika spowoduje wzrost aktywności społecznej mieszkańców oraz poprawę oferty spędzania czasu wolnego
		Liczba zagospodarowanych terenów turystycznych i/ lub rekreacyjnych oraz centrów wsi		Osiągnięcie wskaźnika spowoduje wzrost zaangażowania mieszkańców w rozwój obszaru
		Liczba stworzonych i/ lub wyposażonych miejsc lub obiektów pełniących funkcje izb pamięci		Osiągnięcie wskaźnika spowoduje wzrost aktywności społecznej mieszkańców związanej z lokalnym dziedzictwem
		Liczba działań edukacyjnych podnoszących wiedzę z zakresu ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych		Osiągnięcie wskaźnika spowoduje wzrost aktywności społecznej mieszkańców
		Liczba spotkań/ wydarzeń adresowanych do mieszkańców		Osiągnięcie wskaźnika spowoduje wzrost aktywności społecznej mieszkańców związanej z pozyskiwaniem środków
		Liczba warsztatów z rozliczania zawartych umów/ umów o powierzenie grantu		Osiągnięcie wskaźnika spowoduje wzrost aktywności społecznej mieszkańców związanej z pozyskiwaniem środków

Nr	Rodzaj wskaźnika	Nazwa	Uzasadnienie adekwatności do celów i przedsięwzięć	
		Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa		Osiągnięcie wskaźnika spowoduje wzrost aktywności społecznej mieszkańców związanej z pozyskiwaniem środków
		Liczba szkoleń dla pracowników i organów LGD		Osiągnięcie wskaźnika spowoduje wzrost aktywności społecznej mieszkańców związanej z pozyskiwaniem środków
1.3	Rezultatu	Liczba osób korzystających z nowej i/ lub zmodernizowanej infrastruktury drogowej	1.3 Poprawa infrastruktury drogowej i technicznej Osiągnięcie wskaźnika będzie świadczyło o poprawie infrastruktury drogowej	
1.3.1	Produktu	Ilość wybudowanych lub przebudowanych dróg gminnych	1.3.1 Drogi lokalne Ziemi Człuchowskiej	Osiągniecie wskaźnika spowoduje zwiększenie dostępu do obiektów użyteczności publicznej
2.	Oddziaływania	Zatrzymanie wzrostu wskaźnika migracji - liczba migrantów na 1000 mieszkańców Wzrost wskaźnika przedsiębiorczości - ilość podmiotów gospodarczych w systemie REGON na 1000 mieszkańców	2. Rozwój gospodarczy obszaru LGD Ziemi Człuchowskiej Osiągnięcie wskaźników będzie świadczyło o zatrzymaniu się liczby osób emigrujących poza powiat oraz zwiększeniu liczby przedsiębiorstw	
2.1	Rezultatu	Liczba utworzonych miejsc pracy, z wyłączeniem branży turystycznej Liczba przeszkolonych osób prowadzących działalność gospodarczą lub pracujących w przedsiębiorstwach, które ukończyły szkolenie z wynikiem pozytywnym	2.1 Rozwój przedsiębiorczości, zwiększenie miejsc pracy oraz aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców Osiągnięcie wskaźników spowoduje powstanie nowych miejsc pracy oraz zwiększy aktywność zawodową mieszkańców	
2.1.1	Produktu	Liczba nowych przedsiębiorstw, z wyłączeniem branży turystycznej, otwartych przez osoby z grupy defaworyzowanej tj. osoby zamieszkujące w miejscowości do 5 tys. mieszkańców	2.1.1 Nowoczesna firma	Osiągnięcie wskaźnika spowoduje zwiększenie ilości przedsiębiorstw
		Liczba nowych przedsiębiorstw, z wyłączeniem branży turystycznej, otwartych przez osoby z grup defaworyzowanych tj. młodzież wchodzącą na rynek pracy w wieku 18-24 i/ lub osoby bezrobotne w wieku 25-34		Osiągnięcie wskaźnika spowoduje zwiększenie ilości przedsiębiorstw
		Liczba nowych przedsiębiorstw, z wyłączeniem branży turystycznej		Osiągnięcie wskaźnika spowoduje zwiększenie ilości przedsiębiorstw
		Liczba rozwiniętych przedsiębiorstw		Osiągnięcie wskaźnika spowoduje powstanie nowych miejsc pracy
		Liczba szkoleń i innych przedsięwzięć podnoszących kompetencje osób rozwijających działalność gospodarczą i/lub ich pracowników		

Źródło: opracowanie własne.

VI. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

Lokalna Grupa Działania Ziemi Człuchowskiej opracowała za pomocą metod partycypacyjnych następujące procedury:

- wyboru i oceny operacji w ramach LSR,
- wyboru i oceny grantobiorców w ramach projektów grantowych wraz z opisem sposobu rozliczania grantów, monitorowania i kontroli.

Obie procedury powstały w oparciu o unijne i krajowe wytyczne (Wytyczne z dnia 4 grudnia 2015r. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w zakresie jednolitego i prawidłowego wykonywania przez lokalne grupy działania zadań związanych z realizacją strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020), aby zapewnić sprawny, niedyskryminujący i transparentny wybór projektów oraz skuteczne funkcjonowanie biura oraz Rady LGD. Ponadto w procedurach zawarte zostały zapisy, które pozwalają unikać konfliktu interesów oraz gwarantują zachowanie parytetu sektorowego.

Aktualne procedury udostępniane są do publicznej wiadomości w wersji elektronicznej na stronie internetowej LGD oraz wersji papierowej w biurze LGD. Przyjęte procedury są zgodne z przepisami obowiązującymi dla RLKS, niedyskryminujące, przejrzyste, pozwalające uniknąć ryzyka konfliktu interesów, przewidują regulacje zapewniające zachowanie parytetu sektorowego, szczegółowo regulują sytuacje wyjątkowe, zapewniają stosowanie tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru, określają tryb wniesienia przez wnioskodawców protestu od rozstrzygnięć organu decyzyjnego.

Składane do LGD Ziemi Człuchowskiej wnioski podlegają 3 stopniowej ocenie:

- wstępna ocena wniosków, polegająca na weryfikacji w zakresie:
  - złożenia wniosku w miejscu i terminie wskazanym w ogłoszeniu o naborze,
- wstępna ocena zgodności operacji z LSR, polegająca na weryfikacji:
  - zgodności operacji z zakresem tematycznym, który został wskazany w ogłoszeniu o naborze,
  - zgodności operacji z formą wsparcia wskazaną w ogłoszeniu o naborze,
  - zgodności z warunkami udzielenia wsparcia obowiązującymi w ramach naboru;
  - spełnienia warunku dotyczącego przyczyniania się operacji do realizacji celów ogólnych i szczegółowych LSR, przez osiąganie zaplanowanych dla danego zakresu wsparcia wskaźników;
  - zgodności operacji z Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020;
- ocena zgodności operacji z lokalnymi kryteriami wyboru.

W procedurze wyboru i oceny operacji w ramach LSR zawarto informację o możliwości wniesienia protestu, określając warunki, sposób oraz termin. Natomiast w procedurze wyboru i oceny grantobiorców w ramach projektów grantowych zawarto informację o możliwości wniesienia odwołania.

Stosowane podczas oceny **lokalne kryteria wyboru uwzględniają wnioski z przeprowadzonej diagnozy obszaru** oraz powiązane są z planowanymi do osiągnięcia w ramach realizacji LSR celami i wskaźnikami. Ustanowione kryteria wynikają także ze spotkań i rozmów z lokalną społecznością.

Przewiduje się możliwość zmiany lokalnych kryteriów wyboru w wyniku przeprowadzonej ewaluacji. Nowe kryteria będą podlegały konsultacjom z lokalną społecznością. Rada LGD zatwierdza i aktualizuje lokalne kryteria wyboru poprzez podjęcie uchwały (zgodnie z zapisami Statutu oraz Regulaminu Pracy Rady).

Kryteria są adekwatne do diagnozy, ponieważ wysunięte z niej wnioski zostały wykorzystane do ich sporządzenia. Kryteria bezpośrednio wynikają z diagnozy i będą stosowane podczas wyboru i oceny, preferują m.in.:

- grupy defaworyzowane, które zostały zidentyfikowane,
- kluczowe dla rozwoju obszaru branże, które wynikają z analizy,
- tworzenie dodatkowych miejsc pracy, w celu zmniejszenia bezrobocia na terenie LGD,
- projekty przyczyniające się do poprawy atrakcyjności turystycznej obszaru, ze względu na potencjał obszaru w tej dziedzinie,
- projekty przyczyniające się do poprawy oferty kulturalnej obszaru, w odpowiedzi na zidentyfikowany w diagnozie problem dotyczący tej sfery,
- projekty zakładające zastosowanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska i/ lub przeciwdziałaniu klimatu, jako odpowiedź na zidentyfikowany problem związany z niską świadomością ekologiczną mieszkańców,
- projekty angażujące lokalną społeczność, w celu pobudzenia aktywności społecznej.

W celu wyboru operacji, które jak najlepiej przyczynią się do spełnienia zakładanych celów i wskaźników, opracowane zostały **kryteria premiujące operacje przyczyniające się bezpośrednio do osiągnięcia celów, ponieważ wpływają na osiąganie wskaźników produktu oraz rezultatu LSR**.

Innowacyjność została uszczegółowiona na poziomie 3 przedsięwzięć (1.1.1 Atrakcyjna Ziemia Człuchowska, 1.1.2 Biznes i innowacje w turystyce, 2.1.1 Nowoczesna firma). W lokalnych kryteriach wyboru premiowane są projekty innowacyjne.

W przypadku działalności turystycznych punkty za innowacyjność będą przyznawane jeżeli w wyniku realizacji operacji zostanie wdrożona nowa lub znacząco udoskonalona usługa wykorzystująca lokalne zasoby przyrodnicze, jakimi są jeziora. Natomiast w przypadku pozostałych działalności punkty za innowacyjność zostaną przyznane jeżeli w wyniku realizacji operacji wdrożona zostanie nowa technologia, nie stosowana dotychczas na obszarze, dzięki której powstanie nowy lub znacząco udoskonalony produkt lub usługa. W przypadku działań inwestycyjnych i promocyjnych w turystyce punkty za innowacyjność przyznawane będą w przypadku, gdy zastosowane lub wprowadzone zostaną nowe lub ulepszone produkty, procesy (technologie), metody organizacji lub marketingu poprzez praktyczne wykorzystanie lokalnych unikalnych i charakterystycznych zasobów na obszarze LGD.

Kwotę wsparcia w zakresie zakładania działalności gospodarczej **(premie)** zaplanowano na poziomie **60 tys. zł.** Maksymalna kwota przewidziana w przepisach, została obniżona w wyniku przeprowadzonej analizy przyznawanych na terenie powiatu człuchowskiego bezzwrotnych dotacji na otwarcie działalności gospodarczej. W poprzedniej perspektywie osoby, które planowały rozpoczęcie działalności gospodarczej mogły skorzystać z kwoty 20 tys. zł oferowanej przez powiatowy urząd pracy lub 40 tys., które możliwe były do otrzymania w ramach projektów realizowanych przez Stowarzyszenie „Na Rzecz Rozwoju Miasta i Gminy Debrzno" ze środków EFS. Pomimo niższej kwoty wsparcie to cieszyło się powodzeniem i było wystarczające dla otwarcia planowanej działalności. LGD. **Intensywność pomocy** i wysokość wsparcia stosowana jest zgodnie z §13, §15, §18 rozporządzenia z dnia 24 września 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" objętego PROW 2014-2020.

LGD Ziemi Człuchowskiej zaplanowała w ramach wdrażania LSR, **realizację operacji własnej** oraz **realizacje projektów grantowych**, które przyczynią się do osiągnięcia w pełni zakładanych celów i wskaźników LSR. Zasady realizacji operacji własnych zostały uwzględnione w procedurze wyboru i oceny operacji w ramach LSR.

VII. Plan działania

Plan działania zawiera szczegółowy harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktu określonych dla przedsięwzięć, z uwzględnieniem przedziałów czasowych oraz kwot wsparcia i procentowego wykazania realizacji wskaźnika. **Jest on w bezpośredni sposób powiązany z celami i przedsięwzięciami**, które będą zgodnie z nim osiągane. Na zawarte w planie działania przedsięwzięcia związane z tworzeniem nowych miejsc pracy zaplanowana została ponad połowa budżetu przewidzianego na Wdrażanie LSR **(58,14%).**

W planie działania zostały uwzględnione wartości wskaźników konieczne do osiągnięcia w poszczególnych przedziałach czasowych, tzw. kamienie milowe.

W pierwszym przedziale realizacji – 2016-2018, zaplanowano osiągnięcie co najmniej **20%** poziomu każdego ze wskaźników produktu, który został przewidziany do realizacji w tym przedziale. Ponadto zaplanowano co najmniej **10%** środków finansowych na realizację operacji dedykowane w LSR **grupom defaworyzowanym**.

Z kolei w przedziale 2019-2021, zaplanowano osiągniecie co najmniej **85%** poziomu każdego ze wskaźników produktu, który został przewidziany do realizacji w LSR. W tym co najmniej **30%** środków finansowych na realizację operacji dedykowane w LSR **grupom defaworyzowanym**.

Realizacja wskaźników produktu, będzie przyczyniać się do realizacji przedsięwzięć, a następnie celów szczegółowych i ogólnych strategii.

Ujęte w planie działania cele i przedsięwzięcia są zgodne z trzema celami przekrojowymi PROW 2014-2020 tj. ochrona środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu oraz innowacyjność.

Cele przekrojowe PROW 2014-2020 w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatu będą realizowane w ramach wdrażania LSR poprzez inwestycje w zakresie rozwoju ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej, zachowanie dziedzictwa lokalnego:

- Cel szczegółowy 1.1 Rozwój turystyki i rekreacji na obszarze oraz zachowanie lokalnego dziedzictwa, przedsięwzięcia:
  - 1.1.1, Atrakcyjna Ziemia Człuchowska;
  - 1.1.3 Dziedzictwo kulturowe Ziemi Człuchowskiej;
- Cel szczegółowy 1.2 Wzmocnienie kapitału społecznego oraz poprawa oferty spędzania wolnego czasu dla mieszkańców, przedsięwzięcia;
  - 1.2.1 Inwestycje w kulturę;
  - 1.2.2 Aktywni mieszkańcy;

Działania edukacyjne w zakresie ochrony środowiska, a także promocji innowacyjnych rozwiązań będą realizowane poprzez przedsięwzięcie 1.2.2.

Cel przekrojowy PROW 2014-2020 dotyczący innowacyjności realizowany jest w LSR poprzez cel szczegółowy 1.1. Rozwój turystyki i rekreacji na obszarze oraz zachowanie lokalnego dziedzictwa, przedsięwzięcie 1.1.2. Biznes i innowacje w turystyce oraz cel szczegółowy 2.1. Rozwój przedsiębiorczości, zwiększenie miejsc pracy oraz aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców przedsięwzięcie2.1.1. Nowoczesna firma.

VIII. Budżet LSR

Budżet Lokalnej Strategii Rozwoju został skalkulowany na kwotę 2 570 000 euro zł i zakłada finansowanie wyłącznie z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Budżet podzielony jest na **4 zakresy wsparcia**, które zostały wskazane w **planie działania**:

- **realizacja LSR** (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013), kwota wsparcia **2 122 500 euro** przeznaczona na realizacje celów ogólnych i szczegółowych zaplanowanych w LSR,
- **współpraca** (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013), kwota wparcia **35 000 euro** przeznaczona na realizacje jednego projektu współpracy międzynarodowego oraz jednego projektu współpracy regionalnego;
- **koszty bieżące** (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013), kwota wsparcia **403 675 euro** przeznaczona na funkcjonowanie biura LGD w tym doradztwo (koszty bieżące obejmują m.in. wynagrodzenie pracowników, utrzymanie biura, usługi telekomunikacyjne i pocztowe, obsługę informatyczną biura, zwroty kosztów dojazdu, obsługę konta, zakup materiałów biurowych oraz koszty związane z świadczeniem doradztwa);
- **aktywizacja** (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013), kwota wsparcia **8 825 euro** przeznaczona na kampanię informacyjną oraz koszty związane ze szkoleniami, warsztatami dla potencjalnych beneficjentów oraz beneficjentów.

Zaplanowany budżet LSR jest w bezpośredni sposób powiązany z planem działania, celami i przedsięwzięciami. Został on skalkulowany w oparciu o planowane do osiągnięcia wartości wskaźników zaplanowanych dla przedsięwzięć, które są niezbędne do osiągnięcia celów ogólnych i szczegółowych.

Lokalna Grupa Działania Ziemi Człuchowskiej wyznaczyła w kryteriach zasady premiowania projektów, w których wkład własny wnioskodawcy przekracza intensywność pomocy określoną w PROW. Dodatkowy wkład własny premiowany jest w ramach przedsięwzięcia Aktywni mieszkańcy.

Ponadto **LGD Ziemi Człuchowskiej przewiduje w ramach operacji własnych większy udział środków własnych niż wynikający z przepisów**. Operacja własna została zaplanowana w ramach przedsięwzięcia Dziedzictwo kulturowe Ziemi Człuchowskiej, dla którego zaplanowany został wskaźnik „Liczba zagospodarowanych miejsc, w których znajdują się lokalne pomniki przyrodnicze wraz z ich oznakowaniem".

IX. Plan komunikacji

Plan komunikacji Lokalnej Grupy Działania Ziemi Człuchowskiej zapewnia realizację działań komunikacyjnych rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy Leader objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020, w celu zapewnienia aktualnej i przejrzystej informacji o działalności LGD Ziemi Człuchowskiej.

Cel główny planu komunikacyjnego
I. Aktualna i przejrzysta informacja o działalności LGD Ziemi Człuchowskiej jako organizacji realnie wspierającej rozwój Ziemi Człuchowskiej oraz promowanie znaku PROW 2014-2020.
Cele szczegółowe
I.1. Zwiększenie wiedzy ogólnej i szczegółowej ogółu społeczeństwa powiatu człuchowskiego na temat warunków i trybu przyznawania pomocy oraz realizacji i rozliczania operacji oraz projektów grantowych.
I.2. Polepszenie jakości operacji zgłaszanych do LGD poprzez świadczenie profesjonalnego doradztwa beneficjentom oraz grantobiorcom.
Cele szczegółowe będą realizowane poprzez działania o charakterze informacyjnym, edukacyjnym, wizerunkowym.
Wskaźniki zostały szczegółowo wskazane w załączniku nr 5 Plan komunikacji.
Grupy docelowe
Doprecyzowanie grup docelowych jest jednym z ważniejszych działań dla powodzenia całego planu. Dostosowanie metod dotarcia do tych grup zwłaszcza do grup defaworyzowanych. Grupy docelowe to ogół społeczeństwa, beneficjenci, potencjalni beneficjenci, grantobiorcy.

1. Ogół społeczeństwa;
2. Potencjalni beneficjenci/ beneficjenci/ grantobiorcy, w tym m.in.
   a) **grupy defaworyzowane** - bezrobotni w wieku 25-34 lata, młodzież wchodząca na rynek pracy w wieku 18-24 lat, osoby powyżej 50 roku życia, osoby zamieszkujące miejscowości poniżej 5 tys. mieszkańców;
   b) przedsiębiorcy;
   c) organizacje pozarządowe;
   d) rolnicy;
   e) jednostki samorządu terytorialnego;.
3. Instytucje zaangażowane bezpośrednio i pośrednio we wdrażanie Programu;
4. Środki masowego przekazu.

Działania komunikacyjne:
<u>Cel szczegółowy I.1. Zwiększenie wiedzy ogólnej i szczegółowej ogółu społeczeństwa powiatu człuchowskiego na temat warunków i trybu przyznawania pomocy oraz realizacji i rozliczania operacji oraz projektów grantowych będzie realizowany poprzez następujące działania komunikacyjne:</u>
I.1.1. Kampania informująca o rozpoczęciu wdrażania LSR oraz o możliwościach otrzymania dofinansowania.
I.1.2. Kampanie informacyjne o prowadzonych naborach wniosków
I.1.3. Spotkania informacyjne z mieszkańcami.
I.1.4. Szkolenia dla beneficjentów/ grantobiorców.
I.1.5. Warsztaty z wypełniania dokumentacji aplikacyjnej.
I.1.6. Warsztaty z rozliczania zawartych umów.
I.1.7. Monitoring i kontrola grantobiorców.
<u>Cel szczegółowy I.2 Polepszenie jakości operacji zgłaszanych do LGD poprzez świadczenie profesjonalnego doradztwa beneficjentom oraz grantobiorcom będzie realizowany poprzez następujące działania komunikacyjne:</u>
I.2.1. Bezpośrednie doradztwo prowadzone w biurze LGD.
I.2.2. Bezpośrednie doradztwo świadczone na obszarze LGD (punkty mobilne).
I.2.3. Badania jakości prowadzonych działań informacyjnych i funkcjonowania.
I.2.4. Szkolenia dla pracowników biura i organów odpowiedzialnych za wdrażanie LSR tj. Rady i Zarządu.

Głównym założeniem planu komunikacyjnego jest obustronna wymiana informacji. Działania komunikacyjne nastawione są na lokalną społeczność, mają za zadanie zaangażować mieszkańców w działania prowadzone przez LGD. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom LGD przygotowała plan komunikacji, który stanowi załącznik do LSR. Opisano w nim cele, wskaźniki, grupy docelowe, działania i narzędzia komunikacyjne, środki przekazu oraz ilości przeprowadzonych działań.

W celu zbadania efektywności i skuteczność zastosowania narzędzi komunikacyjnych będzie prowadzony na bieżąco w sposób ciągły monitoring oraz zostanie przeprowadzone badanie jakości planu komunikacyjnego.
Wszystkie zebrane od mieszkańców wnioski dotyczące zastosowanych narzędzi komunikacyjnych będą zbierane i posłużą do wprowadzenia zmian we wdrażaniu LSR albo dostosowania komunikatów do grup odbiorców.

X. Zintegrowanie

LGD opracowując cele oraz przedsięwzięcia planowane do realizacji w ramach LSR kierowało się ideą podejścia zintegrowanego w celu poprawy jakości życia mieszkańców przy **aktywnej współpracy i zaangażowaniu sektora publicznego, społecznego i gospodarczego, jak i partnerów LGD, którzy należą do tych sektorów**. Przyczyniło się to do wypracowania celów, w ramach których każdy z sektorów realizując własne cele, przyczyni się do lepszego wykorzystania posiadanych zasobów obszaru i wzmocni w ten sposób zakładany efekt synergii. Wzajemna współpraca przyczyni się do wykreowania liderów, podniesienia świadomości mieszkańców, ich aktywizacji i integracji, nabycia nowych umiejętności oraz współdziałania.

Strategia integruje również inne przedsięwzięcia związane z tworzeniem nowych miejsc pracy oraz przedsiębiorstw, a także przedsięwzięcie związane z rozwojem życia społeczno-kulturowego mieszkańców. Wszelkie przedsięwzięcia zapisane w LSR wiążą się ze sobą oraz spójnie wpływają na realizację celów, włączając przy tym lokalne zasoby oraz ludność należącą do wszystkich trzech sektorów w związku, z czym są dowodem na zintegrowany charakter LSR. Integrują w ten sposób wszystkie grupy docelowe w ramach tych przedsięwzięć oraz wykorzystują zasoby lokalne (historyczne, przyrodnicze, kulturowe).

Strategia ma zintegrowany charakter również dlatego, że uwzględnia powyżej wymienione zasoby dostępne na obszarze LGD i wykorzystywane do realizacji zaplanowanych przedsięwzięć. Wykorzystanie zasobów dla wdrożenia LSR jest konieczne, ponieważ to właśnie na zasobach opierane są realizacje wszelkich przedsięwzięć. Lokalne zasoby przyrodnicze, historyczne, kulturowe, które będą wykorzystywane podczas operacji realizowanych w ramach następujących przedsięwzięć: 1.1.1. Atrakcyjna Ziemia Człuchowska, 1.1.3. Dziedzictwo kulturowe Ziemi Człuchowskiej, 1.2.2. Aktywni mieszkańcy. W ramach przedsięwzięć planowane jest promowanie między innymi zasobów przyrodniczych, historycznych i kulturowych regionu poprzez m.in. promocję produktów i/ lub usług turystycznych całego obszaru (np. wydawnictwa, udział w targach), organizację imprez rekreacyjno-kulturalnych i/lub sportowych, zagospodarowanie miejsc pamięci, lokalnych pomników historycznych i/lub przyrodniczych wraz z ich oznakowaniem.

Cel 1.1 Rozwój turystyki i rekreacji na obszarze oraz zachowanie lokalnego dziedzictwa i przypisane mu przedsięwzięcie 1.1.2 Biznes i innowacje w turystyce oraz cel 1.2 Wzmocnienie kapitału społecznego oraz poprawa oferty spędzania wolnego czasu dla mieszkańców i przypisane mu przedsięwzięcie 1.2.2 Aktywni mieszkańcy, **są zgodne z trzema celami przekrojowymi PROW 2014-2020, tj. ochrona środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu oraz innowacyjność**.

Kryteria wyboru oraz wskaźniki LSR zapewniają bezpośrednie osiągnięcie wskaźników określonych dla celów przekrojowych, ponieważ w ramach celów 1.1 oraz 1.2 zaplanowano inwestycje w rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej związanej z zachowaniem dziedzictwa lokalnego, a także działania o charakterze edukacyjno-szkoleniowym podnoszące wiedzę z zakresu ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych. Ponadto w ramach celu 2.1 Rozwój przedsiębiorczości, zwiększenie miejsc pracy oraz aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców będzie osiągany **wskaźnik wskazany w PROW 2014-2020 (liczba operacji otrzymujących wsparcie w celu usprawnienia podstawowych usług i infrastruktury na obszarach wiejskich)** dotyczący priorytetu P6.Promowanie włączenia społecznego, zmniejszenia ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

Jak wynika z przeprowadzonej diagnozy obszaru, **LSR integruje branże działalności gospodarczej** istotne z punktu widzenia rozwoju regionu: **turystyczną** sklasyfikowaną w dziale 55 PKD jako zakwaterowanie, w dziale 77 PKD jako wynajem i dzierżawa sprzętu rekreacyjnego i sportowego, dziale 79 PKD jako działalność organizatorów turystyki, pośredników i agentów turystycznych oraz pozostała działalność usługowa i działalności z nią związane - Przedsięwzięcie 1.1.2. Biznes i innowacje w turystyce, w ramach którego planowane jest utworzenie sieci w zakresie usług turystycznych oraz rozwój rynków zbytu, produktów i/lub usług turystycznych), w zakresie rozwoju działalności: **branża usługowa** rozumiana jako **usługi budowlane** (sklasyfikowane w dziale 43 PKD jako **roboty budowlane specjalistyczne**), **sprzedaż hurtowa** - sklasyfikowana w dziale 46 PKD (Przedsięwzięcie 2.1.1 Nowoczesna firma) oraz w zakresie premii na otwarcie działalności gospodarczej: działalność z zakresu **przetwórstwa przemysłowego,** w ramach której wykorzystywane będą **lokalne produkty rolne** (produkcja artykułów spożywczych i napojów), **działalność specjalistyczna** (sklasyfikowana w dziale 69 PKD jako **działalność prawnicza** i **rachunkowo-księgowa**, w dziale 71 PKD jako **działalność w zakresie architektury i inżynierii** oraz **badań i analiz technicznych**, dziale 74 PKD jako **działalność w zakresie specjalistycznego projektowania** oraz **fotografii i tłumaczeń** oraz dziale 86 PKD jako działalność w zakresie **opieki zdrowotnej ukierunkowanej wyłącznie na specjalizacje stomatologia, okulistyka, ginekologia oraz fizjoterapia**) - Przedsięwzięcie 2.1.1 Nowoczesna firma. Cele i wskaźniki określone w LSR umożliwiają rozwój powyższych branż poprzez ich preferencje, które mają odzwierciedlenie w lokalnych kryteriach wyboru.

Realizacja celów, określonych w LSR przyniesie trójsektorowe korzyści, dzięki czemu możliwe jest **zapewnienie sekwencji interwencji w stosunku do zagrożeń i potrzeb społeczności zidentyfikowanych w analizie SWOT,** takich jak m.in. bogata oferta turystyczna sąsiednich obszarów, ubożenie ludności i uzależnienie od ośrodków pomocy społecznej. Zarówno osoby prywatne – dla których rozwój obszaru będzie warunkował poziom życia, sektor publiczny, który poprzez uzyskane wsparcie podniesie jakość świadczonych usług oraz przedsiębiorcy, którzy będą mogli uzyskać dotacje na rozwój swojej działalności, a także osoby fizyczne (w tym osoby z grup defaworyzowanych), które w ramach Przedsięwzięcia 2.1.1. Nowoczesna firma będą mogły uzyskać środki na otwarcie działalności gospodarczej. Ponadto cele szczegółowe LSR zostały opracowane w sposób, aby każdy z przedstawicieli sektorów wchodzących w skład LGD miał możliwość realizacji projektów. Dotyczy to np. Celu szczegółowego 1.1 Rozwój turystyki i rekreacji na obszarze oraz zachowanie lokalnego dziedzictwa, ponieważ w przedsięwzięciach przypisanych do tego celu rozwój turystyki aktywizować będzie do działania zarazem samorządy (1.1.1. Atrakcyjna Ziemia Człuchowska), przedsiębiorców, jak i osoby fizyczne (1.1.2. Biznes i innowacje w turystyce) oraz organizacje pozarządowe (1.1.3. Dziedzictwo kulturowe Ziemi Człuchowskiej). Sektor społeczny będzie również mógł korzystać z powstałej infrastruktury oraz uczestniczyć we wszelkich wydarzeniach i imprezach kulturalnych czy rekreacyjnych, a więc również zostanie beneficjentem LSR. Te wszystkie działania wpłyną na późniejszy wspólny

rozwój całego obszaru LGD. Powyższa pomoc przerodzi się w realizowane inwestycje, które przyczynią się do wykreowania pozytywnego wizerunku regionu.

Tabela 33. Zgodność celów Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Ziemi Człuchowskiej z celami innych dokumentów planistycznych.

Cel ogólny 1. Poprawa warunków życia i wypoczynku na terenie LGD Ziemi Człuchowskiej
Cel szczegółowy 1.1 Rozwój turystyki i rekreacji na obszarze oraz zachowanie lokalnego dziedzictwa
1. Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020: *Cel strategiczny 1: Nowoczesna Gospodarka* Cel operacyjny 1.3: Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna ***2. Regionalny Program Strategiczny Pomorska Podróż:*** *Cel główny: Unikatowa oferta turystyczna i kulturalna* Cel szczegółowy: 1. Zachowanie i turystyczne wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego i naturalnego Cel szczegółowy: 2. Całoroczna, sieciowa, kompleksowa oferta, wzmacniająca wizerunek regionu ***3. Partnerska Strategia Rozwoju Powiatu Człuchowskiego:*** *Cel strategiczny: 1. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmacnianiu konkurencyjności* Cel szczegółowy: 1.4 Rozwój infrastruktury sportowej *Cel strategiczny: 3. Rozwój turystyki wykorzystującej walory krajobrazowo-przyrodnicze* Cel szczegółowy: 3.1 Wzrost jakości usług w turystyce *Cel strategiczny: 7. Promocja powiatu* Cel szczegółowy: 7.2 Promocja walorów powiatu ***4. Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Debrzno:*** *Cel strategiczny 3: Rozwój rekreacji, sportu, kultury i turystyki w oparciu o zasoby lokalne* Cel operacyjny: 3.1.Rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturowej w oparciu o atrakcje lokalne Cel operacyjny: 3.3. Tworzenie i promocja kompleksowej oferty turystycznej Cel operacyjny: 3.6. Zabezpieczenie i ochrona zabytków architektury ***5. Program Rozwoju Gminy Człuchów:*** *Cel strategiczny: 2. Rozwój gospodarczy* Cel operacyjny: 2.3. Działania na rzecz turystyki, z uwzględnieniem agroturystyki *Cel strategiczny: 3. Nowoczesna, funkcjonalna i przyjazna mieszkańcom przestrzeń i infrastruktura* Cel operacyjny: 3.3.Tworzenie przestrzeni publicznej sprzyjającej integracji mieszkańców i ich bezpieczeństwu, odnowa zdegradowanych obszarów Cel operacyjny: 3.4. Ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego, renowacja obiektów zabytkowych ***6. Strategia Rozwoju Gminy Przechlewo:*** *Cel strategiczny: 1. Silne społeczeństwo* Cel operacyjny: 1.1.Wysoki poziom edukacji i nauki oraz wzrost aktywności zawodowej *Cel strategiczny: 2. Efektywna gospodarka* Cel operacyjny: 2.6.Zwiększanie ruchu turystycznego i wydłużenie sezonu *Cel strategiczny: 3. Czyste środowisko* Cel operacyjny: 3.2.Ochrona zasobów przyrodniczych i walorów krajobrazu ***7. Strategia Rozwoju Gminy Rzeczenica:*** *Cel główny: 1.Rozbudowa infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej* Cel szczegółowy: 1.1 Rozbudowa bazy turystycznej Cel szczegółowy: 1.2 Rozbudowa infrastruktury sportowej i rekreacyjnej Cel szczegółowy: 1.3 Budowa i wspieranie tworzenia bazy noclegowej *Cel główny: 2.Wypromowanie wizerunku Gminy i oferty turystycznej w oparciu o walory historyczne, geograficzne i przyrodnicze* Cel szczegółowy: 2.1 Wzbogacenie oferty turystycznej Cel szczegółowy: 2.2 Tworzenie spójnej promocji gminy ***8. Strategia Rozwoju Gminy Koczała:*** *Cel strategiczny: 3. Rozwój turystyki w oparciu o walory środowiska przyrodniczego i kulturowego* Cel szczegółowy: 3.1 Rozbudowa infrastruktury rekreacyjno-wypoczynkowej i turystycznej Cel szczegółowy: 3.4 Promocja gminy jako atrakcyjnego miejsca dla turystyki i wypoczynku *Cel strategiczny: 5. Rozwój edukacji, kultury i sportu* Cel szczegółowy: 5.2 Rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej ***9. Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Miasta i Gminy Czarne:*** *Cel pierwszorzędny: Wykorzystać wysokie zalesienie gminy do promocji walorów turystyczno–wypoczynkowych* *Cel pierwszorzędny: Umożliwiać rozwój bazy turystycznej* Cel drugorzędny: Stworzyć warunki do rozwoju różnych form rekreacji w oparciu o zasoby przyrodnicze ***10. Strategia Rozwoju Gminy Miejskiej Człuchów:*** *Cel strategiczny D: Kompleksowe wykorzystanie silnych zasobów lokalnych, jako klastra turystycznego* Cel szczegółowy 2: Stworzenie infrastruktury turystyczno-rozrywkowej w otoczeniu zamku ***11. Strategia rozwoju turystyki w Gminie Rzeczenica:***

Cel strategiczny 1: Rozwój bazy turystycznej w kompleksie turystycznym Jeziornik – Trzmielewo
Cel operacyjny 3: Rozwój sieci szlaków i atrakcji turystycznych
Cel operacyjny 4: Stworzenie produktu turystycznego
Cel strategiczny 2: Działania zmierzające do uruchomienia działalności turystycznej nad jeziorem Orzechowo
Cel operacyjny 2: Stworzenie koncepcji produktu turystycznego
Cel operacyjny 3: Połączenie z kompleksem turystycznym Rzewnica za pomocą szlaku wodnego i rowerowego
Cel strategiczny 5: Promocja turystyki i produktu turystycznego w gminie Rzeczenica
Cel operacyjny 1: Utworzenie Gminnego Centrum Informacji Turystycznej
Cel operacyjny 2: Budowanie marki turystycznej Rzeczenicy
Cel operacyjny 3: Poszerzenie oferty turystyki aktywnej
12. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Debrzno:
Cel strategiczny: Ograniczenie występowania patologii społecznych
Cel operacyjny: Aktywniejsze wykorzystanie oferowanych form zagospodarowania czasu wolnego i zwiększenie zakresu ofert
13. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Człuchów:
Cel strategiczny: 2. Dbałość o wysoką jakość usług edukacyjnych sprzyjających osobistemu rozwojowi
Cel szczegółowy: Modernizacja, budowa obiektów rekreacyjno-sportowych (place zabaw, lodowisko, ścieżki rowerowe, różnorodne boiska)

Cel szczegółowy: 1.2. Wzmocnienie kapitału społecznego oraz poprawa oferty spędzania wolnego czasu dla mieszkańców

1. Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020:
Cel strategiczny 2: Aktywni mieszkańcy
Cel operacyjny 2.2: Wysoki poziom kapitału społecznego
2. Regionalny Program Strategiczny Aktywni Pomorzanie:
Cel główny: Aktywni Pomorzanie
Cel szczegółowy 2: Wysoki poziom kapitału społecznego
3. Regionalny Program Strategiczny Ekoefektywne Pomorze:
Cel główny: Efektywniejsze gospodarowanie zasobami sprzyjające rozwojowi niskoemisyjnej gospodarki, wzrostowi bezpieczeństwa energetycznego i poprawie stanu środowiska
Cel szczegółowy 3: Zrównoważone gospodarowanie zasobami oraz poprawa środowiskowych warunków życia
4. Partnerska Strategia Rozwoju Powiatu Człuchowskiego:
Cel strategiczny: 2. Rozwój zasobów ludzkich
Cel szczegółowy: 2.1. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego i aktywności społecznej mieszkańców
Cel strategiczny: 4. Ochrona walorów krajobrazowo-przestrzennych
Cel szczegółowy: 4.1 Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców
Cel szczegółowy: 4.2 Zachowanie walorów środowiska naturalnego
Cel strategiczny: 6. Rozwój kultury fizycznej i promocja zdrowia
Cel szczegółowy: 6.1 Wspieranie rozwoju kultury fizycznej i sportu młodzieżowego, głównie w oparciu o bazę placówek oświatowych
Cel szczegółowy: 6.2 Aktywizacja sportowa społeczeństwa powiatu człuchowskiego
5. Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Debrzno:
Cel strategiczny: 1. Poprawa jakości życia oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu
Cel operacyjny: 1.7. Wzmacnianie aktywności i świadomości obywatelskiej
Cel strategiczny: 3. Rozwój rekreacji, sportu, kultury i turystyki w oparciu o zasoby lokalne
Cel operacyjny: 3.5.Kształtowanie atrakcyjnej oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej
Cel strategiczny: 4. Integracja i ład przestrzenny Mieście i Gminie
Cel operacyjny: 4.4. Atrakcyjna, estetyczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna
Cel operacyjny: 4.7. Promocja i rozwój odnawialnych źródeł energii
6. Program Rozwoju Gminy Człuchów:
Cel strategiczny: 3. Nowoczesna, funkcjonalna i przyjazna mieszkańcom przestrzeń i infrastruktura
Cel operacyjny: 3.2. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury społecznej, w tym edukacyjnej
Cel strategiczny: 4. Czyste środowisko
Cel operacyjny: 4.2. Zwiększanie świadomości ekologicznej mieszkańców, podejmowanie działań zmierzających do wdrażania idei gospodarki niskoemisyjnej
7. Strategia Rozwoju Gminy Przechlewo:
Cel strategiczny: 1. Silne społeczeństwo
Cel operacyjny: 1.2. Budowa aktywnego społeczeństwa opartego na wiedzy
Cel operacyjny: 1.4. Wzrost jakości życia mieszkańców oraz wzrost atrakcyjności osiedleńczej
Cel strategiczny: 2. Efektywna gospodarka
Cel operacyjny: 2.5. Rozwój gospodarki wykorzystującej zasoby lokalne
Cel strategiczny: 3. Czyste środowisko
Cel operacyjny: 3.3. Zwiększenie świadomości ekologicznej
8. Strategia Rozwoju Gminy Rzeczenica:
Cel główny: 1. Rozbudowa infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej
Cel szczegółowy: 1.1 Remont i rozbudowa istniejących placówek kultury

Cel główny: 2. Wypromowanie wizerunku Gminy i oferty turystycznej w oparciu o walory historyczne, geograficzne i przyrodnicze
Cel szczegółowy: 2.4 Promocja produktów lokalnych
Cel główny: 2. Ochrona środowiska
Cel szczegółowy: 2.2 Edukacja ekologiczna
Cel główny: 3. Wspieranie rozwoju kultury, sportu i rekreacji
Cel szczegółowy: 3. Utworzenie centrów kultury i informacji w każdym sołectwie w oparciu o bazę świetlic wiejskich
Cel główny: 4. Współdziałanie różnych organizacji i podmiotów w celu podniesienia aktywności społecznej
Cel szczegółowy: 4.2 Organizacja imprez kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych
Cel szczegółowy: 4.3 Stworzenie oferty aktywnego spędzania wolnego czasu dla dorosłych
9. Strategia Rozwoju Gminy Koczała:
Cel strategiczny: 2. Ochrona zasobów środowiska naturalnego i walorów krajobrazowo-przestrzennych
Cel szczegółowy: 2.5 Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców
Cel strategiczny: 5. Rozwój edukacji, kultury i sportu
Cel szczegółowy: 5.3. Rozwój infrastruktury kulturalnej
Cel szczegółowy: 5.4 Aktywizacja kulturalno-sportowa mieszkańców gminy
10. Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Miasta i Gminy Czarne:
Cel pierwszorzędny: Stworzyć warunki zachowania obiektów dziedzictwa kulturowego
Kierunek działania: Wykonawstwo i nadzór nad obiektami dziedzictwa kulturowego
Cel pierwszorzędny: Sprzyjać rozwojowi różnych form edukacji
Kierunek działania: Podjąć działania w kierunku podniesienia świadomości ekologicznej mieszkańców
11. Strategia Rozwoju Gminy Miejskiej Człuchów:
Cele strategiczne: A. Wzmocnienie roli samorządu w ożywianiu dialogu kreatywnych ludzi i środowisk
Cel szczegółowy: 1.Dążenie do pełnego wykorzystania obiektów sportowo-kulturalnych w okresie poza sezonem letnim
Cele strategiczne: B. Stałe rozszerzanie systemowych ram współpracy pomiędzy samorządami w obszarach kultury, oświaty i turystyki
Cel szczegółowy: 1.Wzmocnienie potencjału miasta poprzez aktywne uczestnictwo w projekcie MOF
Cele strategiczne: D. Kompleksowe wykorzystanie silnych zasobów lokalnych, jako klastra turystycznego
12. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Debrzno:
Cele strategiczne: Poprawa funkcjonowania rodziny
Działania: 2.2.1 Organizacja i przeprowadzanie rodzinnych pikników sportowo-rekreacyjnych, 2.2.3 Promowanie alternatywnych sposobów spędzania wolnego czasu, 3.2.1 Organizacja czasu wolnego – aktywne formy spędzania wolnego czasu, 3.2.5 Wspieranie działań świetlic wiejskich
13. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Człuchów:
Cel strategiczny 4: Niwelowanie marginalizacji społecznej
Cel szczegółowy: 1.Organizowanie imprez o charakterze kulturalnym
Cel szczegółowy: 2.Kultywowanie tradycji i rozwijanie twórczości ludowej
14. Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Człuchowa:
Cel strategiczny 3: Seniorzy
Cel operacyjny 1: Zwiększanie aktywności osób starszych
15. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Koczała:
Cel strategiczny: 2.Tworzenie warunków służących zaspokajaniu potrzeb osób starszych
Cel priorytetowy: 2.2 Zapobieganie marginalizacji seniorów oraz kształtowanie międzypokoleniowej solidarności
Cel strategiczny: 4. Bardziej zintegrowane społeczeństwo
Cel priorytetowy: 4.3 Realizacja działań w zakresie organizowania społeczności lokalnej

Cel szczegółowy 1.3. Poprawa infrastruktury drogowej i technicznej

1. Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020:
Cel strategiczny 3: Atrakcyjna przestrzeń
Cel operacyjny: 3.1 Sprawny system transportowy
2. Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Debrzno:
Cel strategiczny 4: Integracja i ład przestrzenny w Mieście i Gminie
Cel operacyjny 4.1. Usprawnienie i rozwój komunikacji
Cel operacyjny 4.2. Wydajna infrastruktura techniczna
3. Program Rozwoju Gminy Człuchów:
Cel strategiczny 3: Nowoczesna, funkcjonalna i przyjazna mieszkańcom przestrzeń i infrastruktura
Cel operacyjny 3.1. Zwiększanie dostępności komunikacyjnej m.in. poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury drogowej
4. Strategia Rozwoju Gminy Przechlewo:
Cel strategiczny 1: Silne społeczeństwo
Cel operacyjny 1.4. Wzrost jakości życia mieszkańców oraz wzrost atrakcyjności osiedleńczej
5. Strategia Rozwoju Gminy Rzeczenica:
Cel główny 1: Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej rozwojowi Gminy
Cel szczegółowy 1.1 Poprawa stanu infrastruktury komunikacyjnej
6. Strategia Rozwoju Gminy Koczała:

Cel strategiczny 1: Poprawa dostępności komunikacyjnej
Cel szczegółowy 1.2 Modernizacja dróg gminnych
7. Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Miasta i Gminy Czarne:
Priorytet: Budowa chodników i oświetlenia ulicznego na terenach zabudowanych
Kierunek działania: 1.Utrzymanie, remont i budowa dróg gminnych

Cel główny 2. Rozwój gospodarczy obszaru LGD Ziemi Człuchowskiej

Cel szczegółowy 2.1. Rozwój przedsiębiorczości, zwiększenie miejsc pracy oraz aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców

1. Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020:
Cel strategiczny: 1. Nowoczesna Gospodarka
Cel operacyjny: 1.1. Wysoka efektywność przedsiębiorstw
Cel strategiczny: 2. Aktywni Mieszkańcy
Cel operacyjny: 2.1. Wysoki poziom zatrudnienia
2. Regionalny Program Strategiczny Aktywni Pomorzanie:
Cel szczegółowy 1: Wysoki poziom zatrudnienia
Priorytet 1.2: Fundamenty przedsiębiorczości, Działania: 1.2.1 Inicjowanie przedsiębiorczości 1.2.2 Rozwój mikro i małych przedsiębiorstw, Przedsięwzięcia: 1.Wsparcie rozpoczęcia działalności gospodarczej, 1.Wsparcie istniejących mikro i małych przedsiębiorstw
3. Regionalny Program Strategiczny Pomorski Port Kreatywności:
Cel główny: Nowoczesna gospodarka
Cel szczegółowy 1: Efektywne przedsiębiorstwa
4. Partnerska Strategia Rozwoju Powiatu Człuchowskiego:
Cel strategiczny: 2. Rozwój zasobów ludzkich
Cel szczegółowy: 2.2 Wzrost zatrudnienia i jakości usług rynku pracy
Cel strategiczny: 8. Promocja przedsiębiorczości i wspieranie rozwoju istniejących przedsiębiorstw
Cel szczegółowy: 8.1 Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw stymulujących rozwój społeczno-gospodarczy powiatu
Cel szczegółowy: 8.2 Wzrost przedsiębiorczości mieszkańców
5. Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego 2014-2020:
Osie priorytetowe: 5. Zatrudnienie
Osie priorytetowe: 6. Integracja
Cele szczegółowe PI: 8i Zwiększone zatrudnienie osób pozostających bez pracy, 10iii Poprawiona sytuacja osób w wieku aktywności zawodowej na rynku pracy, 8v Poprawiona sytuacja osób zagrożonych zwolnieniem i zwolnionych na rynku pracy, 8iii Zwiększona trwałość nowoutworzonych mikroprzedsiębiorstw, 9i Zwiększone zatrudnienie osób dotkniętych i zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym
6.Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020:
Osie priorytetowe: I. Osoby młode na rynku pracy, II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji
Działania: 1.2 Wsparcie osób młodych pozostających bez pracy na regionalnym rynku pracy**,** 2.2 Wsparcie na rzecz zarządzania strategicznego przedsiębiorstw oraz budowy przewagi konkurencyjnej na rynku**,** Cel szczegółowy: 2. Wzrost liczby przedsiębiorstw, których pracownicy nabyli kompetencje w obszarach pozwalających na zdobycie przewagi konkurencyjnej na rynku
7. Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Debrzno:
Cel strategiczny 2: Zwiększenie konkurencyjności gospodarki lokalnej
Cele operacyjne: 2.3.Tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości, ze szczególnym uwzględnieniem mikro i małych przedsiębiorstw oraz osób rozpoczynających działalność
Cele operacyjne: 2.7. Aktywizacja i podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców na lokalnym rynku pracy
8. Program Rozwoju Gminy Człuchów:
Cel strategiczny 2: Rozwój gospodarczy
Cel operacyjny 2.1.Tworzenie korzystnych warunków do rozwoju przedsiębiorczości, kreowanie atrakcyjnej oferty dla inwestorów, promocja pozarolniczych form działalności
9. Strategia Rozwoju Gminy Przechlewo:
Cel strategiczny 2: Efektywna gospodarka
Cel operacyjny 2.4. Rozwój przedsiębiorczości, innowacji i nowych technologii oraz wsparcie istniejących przedsiębiorstw
10. Strategia Rozwoju Gminy Rzeczenica:
Cel główny 3: Tworzenie warunków do zwiększenia przedsiębiorczości mieszkańców
Cel szczegółowy 3.3 Edukacja mieszkańców w zakresie przedsiębiorczości
11. Strategia Rozwoju Gminy Koczała:
Cel strategiczny 4: Tworzenie warunków dla zwiększania ilości miejsc pracy
Cel szczegółowy 4.1 Promocja gospodarcza gminy
12. Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Miasta i Gminy Czarne:
Obszar: Przestrzeń
Cel pierwszorzędny: Podjąć działania wspomagające przedsiębiorczość
13. Strategia Rozwoju Gminy Miejskiej Człuchów:
Cel strategiczny C: Wzmocnienie systemu wsparcia dla młodych przedsiębiorców

Cel szczegółowy 1: Stworzenie systemu wsparcia mieszkańców w podejmowaniu działalności gospodarczej

14. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Debrzno:

Cel strategiczny: Ograniczenie długotrwałego bezrobocia

Cel operacyjny: Zwiększenie aktywizacji zawodowej kobiet, Ograniczenie bezrobocia wśród młodzieży

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentów planistycznych wskazanych w tabeli.

XI. Monitoring i ewaluacja

Monitoring jest procesem systematycznego zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych informacji na temat funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania oraz wdrażanej Lokalnej Strategii Rozwoju w aspekcie finansowym i rzeczowym. Proces ten jest również wewnętrznym mechanizmem zarządzania wdrażania LSR, a także procesem dokumentowania realizacji LSR poprzez zbieranie danych w celu wykonania ewaluacji. Służy dostarczeniu niezbędnych informacji, na podstawie których organy LGD (Zarząd, Rada, Walne Zebranie) mogą systematycznie otrzymywać wiadomości nt. występujących rozbieżności w realizacji planów i osiąganiu celów. Dzięki temu działaniu LGD dba o swoją stabilną sytuację finansową i może podjąć działania interwencyjne oraz zapobiegawcze w przypadku rozbieżności lub niepowodzeń w realizacji LSR. Organem odpowiedzialnym za przeprowadzenie monitoringu jest Zespół ds. monitoringu i ewaluacji, który powstał w wyniku przekształcenia dwóch Zespołów Tematycznych (ds. analizy SWOT, celów, wizji i misji oraz ds. wskaźników, budżetu oraz lokalnych kryteriów wyboru). Pracownicy Biura odpowiadają za gromadzenie danych.

Monitoringowi będzie poddawana **realizacja LSR** z zakresu analizy stopnia osiągania mierzalnych i weryfikowalnych wskaźników wykonalności celów strategii, monitorowania operacyjnego na podstawie bezpośrednich rozmów z beneficjentami i wizji lokalnych na miejscu realizacji operacji, a także wykorzystania partycypacyjnych metod ewaluacji, tj. angażowania społeczności lokalnej w procesie ewaluacji oraz **proces wydatkowania środków na poszczególne operacje w zakresie wdrażania LSR**, a także **zadania własne w ramach funkcjonowania LGD**.

Ewaluacja jest procesem, w ramach którego można dokonać oceny zrealizowanych przez LGD działań pod kątem przyczynienia się do osiągnięcia założonych celów. Ewaluacja ma na celu weryfikację wskaźników dla przedsięwzięć i ich wpływu na realizacje celów szczegółowych. Służy również ocenie sukcesu LGD i LSR.

W ramach ewaluacji dokonuje się oceny odpowiedzialności, skuteczności, efektywności i oddziaływania projektu w stosunku do założeń.

Ewaluacja jest ściśle powiązana z monitoringiem jako procesem systematycznego zbierania oraz analizowania ilościowych i jakościowych informacji na temat własnej działalności. Ewaluacja jest procesem niezbędnym do sprawnego wydatkowania środków publicznych w ramach LSR, a także do niezwłocznego reagowania na zmieniające się warunki otoczenia społeczno-gospodarczego na terenie LGD. Przeprowadzana jest przez Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji, który korzysta z pomocy Zarządu i pracowników Biura LGD. Może także zlecić – za pośrednictwem Zarządu - ekspertyzy zewnętrzne. Ponadto Biuro LGD odpowiada za gromadzenie danych niezbędnych do przeprowadzenia ewaluacji.

Ewaluacja będzie dokonywana dwuetapowo:

- ***on-going*** – ewaluacja w trakcie realizacji danego przedsięwzięcia dokonywana będzie w **okresach kwartalnych**. Będzie ona polegała na dokładnym przeanalizowaniu wszystkich zrealizowanych **w ciągu roku kalendarzowego** operacji. Zbada oddziaływanie przedsięwzięć, ich efekty i trwałość, wpływ na osiągnięcie zamierzonych celów w LSR. Ewaluacja pozwoli również zbadać sprawność funkcjonowania organów LGD, funkcjonowanie biura i jego pracowników, a także jakość i efektywność stosowanych procedur, planu komunikacji, prowadzonego doradztwa oraz animacji społeczności lokalnej. Zebrane informacje będą punktem wyjścia do ewentualnego zaplanowania i podjęcia działań korygujących, a także posłużą do określenia mocnych i słabych stron strategii oraz umożliwią sformułowanie rekomendacji na przyszłość dla innych działań.
- ***ex-post*** – ewaluacja po zakończeniu realizacji interwencji dotyczy oceny działań w minionym okresie z perspektywy realizacji **w latach 2016-2022**. Ewaluacja zostanie wykonana **po 6 latach od rozpoczęcia realizacji LSR**. Efektem przeprowadzonej ewaluacji będzie możliwość zweryfikowania osiągnięcia wskaźników, celów i przedsięwzięć.

Elementy funkcjonowania oraz wdrażania podlegające ewaluacji i elementy podlegające monitoringowi przedstawia poniższa tabela.

Tabela 34. Elementy funkcjonowanie i wdrażania podlegające ewaluacji i monitoringowi.

Elementy funkcjonowania podlegające ewaluacji	Podmiot dokonujący ewaluacji	Źródła danych i metody ich zbierania oraz sposób dokonywania pomiaru	Czas i okres przeprowadzenia oceny	Sposób pomiaru/ pozyskiwania danych
Działalność LGD, funkcjonowanie biura i organów, Ocena pracowników	Zarząd LGD (podmiot wewnętrzny)	Warsztat refleksyjny zrealizowany w oparciu o przygotowanie zestawienia danych za badany okres (uczestnicy: m.in. pracownicy biura, przedstawiciele Zarządu, Rady, Komisji Rewizyjnej, beneficjenci, mieszkańcy, itp.) Opinie: Zarządu, Rady, Komisji Rewizyjnej, beneficjentów. Wywiad poprzez bezpośrednie rozmowy z beneficjentami. Badania ankietowe. Opinia kierownika biura nt. podległych pracowników. Sprawozdania i ankiety od beneficjentów.	Ocena roczna za lata 2016-2022, dokonywana w I kwartale roku kolejnego, wyjątek stanowi rok 2023, gdzie ewaluacja zostanie wykonana na dzień 31 marca	Ocena efektywności pracy biura i organów LGD. Ocena poprawności działalności, prowadzonej przez LGD, określająca skuteczność realizowanych zadań w odniesieniu do założeń LSR. Rzetelne uczestnictwo w posiedzeniach organów, przez Członków tych organów. Przestrzeganie przyjętych regulaminów przez pracowników oraz członków organów. Rzetelne i terminowe wypełnianie obowiązków wskazanych w umowie oraz zakresach czynności, będących załącznikiem do umowy.
Ocena przebiegu konkursów, w tym grantowych	Zespół ds. monitoringu i ewaluacji (podmiot wewnętrzny), Biuro LGD (ocena własna)	„wizje lokalne”/ monitoring na miejscu realizacji operacji. Kontrola przeprowadzona u grantobiorców. Uwagi pracowników zaangażowanych w realizację konkursu. Zebranie uwag wnioskodawców lub potencjalnych wnioskodawców.	Raz na 2 lata (w okresie 2016-2022), dokonywana w I kwartale roku kolejnego, wyjątek stanowi rok 2023, gdzie ewaluacja zostanie wykonana na dzień 31 marca	Zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem oraz zgodność realizacji operacji przez beneficjentów. Analiza uwag pracowników, organu decyzyjnego, wnioskodawców. Rzetelnie przeprowadzona „wizja lokalna”/ monitoring w trakcie realizacji operacji i projektów grantowych oraz kontrola na miejscu realizacji projektów grantowych.
Efektywność promocji oraz prowadzonego doradztwa i aktywizacji lokalnej społeczności	Zarząd LGD (podmiot wewnętrzny), Biuro LGD, Kierownik Biura LGD (ocena własna)	Warsztat refleksyjny zrealizowany w oparciu o przygotowane zestawienia danych za badany okres (uczestnicy: m.in. pracownicy biura, przedstawiciele Zarządu, Rady, Komisji Rewizyjnej, beneficjenci, mieszkańcy, itp. Ankiety oceny pracy animatora/ doradcy. Karty doradztwa. Wywiad poprzez bezpośrednie rozmowy z beneficjentami. „wizje lokalne”/ monitoring na miejscu realizacji operacji. Kontrola przeprowadzona u grantobiorców. Opinia kierownika biura nt. podległych pracowników.	Ocena roczna za lata 2017-2022, dokonywana w I kwartale roku kolejnego, wyjątek stanowi rok 2023, gdzie ewaluacja zostanie wykonana na dzień 31 marca	Rzetelne i terminowe wypełnianie obowiązków wskazanych w umowie oraz zakresach czynności, będących załącznikiem do umowy. Jakość świadczonego doradztwa i udzielonego wsparcia animacyjnego. Ilość skutecznie przeprowadzonego doradztwa i animacji. Rzetelnie przeprowadzona „wizja lokalna”/ monitoring w trakcie realizacji operacji i projektów grantowych oraz kontrola na miejscu realizacji projektów grantowych.

Efektywność i jakość oraz skuteczność realizowanego planu komunikacji	Zespół ds. monitoringu i ewaluacji (podmiot wewnętrzny,) Biuro LGD (ocena własna)	Dane dotyczące realizacji działań komunikacyjnych gromadzone przez pracowników (badanie jakości prowadzonych działań informacyjnych i działań LGD poprzez ankiety), Dane z panelu administrowania strony internetowej, licznik odwiedzin strony internetowej, analiza ruchu za pomocą google analytics dokumenty własne zgodnie z zapisami w Planie komunikacji	Dwukrotnie (pierwszy raz w IV kwartale 2017 oraz w fazie końcowej, czyli w 3 miesiącu po zrealizowaniu planu komunikacji w perspektywie 2014 - 2020)	Rzetelne i terminowe wypełnianie obowiązków wskazanych w planie komunikacyjnym. Ocena stopnia realizacji planu komunikacji. Ocena skuteczności działań komunikacyjnych LGD. Stopień wykorzystania środków budżetowych przeznaczonych na plan komunikacji.
Stopień realizacji celów LSR i stopień realizacji wskaźników określonych w LSR	Zarząd LGD (podmiot wewnętrzny), Zewnętrzni niezależni eksperci (ocena zewnętrzna), Biuro LGD (ocena własna)	Warsztat refleksyjny zrealizowany w oparciu o przygotowane zestawienia danych za badany okres (uczestnicy: m.in. pracownicy biura, przedstawiciele Zarządu, Rady, Komisji Rewizyjnej, beneficjenci, mieszkańcy, itp.) Ankiety i sprawozdania beneficjentów oraz dokumenty własne LGD.	Co najmniej raz w roku (w okresie 2017-2022), dokonywana w I kwartale roku kolejnego, wyjątek stanowi rok 2023, gdzie ewaluacja zostanie wykonana na dzień 31 marca	Opinia społeczności lokalnej na temat wdrażania LSR i realizowanych operacji. Ocena celowości i trafności założeń realizowanych w ramach LSR. Określenie stopnia realizacji poszczególnych celów poprzez stopień realizacji wskaźników.
Budżet LSR	Zarząd LGD Biuro LGD (ocena własna)	Warsztat refleksyjny zrealizowany w oparciu o przygotowane zestawienia danych za badany okres (uczestnicy: m.in. pracownicy biura, przedstawiciele Zarządu, Rady, Komisji Rewizyjnej, beneficjenci, mieszkańcy, itp.) Rejestr danych nt. wykorzystania budżetu na wdrażanie LSR. Dan e uzyskane od Instytucji Wdrażającej.	Każdy kwartał roku (w okresie 2016-2022), ostatnia ewaluacja przeprowadzona do 31 marca 2023 r.	Ocena zgodności realizowanych projektów oraz wysokości wykorzystania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne przedsięwzięcia.
Kryteria wyboru operacji	Zespół ds. monitoringu i ewaluacji (podmiot wewnętrzny), Zewnętrzni niezależni eksperci (ocena zewnętrzna), Biuro LGD (ocena własna)	Analiza przeprowadzona przez ekspertów na podstawie CAPI i CATI oraz IDI z pracownikami LGD, organem decyzyjnym, beneficjentami.	Co najmniej raz w roku (w okresie 2017-2022), dokonywana w I kwartale roku kolejnego, wyjątek stanowi rok 2023, gdzie ewaluacja zostanie wykonana na dzień 31 marca	Opinia społeczności lokalnej na temat wdrażania LSR i realizowanych operacji.

Budżet (koszty bieżące i aktywizacja oraz projekty współpracy)	Zespół ds. monitoringu i ewaluacji (podmiot wewnętrzny), Zewnętrzni niezależni eksperci (ocena zewnętrzna), Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr danych nt. wykorzystania budżetu (wydatkowania środków na funkcjonowanie LGD, projekty współpracy).	Każdy kwartał roku (w okresie 2016-2022), ostatnia ewaluacja przeprowadzona do 31 marca 2023 r.	Ocena wysokości wykorzystania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne zadania.
Elementy podlegające monitorowaniu	**Podmiot dokonujący monitoringu**	**Źródła danych i metody ich zbierania oraz sposób dokonywania pomiaru**	**Czas i okres przeprowadzenia oceny**	**Sposób pomiaru/ pozyskiwania danych**
Budżet LSR (wdrażanie oraz koszty bieżące i aktywizacja)	Biuro LGD (ocena własna)	Dane dotyczące wydatkowania środków na funkcjonowanie LGD, projekty współpracy, wdrażanie LSR. Wnioski o płatność LGD. Dane uzyskane od Instytucji Wdrażającej.	na bieżąco	Ocena wysokości wykorzystania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne zadania. Stopień wykorzystania środków finansowych w odniesieniu do środków zakontraktowanych.
Zainteresowanie stroną internetową LGD	Biuro LGD (ocena własna)	Dane z panelu administrowania strony internetowej, licznik odwiedzin strony internetowej, analiza ruchu za pomocą google analytics	na bieżąco	Rzetelność przekazywania/ uzyskiwania informacji na temat działalności LGD.
Zainteresowanie ogłoszonymi konkursami przez LGD oraz projektami grantowymi	Biuro LGD (ocena własna)	Wnioski o przyznanie pomocy beneficjentów. Rejestr naboru wniosków.	na bieżąco	Rzetelność przekazywania/ uzyskiwania informacji na temat konkursów ogłaszanych przez LGD.
Zainteresowanie organizowanymi przez LGD szkoleniami/ doradztwem/ działaniami animacyjnymi	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr naboru wniosków, udzielonego doradztwa. Listy obecności.	na bieżąco	Rzetelność przekazywania informacji oraz jakość i efektywność świadczonego doradztwa i prowadzonych działań animacyjnych.
Wskaźniki realizacji LSR	Biuro LGD (ocena własna)	Dane uzyskane od Instytucji Wdrażającej. Rejestr naboru wniosków. Sprawozdania i ankiety beneficjentów.	na bieżąco	Analiza sprawozdań z przeprowadzonych badań ankietowych. Stopień realizacji wskaźników.
Harmonogram ogłaszanych konkursów	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr naboru wniosków.	na bieżąco	Zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem konkursów LSR. Ocena stopnia realizacji zadań wdrażanych w ramach LSR.
Plan komunikacji LGD	Biuro LGD (ocena własna)	Dane dotyczące realizacji działań komunikacyjnych gromadzone przez pracowników (badanie jakości prowadzonych działań informacyjnych i działań LGD poprzez ankiety)	na bieżąco	Ocena stopnia realizacji planu komunikacji. Stopień wykorzystania środków budżetowych przeznaczonych na plan komunikacji.

Pracownicy Biura LGD, funkcjonowanie Biura	Kierownik Biura LGD Zarząd LGD (ocena własna)	Rejestr udzielonego doradztwa. Ankieta oceny pracy doradcy/ animatora. Opinia kierownika biura nt. podległych pracowników. Wywiad/ bezpośrednia rozmowa z beneficjentami.	na bieżąco	Ocena pracy pracowników. Sposób przekazywania istotnych informacji potencjalnym beneficjentom, efektywność świadczonego doradztwa oraz rzetelna pomoc w rozwiązywaniu problemów i potrzeb beneficjentów.
Plan szkoleń dla pracowników Biura, członków Zarządu LGD i Rady	Kierownik Biura LGD Zarząd LGD (ocena własna)	Dokumenty własne. Plan szkoleń dla pracowników Biura, Członków Zarządu LGD i Rady	na bieżąco	Zgodność realizacji szkoleń z planem szkoleń.

Źródło: opracowanie własne.

Stowarzyszenie LGD Ziemi Człuchowskiej organizuje warsztaty refleksyjne, z których sporządzany jest raport stanowiący podstawę do ewentualnych zmian zapisów LSR.

Dokument będzie zawierał następujące elementy:

- wykaz zrealizowanych operacji z wdrażania LSR, działań dotyczących funkcjonowania LGD oraz projektów współpracy, projektów własnych wraz z informacją o efektach i środkach finansowych;
- opis uzyskanych efektów w porównaniu z założeniami na etapie planowania (w szczególności analiza wskaźników produktu i rezultatu dla każdego z przedsięwzięcia);
- analizę dotyczącą wpływu przedsięwzięć na osiąganie celów zakładanych w LSR;
- wnioski w formie uwag i rekomendacji w sposobie funkcjonowania LGD, które zapewniają efektywniejsze działania LGD oraz osiąganie celów LSR.

Wyżej wymieniony raport będzie udostępniany i podawany do publicznej wiadomości, zgodnie z zasadą jawności działania LGD. Treść raportu będzie przedmiotem dyskusji podczas posiedzeń Rady LGD Ziemi Człuchowskiej, a wynikające z niego ewentualne decyzje w sprawie wprowadzenia zmian w sposobie funkcjonowania LGD będą podejmowane w formie stosownej uchwały Rady.

Funkcjonowanie LGD będzie na bieżąco monitorowane i poddawane badaniom ewaluacyjnym w celu stałego podnoszenia jakości i efektywności działań.

Sposób wykorzystania wyników z ewaluacji oraz analizy danych monitoringowych.

Informacje uzyskane w trakcie monitoringu i ewaluacji będą służyły aktualizacji LSR. Niezbędne podczas ewaluacji, jak i aktualizacji są konsultacje społeczne przy szerokim udziale mieszkańców poprzez angażowanie społeczności lokalnej w proces ewaluacji. Wyniki przeprowadzonych ewaluacji i analiz danych monitoringowych pozyskanych również od lokalnej społeczności będą służyły, w razie konieczności, do wprowadzenia działań/ planów naprawczych, zmiany kryteriów wyboru, aktualizacji harmonogramu ogłaszanych konkursów, modyfikacji budżetu czy sformułowania nowych celów i kryteriów wyboru. W takim przypadku przeprowadzane zostaną czynności zmierzające do wypracowania, w sposób partycypacyjny, czyli z udziałem społeczności lokalnej (w tym osób z grup defaworyzowanych) procedur uwzględniających wyniki z analiz monitoringu i ewaluacji. W trakcie wdrażania LSR mogą wystąpić różnice pomiędzy oczekiwaniami mieszkańców a założeniami LSR. W związku z powyższym dzięki zgłaszanym przez nich uwagom, możliwa będzie modyfikacja zapisów LSR. Powyższa zmiana będzie mogła nastąpić wyłącznie poprzez udział mieszkańców obszaru oraz poprzez wykorzystanie metod partycypacyjnych.

Ocena wyników analizy zawartej w raporcie będzie opracowywana pod kątem następujących **kryteriów:**

- **trafność** – adekwatność celów strategii w stosunku do problemów, jakie strategia miała rozwiązywać;
- **efektywność** – poziom użytych zasobów w stosunku do osiągniętych celów;
- **skuteczność** – stopień realizacji założonych celów strategii, skuteczność użytych działań w przełożeniu na efekty;
- **użyteczność** – podobnie jak w przypadku kryterium trafności określa adekwatność celów interwencji do zidentyfikowanych problemów grup docelowych, jednak analiza użyteczności jest prowadzona po zamknięciu interwencji lub w trakcie jej wdrażania;
- **trwałość** – czy zmiany wprowadzone poprzez strategię są trwałe, kryterium pozwalające ocenić czy pozytywne efekty/ zmiany będą widoczne po zakończeniu interwencji.

XII. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

Przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko zgodnie z art. 46 ustawy z dnia 3 października 2008 r. (Dz. U. z 2013 r. poz. 1235 ze zm.), dalej: ustawa OOŚ wymagają następujące grupy dokumentów:

a) pierwsza grupa ma charakter zamknięty i znajdują się w niej projekty (art. 46 pkt 1) koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego kraju, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, planu zagospodarowania przestrzennego oraz strategii rozwoju regionalnego.
b) druga grupa obejmuje projekty aktów planowania o charakterze sektorowym, dotyczącym wyszczególnionych dziedzin, które aby były objęte obowiązkiem przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko muszą spełniać jednocześnie dwa warunki (art. 46 pkt 2):
   - być opracowywane lub przyjmowane przez organ administracji (vide: art. 3 ust. 1 pkt 9 ustawy OOŚ),
   - ustalać ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć, kwalifikowalnych jako przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko (przedsięwzięcia te wymienione są w § 2 i § 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. Nr 213, poz. 1397 ze zm.).
c) trzecia grupa dokumentów (art. 46 pkt 3) ma charakter otwarty i trudno jest z góry jednoznacznie określić, projekty jakich planów i programów zostaną do niej zakwalifikowane. O zaliczeniu do tej grupy decyduje bowiem możliwość znaczącego oddziaływania na obszary Natura 2000.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gdańsku decyzją z dnia 3.12.2015 r. stwierdza, iż projekt Lokalnej Strategii Rozwoju nie wyznacza ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, o których mowa w w/w rozporządzeniu, ani też realizacja wskazanych przedsięwzięć nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko. Zapisy Strategii zawierają działania proponowane w celu rozwoju przedsiębiorczości, samorealizacji lokalnej społeczności, wzrostu atrakcyjności turystycznej, zachowania dziedzictwa lokalnego obszaru Lokalnej Grupy Działania Ziemi Człuchowskiej.

Z uwagi na ogólny charakter dokumentu i jego zakres brak jest podstaw do uznania, iż realizacja jego ustaleń może spowodować znaczące oddziaływanie na środowisko, nie wyznacza on również ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, tym samym nie spełnia przesłanek art. 47 ustawy OOŚ i nie jest w jego przypadku wymagane przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

W związku z powyższym Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru LGD Ziemi Człuchowskiej nie jest dokumentem, o którym mowa w art. 46 pkt 1 i 2, art. 46 pkt 3 oraz art. 47 ustawy OOŚ, zatem nie wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, tym samy nie ma podstaw prawnych do uzgodnienia odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko przedmiotowej LSR w trybie art. 48 i 49 ustawy OOŚ.

Podobne stanowisko w sprawie, wydał dnia 3.12.2015 r. Pomorski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny, który stwierdził, że: „Ocena, czy projektowana Lokalna Strategia Rozwoju wyznacza ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, należy do podmiotu opracowującego projekt dokumentu. Wynika, że Lokalna Strategia Rozwoju opracowywana przez LGD Ziemi Człuchowskiej będzie stanowić instrument realizacji założeń Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 poprzez wykorzystanie środków tego programu w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER do realizacji przedsięwzięć, które prawdopodobnie nie będą wyznaczać ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko”.

Spis tabel, wykresów, rysunków i schematów

Tabele

Tabela 1. Liczba mieszkańców i powierzchnia gmin obejmujących obszar LGD Ziemi Człuchowskiej. ….…….. 3
Tabela 2. Metody partycypacji zastosowane na poszczególnych kluczowych etapach prac nad LSR. ……..…….. 9
Tabela 3. Struktura liczebności w poszczególnych gminach powiatu człuchowskiego. …….…… 11
Tabela 4. Struktura ludności pod kątem wieku produkcyjnego. ……..…… 11
Tabela 5. Liczba podmiotów w rejestrze REGON na 1 000 ludności. ……..…….. 12
Tabela 6. Podmioty wg wielkości zatrudnienia. ……..……... 12
Tabela 7. Podmioty wg formy prawnej. ……..…….. 12
Tabela 8. Podmioty wg grup rodzajów działalności PKD 2007. ……..…… 13
Tabela 9. Strefy ekonomiczne na terenie LGD. ……..……... 13
Tabela 10. Szanse rozwoju regionu – wskazania mieszkańców obszaru LGD. ……..…….. 14
Tabela 11. Dochód podatkowy na 1 mieszkańca gminy przyjęty do obliczania subwencji wyrównawczej na 2015 r. ….…….. 14
Tabela 12. Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. ……..……... 15
Tabela 13. Charakterystyka bezrobotnych pod względem poziomu wykształcenia. ……..…….. 15
Tabela 14. Poziom bezrobocia ze względu na wiek. ……..……... 16
Tabela 15. Charakterystyka bezrobotnych. ……..……... 16
Tabela 16. Podział pracujących – liczba i sektory gospodarcze. ……..……... 16
Tabela 17. Powierzchnia geodezyjna obszaru LGD wg. kierunków wykorzystania. ……..…….. 18
Tabela 18. Charakterystyka dostępu do infrastruktury kulturalnej w 2013 roku. ……..…… 18
Tabela 19. Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków. ……..……... 19
Tabela 20. Zbiorniki wodne na terenie LGD. ……..……... 20
Tabela 21. Rezerwaty przyrody na terenie LGD. ……..…… 20
Tabela 22. Obiekty noclegowe na terenie LGD. ……..……... 22
Tabela 23. Miejsce sprzedaży produktów tradycyjnych. ……..…… 22
Tabela 24. Analiza SWOT. ……..…….. 25
Tabela 25. Spójność analizy SWOT z diagnozą. ……..…… 26
Tabela 26. Powiązanie celów i przedsięwzięć z diagnozą i analizą SWOT. ……..……... 28
Tabela 27. Powiązanie celów LSR z celami PROW. …… 31
Tabela 28. Źródła finansowania celów. ……..…… 32
Tabela 29. Matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników. ……..…….. 33
Tabela 30. Cel ogólny 1 i wskaźniki. ……..……... 36
Tabela 31. Cel ogólny 2 i wskaźniki. ……..……... 39
Tabela 32. Uzasadnienie sformułowanych wskaźników w odniesieniu do celów i przedsięwzięć. ……..…….. 41
Tabela 33. Zgodność celów Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Ziemi Człuchowskiej z celami innych dokumentów planistycznych. ….. 50
Tabela 34. Elementy funkcjonowanie i wdrażania podlegające ewaluacji i monitoringowi. ……..…... 55

Wykresy

Wykres 1. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1 000 ludności na obszarze LGD wraz z prognozą na lata 2015-2016. ……..…... 11
Wykres 2. Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym. ……..……..…... 12
Wykres 3. Poziom bezrobocia w powiecie człuchowskim. ……..….. 15
Wykres 4. Poziom bezrobocia w Powiecie Człuchowskim ze względu na wiek (% w ogóle bezrobotnych). ……..….. 16

Rysunki

Rysunek 1. Obszar LGD. ……... 3

Schematy

Schemat 1. Drzewo celów. ……... 28

Bibliografia

1. Strona internetowa Funduszu Akumulator Społeczny, www.akumulatorspoleczny.pl.
2. Strona internetowa Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, www.stat.gov.pl.
3. Strona internetowa Głównego Urzędu Statystycznego, www.stat.gov.pl.
4. Strona internetowa Lokalnej Grupy Działania Ziemi Człuchowskiej, www.lgdzc.pl.
5. Strona internetowa Ministerstwa Finansów, www.mf.gov.pl.
6. Strona internetowa Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, www.gdansk.rdos.gov.pl.
7. Strona internetowa Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego, www.wrotapomorza.pl.
8. Strona internetowa Witryna Pracy 50+, www.witrynapracy.pl.
9. Strona internetowa Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Gdańsku, www.ohronazabytkow.gda.pl.

Spis załączników

1. Procedura aktualizacji LSR. 64
2. Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu. 67
3. Plan działania. 69
4. Budżet LSR oraz Plan finansowy. 73
5. Plan komunikacji. 74

Załącznik nr 1

Procedura aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru Lokalnej Grupy Działania Ziemi Człuchowskiej.

Cel procedury:

a) dostosowanie zapisów Lokalnej Strategii Rozwoju do zmieniających się wymogów prawnych,
b) aktualizacja danych dotyczących korygowania zapisów wynikających z ewaluacji funkcjonowania LGD, wdrażania LSR, monitoringu, czy przeprowadzanych kontroli,
c) sformalizowanie procesu dokonywania zmian w Lokalnej Strategii Rozwoju, zgodnie z zasadą partycypacji, czyli aby zapewnić jak najszerszy udział partnerów LGD i wszystkich mieszkańców obszaru, w tym osób z grup defaworyzowanych poprzez umieszczenie proponowanych zmian na stronie internetowej LGD wraz z formularzem zgłaszania uwag.

Zakres procedury:

Obejmuje czynności oraz dokumenty związane ze zgłaszaniem, analizowaniem, a także przyjmowaniem uchwałą Rady LGD korekt w zapisach LSR.

Założenia ogólne:

1. Proces wdrażania i aktualizacji LSR odbywa się przy jak najszerszym udziale partnerów LGD reprezentujących trzy sektory oraz społeczności lokalnej, w tym grup defaworyzowanych.
2. Działania LGD związane z wdrażaniem LSR są jawne.
3. LGD dokonuje na bieżąco monitoringu wdrażania LSR.
4. Strategia będzie podlegała aktualizacji raz w roku na posiedzeniu Rady LGD, ale dopuszcza się wprowadzanie dodatkowych korekt w nagłych przypadkach.
5. Działania logistyczne prowadzone są przez Biuro LGD, w tym gromadzenie danych niezbędnych do przeprowadzenia aktualizacji, monitoringu i ewaluacji LSR.

Przebieg procedury:

1. Wnioski w sprawie zmian zapisów w LSR mogą zgłaszać zarówno pracownicy Biura, członkowie, organy LGD (Zarząd, Rada, Komisja Rewizyjna, Walne Zebranie Członków), jak również zgodnie z partycypacyjnym charakterem Lokalnej Strategii Rozwoju Ziemi Człuchowskiej - mieszkańcy obszaru, w tym osoby z grup defaworyzowanych.
2. Zgłaszanie wniosków jest sformalizowane oraz przyjmowane na formularzu uwag - dostępnym na stronie internetowej oraz w Biurze LGD - stanowiącym ***Załącznik nr 1 do niniejszej procedury***.
3. Zarząd LGD w porozumieniu z Pracownikami Biura dokonuje potrzebnych analiz do wprowadzania zmian w LSR. Analizy te wykonywane są na bieżąco w ramach ciągłego monitoringu:
   - analiza zgłaszanych do LGD wniosków;
   - analiza otoczenia prawnego związanego z funkcjonowaniem LGD i wdrażaniem LSR;
   - analiza uchwał organów LGD wnioskujących o zmiany;
   - analiza wniosków zawartych w Raporcie Zespołu ds. Monitoringu i Ewaluacji.
4. Co najmniej raz w roku Stowarzyszenie dokonuje ewaluacji wewnętrznej LGD i przygotowuje „Raport z wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju" wraz z ewentualnymi rekomendacjami zmian zapisów w LSR.
5. Zarząd LGD może dodatkowo podjąć decyzję o zleceniu ekspertom zewnętrznym analizy związanej z koniecznością aktualizacji dokumentów LGD.
6. Aktualizacja listy Członków LGD aktualizowana jest raz w roku.
7. Aktualizacja Lokalnej Strategii Rozwoju dokonywana jest uchwałą Rady LGD.

Formularz zgłaszania uwag

1. Informacje o zgłaszającym

Imię i Nazwisko*	
Instytucja/Firma (jeśli dotyczy)*	
Adres do korespondencji (e-mail)*	
Telefon/ fax.*	

*-pole obowiązkowe

Uwagi w ramach konsultacji społecznych będą przyjmowane wyłącznie na niniejszym formularzu.

Wypełniony formularz prosimy przesłać drogą elektroniczną na adres: biuro@lgdzc.pl wpisując w tytule maila: „Konsultacje społeczne" lub składać osobiście w biurze LGD Ziemi Człuchowskiej w Debrznie.

2. Zgłaszane uwagi, wnioski oraz sugestie:

Lp.	Element LSR, do którego odnosi się uwaga	Obecny zapis	Propozycja zmiany	Uzasadnienie zmiany
1.				
2.				
3.				
4.				

Załącznik nr 2

Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu.

Cel procedury: monitorowanie i ewaluacja funkcjonowania LGD Ziemi Człuchowskiej oraz ewaluacja wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju oraz oddziaływania na obszar LGD Ziemi Człuchowskiej poprzez ocenę wskaźników produktu, rezultatu, zakresu planowanych do realizacji przedsięwzięć oraz weryfikację założonych w LSR celów.

Zakres procedury: procedura monitoringu i ewaluacji obejmuje czynności i zadania od powołania Zespołu ds. monitoringu i ewaluacji do opracowania i publikacji raportu zawierającego wnioski powyższego zespołu.

Założenia ogólne: monitoring jest procesem ciągłym. Polega na systematycznej analizie wdrażania LSR, wszystkich podejmowanych działań w zakresie funkcjonowania LGD oraz otoczenia, na które działania LGD wywołują wpływ. **Organem odpowiedzialnym za przeprowadzenie monitoringu i ewaluacji jest Zespół ds. monitoringu i ewaluacji**. Monitoring jest ściśle powiązany z ewaluacją.

Przebieg procedury monitoringu:

1. LGD Ziemi Człuchowskiej dokonuje monitoringu LSR na bieżąco i w sposób ciągły w celu wykrycia nieprawidłowości. Dzięki temu będzie możliwa szybka reakcja i wprowadzenie niezbędnych zmian w organizacji LGD i/lub wdrażaniu LSR.
2. Organem odpowiedzialnym za przeprowadzanie monitoringu jest Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji.
3. Za gromadzenie danych niezbędnych do przeprowadzenia monitoringu odpowiedzialne jest Biuro LGD.
4. Procesowi monitoringu będą poddawane następujące elementy: budżet LSR (wdrażanie, koszty bieżące i aktywizacja), zainteresowanie stroną internetową LGD, zainteresowanie ogłoszonymi konkursami przez LGD oraz projektami grantowymi, zainteresowanie organizowanymi przez LGD szkoleniami/ doradztwem/ działaniami animacyjnymi, wskaźniki realizacji LSR, harmonogram ogłaszanych konkursów, plan komunikacji LGD, funkcjonowanie Biura oraz plan szkoleń dla pracowników Biura, członków Zarządu LGD i Rady.
5. Monitoring obejmuje również ocenę uzyskanych efektów w stosunku z założeniami na etapie planowania.
6. LGD w ramach bieżącego gromadzenia danych będzie posługiwało się m.in. zarówno danymi dotyczącymi wydatkowania środków na funkcjonowanie LGD, projekty współpracy, wdrażanie LSR, wnioskami o płatność LGD, danymi uzyskanymi od Instytucji Wdrażającej, wnioski o przyznanie pomocy beneficjentów, rejestr naboru wniosków, sprawozdania i ankiety beneficjentów.
7. Z przeprowadzonego monitoringu, Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji sporządza raport z monitoringu LSR, który zawiera wykaz zrealizowanych operacji z wdrażania LSR, działań dotyczących funkcjonowania LGD oraz projektów współpracy, projektów własnych wraz z informacją o efektach i środkach finansowych, analizę dotyczącą wpływu przedsięwzięć na osiąganie celów zakładanych w LSR, wnioski w formie uwag i rekomendacji w sposobie funkcjonowania LGD, które zapewniają efektywniejsze działania LGD oraz osiąganie celów LSR.
8. Raport z przeprowadzonego monitoringu LSR przyjmowany jest na posiedzeniu Rady LGD stosowną uchwałą.
9. Monitoring będzie prowadzony za pomocą trzech następujących zasad: cykliczności pomiarów, ujednolicenia sprzętu i metod wykorzystywanych do pomiarów i obserwacji oraz ujednolicenia interpretacji wyników.

Przebieg procedury ewaluacji:

1. Ewaluacja jest procesem niezbędnym do sprawnego wydatkowania środków publicznych w ramach LSR, a także do niezwłocznego reagowania na zmieniające się warunki otoczenia społeczno-gospodarczego na terenie LGD.
2. Proces ewaluacji LSR przeprowadzany jest przez Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji, który korzysta z pomocy Zarządu i pracowników Biura LGD.
3. Zespół ds. Monitoringu i Ewaluacji może zlecić – za pośrednictwem Zarządu LGD – ekspertyzy zewnętrzne.
4. Za gromadzenie danych niezbędnych do przeprowadzenia ewaluacji odpowiada Biuro LGD.
5. Ewaluacja będzie dokonywana dwuetapowo:
   - ***on-going*** – ewaluacja w trakcie realizacji danego przedsięwzięcia dokonywana będzie w **okresach kwartalnych**. Będzie ona polegała na dokładnym przeanalizowaniu wszystkich zrealizowanych **w ciągu roku kalendarzowego** operacji.
   - ***ex-post*** – ewaluacja po zakończeniu realizacji interwencji dotyczy oceny działań w minionym okresie z perspektywy realizacji **w latach 2016-2022**. Ewaluacja zostanie wykonana **po 6 latach od rozpoczęcia realizacji LSR**. Efektem przeprowadzonej ewaluacji będzie możliwość zweryfikowania osiągnięcia wskaźników, celów i przedsięwzięć.
6. Procesowi ewaluacji poddawane będą następujące elementy wdrażania (stopień realizacji celów LSR i stopień realizacji wskaźników określonych w LSR, budżet LSR oraz budżet - koszty bieżące i aktywizacja oraz projekty współpracy, kryteria wyboru operacji) i funkcjonowania (działalność LGD, funkcjonowanie biura i organów, ocena pracowników, ocena przebiegu konkursów, w tym grantowych, efektywność promocji oraz prowadzonego doradztwa i aktywizacji lokalnej społeczności, efektywność i jakość oraz skuteczność realizowanego planu komunikacji).
7. LGD w ramach gromadzenia danych w celu przeprowadzenia ewaluacji będzie posługiwało się m.in. badaniami ankietowymi, opinią kierownika biura nt. podległych pracowników, sprawozdaniami i ankietami od beneficjentów, „wizjami lokalnymi"/ monitoringiem na miejscu realizacji operacji, kontrolami przeprowadzonymi u grantobiorców, zebranymi uwagami wnioskodawców lub potencjalnych wnioskodawców, ankietami oceny pracy animatora/ doradcy, kartami doradztwa, danymi dotyczącymi realizacji

działań komunikacyjnych, badaniem jakości prowadzonych działań informacyjnych i działań LGD poprzez ankiety.

8. W ramach corocznej ewaluacji, dokonywanej na początku każdego roku kalendarzowego i dotyczyć będzie: oceny działalności LGD, pracowników i funkcjonowania biura, skuteczności promocji i aktywizacji społeczności lokalnej, harmonogramu rzeczowo-finansowego LSR, stopnia realizacji wskaźników oraz budżetu LSR. Stowarzyszenie w tym celu organizuje spotkanie otwarte o charakterze refleksyjno-analitycznym tzw. warsztaty refleksyjne. 3 dni przed spotkaniem uczestnicy warsztatu będą mieli możliwość zapoznania się z materiałami przygotowanymi przez pracowników biura, dotyczącymi m.in. realizacji finansowej i rzeczowej LSR (osiągnięte wartości wskaźników), funkcjonowania LGD i biura (m.in. działania informacyjno-promocyjno-doradcze, funkcjonowanie partnerstwa i organów LGD). Materiały te będą przesyłane drogą elektroniczną.
9. Biuro LGD organizuje 5-godzinny warsztat na temat realizacji LSR i o działaniach LGD w minionym roku. W warsztatach biorą udział pracownicy biura, przedstawiciele Zarządu, Rady, Komisji Rewizyjnej, beneficjenci, mieszkańcy obszaru, przedstawiciele innych LGD, reprezentanci Samorządu Województwa, itd.
10. Dyskusja podczas warsztatu refleksyjnego powinna dotyczyć m.in. następujących kwestii:
    - terminowości realizacji finansowej i rzeczowej LSR – czy można ją uznać za zadowalającą?;
    - osiągania wskaźników w zaplanowanym czasie – w jakim stopniu jakość składanych projektów wybieranych we wszystkich obszarach tematycznych wpływa na osiąganie wskaźników w zaplanowanym czasie?;
    - czy stosowane kryteria wyboru spełniają swoją rolę – w jakim stopniu stosowane kryteria wyboru projektów spełniają swoją rolę?;
    - w jakim stopniu wybierane projekty realizowane w ramach LSR przyczyniają się do osiągnięcia celów w LSR i w jakim stopniu przyczyniają się do określenia skuteczności interwencyjnej strategii?;
    - czy procedury naboru wyboru i realizacji projektów są przyjazne dla beneficjentów?;
    - skuteczność działania biura LGD (działania animacyjne, informacyjno-promocyjne i doradcze);
    - zmiany jakie należy wprowadzić w działaniach LGD, by skuteczniej realizować cele LSR.
11. Podsumowanie warsztatu refleksyjnego w postaci syntetycznych odpowiedzi na poruszane zagadnienia oraz informacji na temat wdrożenia rekomendacji, będzie elementem sprawozdania rocznego składanego przez LGD do Samorządu Województwa zgodnie ze zobowiązaniem umowy ramowej.
12. W wyniku przeprowadzonego warsztatu refleksyjnego sporządzony zostanie raport stanowiący podstawę do ewentualnych zmian LSR.
13. Raport będzie udostępniany w Biurze LGD.
14. Dokument będzie zawierał następujące elementy: wykaz zrealizowanych operacji z wdrażania LSR, działań dotyczących funkcjonowania LGD oraz projektów współpracy, projektów własnych wraz z informacją o efektach i środkach finansowych, opis uzyskanych efektów w porównaniu z założeniami na etapie planowania (w szczególności analiza wskaźników produktu i rezultatu dla każdego z przedsięwzięcia), analizę dotyczącą wpływu przedsięwzięć na osiąganie celów zakładanych w LSR, wnioski w formie uwag i rekomendacji w sposobie funkcjonowania LGD, które zapewniają efektywniejsze działania LGD oraz osiąganie celów LSR.
15. Raport będzie udostępniany i podawany do publicznej wiadomości, zgodnie z zasadą jawności działania LGD.
16. Ocena wyników analizy zawartej w raporcie będzie opracowywana pod kątem następujących kryteriów: trafności, efektywności, skuteczności, użyteczności i trwałości.
17. LGD zobowiązana jest do ewaluacji zewnętrznej, która zostanie zlecona niezależnemu ewaluatorowi. Wykonawca powinien dysponować udokumentowanym doświadczeniem w realizacji badań ewaluacyjnych oraz dysponować odpowiednią kadrą.
18. Realizacja badania będzie odbywać się jednokrotnie, w latach 2020-2022.
19. Ewaluacja zewnętrzna zostanie zakończona Raportem końcowym, który będzie umieszczony na stronie internetowej LGD.

Załącznik nr 3

Plan działania.

Tabela 1. Plan osiągania wskaźników produktu

CEL OGÓLNY 1	Lata	2016-2018			2019-2021			2022 -2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/ zakres Programu
Poprawa warunków życia i wypoczynku na terenie LGD Ziemi Człuchowskiej	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (€)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (€)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (€)	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie (€)		
Cel szczegółowy 1.1 Rozwój turystyki i rekreacji na obszarze oraz zachowanie lokalnego dziedzictwa													PROW	
Przedsięwzięcie 1.1.1 Atrakcyjna Ziemia Człuchowska	Liczba nowych i/ lub zmodernizowanych obiektów ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej i/ lub rekreacyjnej	3 szt.	60	136 838,98	-	-	51 042,81	2 szt.	100	193 025,12	5	380 906,91	PROW	19.2 Realizacja LSR
	Liczba działań promocyjnych produktów i/ lub usług turystycznych	-	-		3 szt.	100		-	-		3			
	Liczba wyposażonych obiektów służących rozwojowi turystyki	-	-		2 szt.	100		-	-		2			
	Liczba wybudowanych i/ lub przebudowanych i/ lub wytyczonych i/ lub zagospodarowanych i oznakowanych ścieżek rekreacyjnych i/ lub szlaków turystycznych i/ lub liczba szlaków i /lub ścieżek przy których wybudowana zostanie infrastruktura	8 szt.	100	23 041,89	-	-	-	-	-	-	8	23 041,89		19.3 Współpraca
	Liczba nowych i/ lub zmodernizowanych obiektów ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej i/ lub rekreacyjnej	-	-	-	-	-	-	1 szt.	100	186 708,11	1	186 708,11		

Przedsięwzięcie 1.1.2 Biznes i innowacje w turystyce	Liczba rozwiniętych przedsiębiorstw z branży turystycznej, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych	4 szt.	100	180 701,09	-	-	25 000	-	-	-	4	205 701,09	PROW	19.2 Realizacja LSR
	Liczba sieci w zakresie usług turystycznych oraz rozwijania rynków zbytu produktów i/ lub usług turystycznych	-	-		1 szt.	100		-	-		1			
Przedsięwzięcie 1.1.3 Dziedzictwo kulturowe Ziemi Człuchowskiej	Liczba zagospodarowanych miejsc pamięci oraz lokalnych pomników historycznych wraz z ich oznakowaniem	2 szt.	66,7	28 140,84	1 szt.	100	38 556,23	-	-	-	3	66 697,07	PROW	19.2 Realizacja LSR
	Liczba działań promocyjnych w zakresie lokalnego dziedzictwa kulturowego	2 szt.	40		3 szt.	100		-	-		5			
	Liczba zagospodarowanych miejsc w których znajdują się lokalne pomniki przyrodnicze wraz z ich oznakowaniem	-	-		2 szt.	100		-	-		2			
Razem cel szczegółowy 1.1				**368 722,80**			**114 599,04**			**379 733,23**		**863 055,07**		
Cel szczegółowy 1.2 Wzmocnienie kapitału społecznego oraz poprawa oferty spędzania wolnego czasu dla mieszkańców													PROW	
Przedsięwzięcie 1.2.1 Inwestycje w kulturę	Liczba nowych i/ lub zmodernizowanych obiektów ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury kulturalnej, wraz z ich wyposażeniem	3 szt.	100	105 441,30	-	-	-	-	-	-	3	105 441,30	PROW	19.2 Realizacja LSR
	Liczba współpracujących w sieci zaangażowanych organizacji/ instytucji kultury z terenu LGD	7 szt.	100	2 500	-	-	-	-	-	-	7	2 500		19.3 Współpraca
Przedsięwzięcie 1.2.2 Aktywni mieszkańcy	Liczba działań polegających na zachowaniu lokalnego dziedzictwa kulturowego i/ lub historycznego	-	-	-	6 szt.	100	67 174,98	-	-	-	6	67 174,98	PROW	19.2 Realizacja LSR
	Liczbę szkoleń i/ lub warsztatów o charakterze edukacyjno rozwojowym	-	-		8 szt.	100		-	-		8			
	Liczba imprez rekreacyjno-kulturalnych i/ lub sportowych	-	-		8 szt.	100		-	-		8			

	Liczba zagospodarowanych terenów turystycznych i/ lub rekreacyjnych oraz centrów wsi	-	-		8 szt.	100		-	-		8			
	Liczba stworzonych i/ lub wyposażonych miejsc lub obiektów pełniących funkcje izb pamięci	-	-		4 szt.	100		-	-		4			
	Liczba działań edukacyjnych podnoszących wiedzę z zakresu ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych	-	-		4 szt.	100		-	-		4			
	Liczba spotkań/ wydarzeń adresowanych do mieszkańców	31	72,09	3 887,50	12	100	2 387,50	-	-	-	43	6 275		19.4 Aktywizacja
	Liczba warsztatów z rozliczania zawartych umów/ umów o powierzenie grantu	4	66,67	350	2	100	200	-	-	-	6	550		
	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	149	93,12	0	11	100	0	-	-	-	160	0		19.4 Koszty bieżące
	Liczba szkoleń dla pracowników i organów LGD	8 szt.	88,89	1 300	1 szt.	100	700	-	-	-	9	2 000		19.4 Aktywizacja
Razem cel szczegółowy 1.2				**113 478,80**			**70 462,48**			**0**		**183 941,28**		
Cel szczegółowy 1.3 Poprawa infrastruktury drogowej i technicznej													PROW	
Przedsięwzięcie 1.3.1 Drogi lokalne Ziemi Człuchowskiej	Ilość wybudowanych lub przebudowanych dróg gminnych	1,5 km	100	243 227,68	-	-	-	-	-	-	1,5	243 227,68	PROW	19.2 Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 1.3				**243 227,68**			**0**			**0**		**243 227,68**		
Razem cel ogólny 1				**725 429,28**			**185 061,52**			**379 733,23**		**1 290 224,03**		

CEL OGÓLNY 2 Rozwój gospodarczy obszaru LGD Ziemi Człuchowskiej	Lata	2016-2018			2019-2021			2022 -2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/ zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie(€)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (€)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (€)	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie (€)		
Cel szczegółowy 2.1 Rozwój przedsiębiorczości, zwiększenie miejsc pracy oraz aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców													PROW	
Przedsięwzięcie 2.1 .1 Nowoczesna firma	Liczba nowych przedsiębiorstw, z wyłączeniem branży turystycznej, otwartych przez osoby z grupy defaworyzowanej tj. osoby zamieszkujące w miejscowości do 5 tys. mieszkańców	15 szt.	75	687 750,50	5 szt.	100	69 502,24	-	-	296 098,23	20	1 053 350,97	PROW	19.2 Realizacja LSR
	Liczba nowych przedsiębiorstw, z wyłączeniem branży turystycznej, otwartych przez osoby z grup defaworyzowanych tj. młodzież wchodzącą na rynek pracy w wieku 18-24 i/ lub osoby bezrobotne w wieku 25-34	15 szt.	100		-	-		-	-		15			
	Liczba nowych przedsiębiorstw, z wyłączeniem branży turystycznej	-	-		-	-		21 szt.	100		21			
	Liczba rozwiniętych przedsiębiorstw, z wyłączeniem branży turystycznej, w tym liczba szkoleń i innych przedsięwzięć podnoszących kompetencje osób rozwijających działalność gospodarczą i/lub ich pracowników	4 szt. (2 szt.)	100		-	-		-	-		4 (2)			
Razem cel szczegółowy 2.1				**687 750,50**			**69 502,24**			**296 098,23**		**1 053 350,97**		
Razem cel ogólny 2				**687 750,50**			**69 502,24**			**296 098,23**		**1 053 350,97**		
Razem LSR				**1 413 179,78**			**254 563,76**			**675 831,46**		**2 343 575**		
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW													% budżetu poddziałania Realizacja LSR	
												1 234 052,06	**58,14**	

Źródło: opracowanie własne.

Załącznik nr 4

Budżet LSR.

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe (€)	
	PROW	Razem EFSI
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	2 122 500	2 122 500
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	35 000	35 000
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	403 675	403 675
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	8 825	8 825
RAZEM	**2 570 000**	**2 570 000**

58,14% budżetu (1 234 052,06 €) przeznaczonego na realizację poddziałania 19.2 Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" w ramach PROW 2014-2010 (Realizacja LSR) **przeznaczone jest na przedsięwzięcia związane z tworzeniem lub utrzymaniem miejsc pracy**.

Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020 (w euro).

	Wkład EFRROW	Budżet państwa	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych	RAZEM
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	916 893,27	524 083,11		1 440 976,38
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	433 653,47		247 870,15	681 523,62
Razem	**1 350 546,74**	**524 083,11**	**247 870,15**	**2 122 500**

Załącznik nr 5

Plan komunikacji

1. Wstęp

Plan komunikacji Lokalnej Grupy Działania Ziemi Człuchowskiej zapewnia realizacje działań komunikacyjnych rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy Leader objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020, w celu zapewnienia aktualnej i przejrzystej informacji o działalności LGD Ziemi Człuchowskiej.

Odpowiednio prowadzona komunikacja pozwoli zrealizować określone w LSR cele m.in. poprzez skuteczne poinformowanie o możliwościach jakie oferuje Program, a także znacząco polepszyć jakość operacji zgłoszonych do LGD przez wnioskodawców.

W celu określenia sytuacji wyjściowej LGD przeprowadziła badania ankietowe podczas spotkań konsultacyjnych ze społecznością lokalną (mieszkańcami obszaru). Głównym celem badania było określenie preferowanych kanałów komunikacji na etapie informowania o zasadach, kryteriach udzielania wsparcia w ramach PROW 2014-2020 oraz zastosowania działań informacyjnych w celu zwiększenia wiedzy oraz jakości składach dokumentów aplikacyjnych. Respondenci mieli do wyboru kilka kanałów komunikacyjnych. Wśród grupy, która brała udział w badaniu były osoby z grup defaworyzowanych, czyli młodzież wchodząca na rynek pracy w wieku 18-24 lat, bezrobotni w wieku 25-34 lat, osoby zamieszkujące miejscowości do 5 tys. mieszkańców.

1) <u>Zastosowanie narzędzi komunikacji służących do informowania o zasadach i kryteria udzielania wsparcia w ramach PROW na lata 2014-2020:</u>
   - strona internetowa LGD – 75%,
   - mailing informacyjny od LGD – 50%,
   - portale społecznościowe – 80%,
   - lokalna prasa, radio – 26%,
   - ulotki, plakaty – 20%.

Pod względem najbardziej skutecznego narzędzia komunikacji, badani zdecydowanie wskazali: stronę internetową, następnie portale społecznościowe, a w dalszej kolejności mailing. W związku z tym ważną rolę w prowadzeniu działań informacyjnych dotyczących wdrażania LSR będzie pełnił Internet, jako znaczące narzędzie komunikacyjne wskazane przez badanych.

Najniżej pod względem jakości i dotarcia z informacją respondenci wskazali ulotki i plakaty – 20%.

Wykres 1

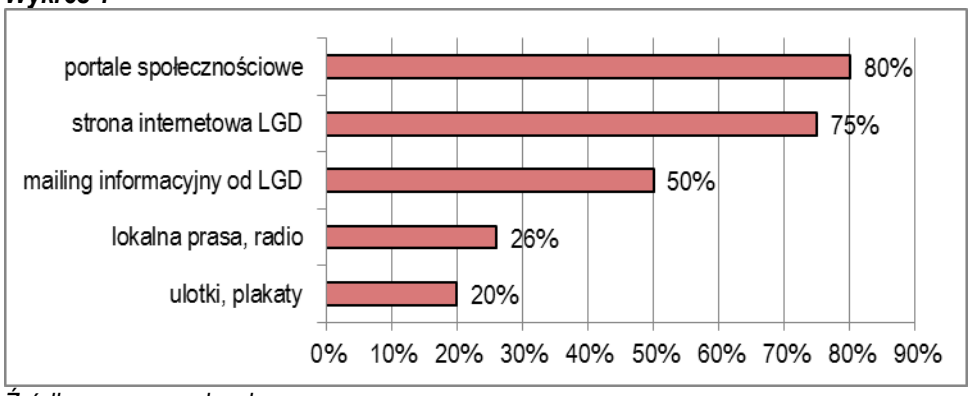

Źródło: opracowanie własne.

2) <u>Działania informacyjne stosowane w celu zwiększenia wiedzy nt. aplikowania o środki i jakości składnych dokumentów:</u>
   - spotkania informacyjne o możliwościach otrzymania dofinansowania – 80%,
   - szkolenia z zasad ubiegania się o środki – 45%,
   - warsztaty z wypełniania dokumentów aplikacyjnych dla beneficjentów – 75%,
   - indywidualne doradztwo – 50%.

   Największym zainteresowaniem w zakresie prowadzonych działań informacyjnych wśród badanych cieszą się spotkania informacyjne oraz warsztaty z wypełniania dokumentów aplikacyjnych. Obok prowadzonych spotkań i warsztatów badani zadeklarowali duże zainteresowanie udziałem w indywidualnych spotkaniach z doradcą oraz szkoleniami.

Wykres 2

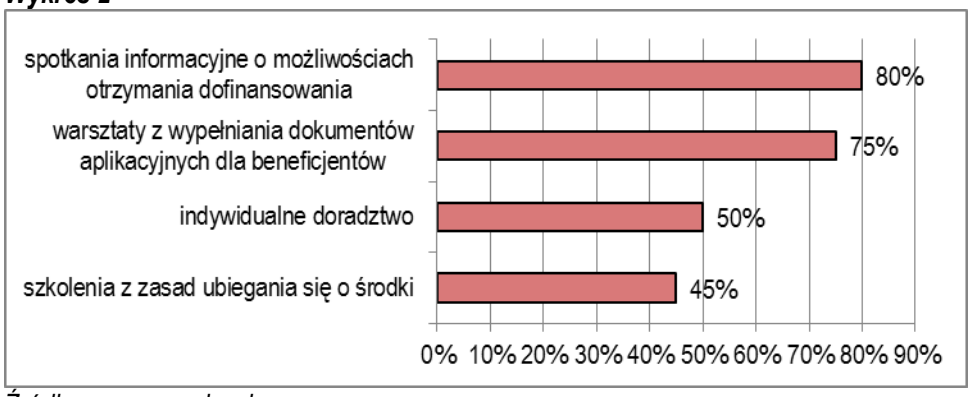

Źródło: opracowanie własne.

2. Główne cele działań komunikacyjnych, środki przekazu, grupy docelowe.

W ramach planu komunikacji LGD wyznaczyła jeden cel główny i dwa cele szczegółowe.

Cel główny

I. Aktualna i przejrzysta informacja o działalności LGD Ziemi Człuchowskiej jako organizacji realnie wspierającej rozwój Ziemi Człuchowskiej oraz promowanie znaku PROW 2014-2020.

Cele szczegółowe

I.1. Zwiększenie wiedzy ogólnej i szczegółowej ogółu społeczeństwa powiatu człuchowskiego na temat warunków i trybu przyznawania pomocy oraz realizacji i rozliczania operacji oraz projektów grantowych.

I.2. Polepszenie jakości operacji zgłaszanych do LGD poprzez świadczenie profesjonalnego doradztwa beneficjentom oraz grantobiorcom.

Cele szczegółowe będą realizowane poprzez działania o charakterze informacyjnym, edukacyjnym, wizerunkowym.

Środki przekazu:

1. Punkt Informacyjny
2. Internet
3. Media lokalne – radio, prasa

Kategoria grup docelowych

Doprecyzowanie grup docelowych jest jednym z ważniejszych działań dla powodzenia całego planu. Dostosowanie metod dotarcia do tych grup zwłaszcza do grup defaworyzowanych. Grupy docelowe to ogół społeczeństwa, beneficjenci, potencjalni beneficjenci, grantobiorcy.

5. Ogół społeczeństwa obejmuje wszystkich mieszkańców powiatu człuchowskiego. Działania ukierunkowane na ogół społeczeństwa będą ograniczały się do budowania pozytywnego wizerunku LGD i jej działań, jak i samego programu.
6. Potencjalni beneficjenci/ beneficjenci/ grantobiorcy, w tym m.in.
   f) **grupy defaworyzowane** - bezrobotni w wieku 25-34 lata, młodzież wchodząca na rynek pracy w wieku 18-24 lat, osoby powyżej 50 roku życia, osoby zamieszkujące miejscowości poniżej 5 tys. mieszkańców. Grupy heterogeniczne, w niektórych przypadkach bardzo trudne/ kosztowne w dotarciu. Istnieją drogi formalnej komunikacji poprzez instytucje wsparcia takie jak MOPS, Powiatowy Urząd Pracy, lokalne stowarzyszenia i organizacje wspierające grupy defaworyzowane;
   g) przedsiębiorcy, przedsiębiorstwa społeczne - mali i średni przedsiębiorcy. Komunikat będzie skierowany bezpośrednio do właścicieli firm;
   h) organizacje pozarządowe – sektor współpracujący, mocno nastawione na region i działania aktywizujące. Dość łatwy do prowadzenia komunikacji dwustronnej;
   i) rolnicy - grupa homogeniczna ze sprofilowanymi kanałami dotarcia informacji związanych z działaniami LGD, a także z możliwością uzyskania informacji zwrotnej;
   j) jednostki samorządu terytorialnego – przedstawiciele administracji. Łatwe dotarcie do grupy tego typu, model komunikacji elektronicznej, listownej, telefonicznej.
7. Instytucje zaangażowane bezpośrednio i pośrednio we wdrażanie Programu; przedstawiciele administracji rządowej, samorządowej odpowiedzialnej za wdrażanie Programu; nawiązanie współpracy poprzez działania odgórne, wpierające planowane działania komunikacyjne.
8. Środki masowego przekazu – Media lokalne (prasa, radio).

3. Działania komunikacyjne zastosowane w komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej

Komunikacja zewnętrzna:

Cel szczegółowy I.1 Zwiększenie wiedzy ogólnej i szczegółowej ogółu społeczeństwa powiatu człuchowskiego na temat warunków i trybu przyznawania pomocy oraz realizacji i rozliczania operacji oraz projektów grantowych będzie realizowany poprzez następujące działania komunikacyjne:

I.1.1. Kampania informująca o rozpoczęciu wdrażania LSR oraz o możliwościach otrzymania dofinansowania.
I.1.2. Kampanie informacyjne o prowadzonych naborach wniosków
I.1.3. Spotkania informacyjne z mieszkańcami.
I.1.4. Szkolenia dla beneficjentów/ grantobiorców.
I.1.5. Warsztaty z wypełniania dokumentacji aplikacyjnej.
I.1.6. Warsztaty z rozliczania zawartych umów.
I.1.7. Monitoring i kontrola grantobiorców.

Cel szczegółowy I.2 Polepszenie jakości operacji zgłaszanych do LGD poprzez świadczenie profesjonalnego doradztwa beneficjentom oraz grantobiorcom będzie realizowany poprzez następujące działania komunikacyjne:

I.2.1. Bezpośrednie doradztwo prowadzone w biurze LGD.
I.2.2. Bezpośrednie doradztwo świadczone na obszarze LGD (punkty mobilne).
I.2.3. Badania jakości prowadzonych działań informacyjnych i funkcjonowania.
I.2.4. Szkolenia dla pracowników biura i organów odpowiedzialnych za wdrażanie LSR tj. Rady i Zarządu.

Komunikacja wewnętrzna:

Cele szczegółowe będą realizowane, oprócz działań użytych w komunikacji zewnętrznej, poprzez komunikację wewnętrzną polegającą na zwiększeniu umiejętności pracowników Biura oraz organów odpowiedzialnych za wdrażanie LSR poprzez przeszkolenie pracowników Biura oraz członków organów LGD tj. Rady i Zarządu.

4. Narzędzia komunikacyjne

Głównymi **narzędziami działań komunikacyjnych** stosowanymi w LGD Ziemi Człuchowskiej w okresie programowania 2014-2020 dla wszystkich grup docelowych będą:

a) ogłoszenia na tablicy informacyjnej LGD oraz instytucji publicznych i partnerów,
b) artykuły na stronie internetowej LGD oraz partnerów publicznych,
c) artykuły na portalach społecznościowych,
d) mailing do partnerów LGD, potencjalnych beneficjentów,
e) marketing szeptany,
f) spoty reklamowe/wywiady w radio lokalnym
g) mobilne punkty doradcze w każdej gminie,
h) ulotka informacyjna, plakaty
i) ogłoszenia/artykuły w prasie lokalnej,
j) materiały informacyjne na stronie LGD/portalach społecznościowych,
k) przekazanie informacji do regionalnych punktów informacyjnych o Funduszach Europejskich,
l) przekazanie informacji przedstawicielom Rady Organizacji Pozarządowych pow. Człuchowskiego o oddolnych inicjatywach, projektach grantowych,
m) imprezy lokalne - informowanie bezpośrednie o działalności LGD podczas imprez lokalnych,
n) ankieta oceniająca poziom zadowolenia z przeprowadzenia doradztwa, szkoleń, warsztatów,
o) karty doradztwa oceniające punktowo stopień zadowolenia z doradztwa,
p) zastosowanie narzędzia Google analytics,
q) monitoring grantobiorców,
r) kontrola grantobiorców.

5. Plan działań komunikacyjnych wraz z harmonogramem

Działania komunikacyjne będą prowadzone zgodnie z harmonogramem. Ich natężenie oraz zasięg będzie zróżnicowany w zależności od etapu wdrażania strategii. Roczny harmonogram planu komunikacji zawierający szczegółowe informacje dot. działań, grupy, narzędzi oraz kwot będzie tworzony do dnia 30 listopada każdego roku realizacji LSR na rok następny.

Tabela 1. Narzędzia komunikacji z poszczególnymi grupami.

Cel komunikacji	Grupy docelowe	Działania i narzędzia komunikacji
Zwiększenie wiedzy ogólnej i szczegółowej ogółu społeczeństwa powiatu człuchowskiego na temat warunków i trybu przyznawania pomocy oraz realizacji i rozliczania operacji oraz projektów grantowych.	- ogół społeczeństwa, - potencjalni beneficjenci, - beneficjenci, - grantobiorcy, - grupy defaworyzowane (**młodzież wchodząca na rynek pracy w wieku 18-24 lat, bezrobotni w wieku 25-34 lat, osoby zamieszkujące miejscowości poniżej 5 tys. mieszkańców, osoby powyżej 50 roku życia**) - przedsiębiorcy, - rolnicy, - jednostki samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - media lokalne	**Działania komunikacyjne** - kampania informacyjna o rozpoczęciu wdrażania LSR oraz o możliwościach otrzymania dofinansowania - kampania informacyjna o prowadzonych naborach - spotkania informacyjne z mieszkańcami - szkolenie dla beneficjentów grantobiorców - warsztaty z wypełniania dok. aplikacyjnej - warsztaty z rozliczania zawartych umów **Narzędzia komunikacyjne** - ogłoszenia w prasie - wywiad w radio lokalnym - spot reklamowy w radio lokalnym - artykuł na stronie internetowej LGD - materiały informacyjne na stronie internetowej LGD i partnerów - artykuły na portalach społecznościowych - materiały informacyjne na portalach społecznościowych - zastosowanie narzędzia Google analytics - artykuł informacyjny na stronach partnerów - marketing szeptany - mailing – wysłanie informacji o planowanych konkursach do partnerów - udział w imprezach lokalnych - przekazanie informacji do regionalnych punktów Informacyjnych Funduszy Europejskich - ogłoszenie na tablicy ogłoszeń w biurze LGD - ogłoszenie na tablicy ogłoszeń partnerów, instytucji publicznych (jst, PUP, MOPS, GOPS)

Cel komunikacji	Grupy docelowe	Działania i narzędzia komunikacji
		- ankieta oceniająca spotkania informacyjne, szkolenia i warsztaty - ulotka informacyjna/plakat - prezentacja założeń LSR - publikacja dobrych praktyk, projektów zrealizowanych w ramach LSR - mapa projektów LGD - gadżety promocyjno-reklamowe - monitoring projektów grantowych - kontrola grantobiorców
Polepszenie jakości operacji zgłaszanych do LGD poprzez świadczenie profesjonalnego doradztwa beneficjentom oraz grantobiorcom.	- ogół społeczeństwa, - potencjalni beneficjenci, - beneficjenci, - grantobiorcy, - grupy defaworyzowane (**młodzież wchodząca na rynek pracy w wieku 18-24 lat, bezrobotni w wieku 25-34 lat, osoby zamieszkujące miejscowości poniżej 5 tys. mieszkańców, osoby w wieku powyżej 50 roku życia**) - przedsiębiorcy, - rolnicy, - jednostki samorządu terytorialnego, - organizacje pozarządowe, - media lokalne	**Działania komunikacyjne** - bezpośrednie doradztwo prowadzone w biurze LGD - bezpośrednie doradztwo świadczone na obszarze LGD (punkty mobilne) - badania jakości prowadzonych działań informacyjnych i funkcjonowania - monitoring i kontrola grantobiorców - szkolenia dla pracowników biura i organów odpowiedzialnych za wdrażanie LSR tj. Rady i Zarządu **Narzędzia komunikacji** - materiał informacyjny na stronie LGD i partnerów - artykuły na stronie LGD - materiał/artykuł informacyjny na portalach społecznościowych - mailing pytania, odpowiedzi - karty doradztwa oceniające punktowo stopień zadowolenia z doradztwa - ankiety doradztwa oceniające jakość udzielonego doradztwa

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 2. Harmonogram działań informacyjno-promocyjnych realizowany w ramach LSR.

Cel planu komunikacyjnego/ działanie	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Zwiększenie wiedzy ogólnej i szczegółowej ogółu społeczeństwa powiatu człuchowskiego na temat warunków i trybu przyznawania pomocy oraz realizacji i rozliczania operacji oraz projektów grantowych							
Polepszenie jakości operacji zgłaszanych do LGD poprzez świadczenie profesjonalnego doradztwa beneficjentom oraz grantobiorcom							
Komunikacja wewnętrzna							
Koordynacja działań komunikacyjnych							

Źródło: Opracowanie własnej

Legenda:

	brak działań
	działania o natężeniu umiarkowanym
	działania średnio umiarkowane
	działania intensywne

6. Wskaźniki działań komunikacyjnych

Tabela 3. Wskaźniki realizacji działań komunikacyjnych oraz planowanych efektów działań komunikacyjnych.

Nazwa wskaźnika	Jednostka	Częstotliwość pomiaru	Wartość bazowa	Wartość docelowa
Wskaźnik produktu				
Liczba kampanii informacyjnych o rozpoczęciu wdrażania LSR oraz o możliwościach otrzymania dofinansowania	szt.	raz do roku	0	6
Liczba kampanii informacyjnych o prowadzonych naborach	szt.	raz do roku	0	25
Liczba spotkań/ wydarzeń adresowanych do mieszkańców w tym: - liczba spotkań informacyjnych - liczba szkoleń dla potencjalnych beneficjentów/ grantobiorców - liczba warsztatów z wypełniania dokumentów aplikacyjnych	szt. szt. szt. szt.	na bieżąco na bieżąco na bieżąco na bieżąco	0 0 0 0	43 8 21 14
Liczba warsztatów z rozliczania zawartych umów/ umów o powierzenie grantu	szt.	na bieżąco	0	6
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa w tym: - liczba osób fizycznych - liczba instytucji	szt. os. szt.	na bieżąco na bieżąco na bieżąco	0 0 0	160 102 58
Liczba przeprowadzonych badań dotyczących jakości prowadzonych działań komunikacyjnych	szt.	raz do roku	0	2
Liczba projektów podlegających monitoringowi i kontroli	szt.	raz do roku	0	5
Liczba szkoleń dla pracowników i organów LGD	szt.	na bieżąco	0	9
Wskaźnik rezultatu				
Liczba osób poinformowanych o działaniach LGD w tym o prowadzonych naborach w tym: - liczba odwiedzin strony internetowej	os. szt.	na bieżąco suma na koniec roku na bieżąco	0 0	15 492 15 000
Liczba osób uczestniczących w spotkaniach/ wydarzeniach adresowanych do mieszkańców w tym: - liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjnych (w tym osoby z grup defaworyzowanych) - liczba uczestników szkoleń dla potencjalnych beneficjentów/ grantobiorców (w tym osoby z grup defaworyzowanej) - liczba uczestników warsztatów z wypełniania dokumentów aplikacyjnych (w tym osoby z grup defaworyzowanych)	os. os. os. os.	na bieżąco na bieżąco na bieżąco na bieżąco	0 0 0 0	492 121 210 161
Liczba osób uczestniczących w warsztatach z rozliczania zawartych umów/ umów o powierzenie grantu	os.	na bieżąco	0	51
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa, i które złożyły wniosek o przyznanie pomocy	szt.	na bieżąco	0	85
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa, i które zawarły umowy o przyznanie pomocy	szt.	na bieżąco	0	50
Liczba uczestników badań jakości prowadzonych działań komunikacyjnych	os.	na potrzeby badania	0	500
Liczba prawidłowo rozliczonych grantów	szt.	na potrzeby badania	0	5
Liczba osobodni szkoleń dla pracowników biura i organów LGD	osobodzień	na bieżąco	0	76
Wskaźnik oddziaływania				
Liczba złożonych wniosków/grantów	szt.	badanie na potrzeby sprawozdawcze	0	80
Liczba wniosków/grantów, które otrzymały dofinansowanie	szt.	na bieżąco suma na koniec roku	0	50
% wykorzystania budżetu	%	na bieżąco suma na koniec roku	0	50%

Źródło: Opracowanie własne.

7. Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych

Działania planu komunikacyjnego będą poddawane analizie sprawdzającej efektywność pod kątem:

- skuteczności względem nakładów – badanie liczby, wielkości, kosztów komunikatu a wskaźników efektywności, czyli liczby odsłon, liczby uczestników spotkań, liczby informacji zwrotnych o zastosowanych komunikatach;
- grupy dotarcia – badanie kto był odbiorcą przekazu/ komunikatu i czy przekaz, komunikat dotarł do odpowiedniej grupy odbiorczej, zgodnie z zamierzeniem;

Wszystkie działania badające jakość i efektywność planu komunikacyjnego będą prowadzone systematycznie i w sposób ciągły.

LGD zakłada, że jednym z działań komunikacyjnych będzie „I.2.3. Badanie jakości prowadzonych działań informacyjnych i funkcjonowania LGD". Zakłada się, że badania przeprowadzone zostaną: w 2017 r., po przeprowadzonej kampanii informującej o rozpoczęciu wdrażania LSR, a następnie w 3 miesiącu po zrealizowaniu planu komunikacji w perspektywie finansowej 2014-2020. Ponadto na bieżąco kontrolowane będą osiągane wskaźniki zarówno produktu jak i rezultatu założone w planie komunikacji oraz środki finansowe zaplanowane w budżecie strategii. Badanie pozwoli na ocenę jakości prowadzonych działań informacyjnych, które na bieżąco będą kierowane do wskazanych w planie grup docelowych oraz na ocenę funkcjonowania LGD. Jeżeli wystąpią problemy w działaniach komunikacyjnych, LGD wprowadzi tryb naprawczy planu komunikacji. Tryb naprawczy będzie poprzedzony zebraniem wniosków i opinii z zastosowanych działań komunikacyjnych.

Wskaźniki monitorowania:

Kryteria pomiaru zmiennych pozwalających na ocenę skuteczności i efektywności prowadzonych działań zgodnych z planem komunikacji:

a) wskaźniki produktu – odnoszą się do stworzonych, zrealizowanych produktów w trakcie realizacji planu komunikacji;

b) wskaźniki rezultatu – odnoszą się do efektów prowadzenia konkretnych działań, np. kampanii informacyjnej (w tym przypadku badamy jej skuteczność bezpośrednio po i w trakcie, analizując jej efektywność);

c) wskaźniki oddziaływania – odnoszą się do efektów prowadzonych działań komunikacyjnych. Pokazują realne potrzeby w ujęciu ilościowym i ich zaspokojenie albo ich brak.

8. Opis wniosków i opinii zebranych podczas działań komunikacyjnych

Informacje na temat funkcjonowania LGD zbierane będą podczas prowadzonych badań nad jakością działań. Ponadto podczas każdego prowadzonego działania komunikacyjnego LGD zachęcać będzie do wzięcia udziału w prowadzonych badaniach.

Działanie I.2.1 Bezpośrednie doradztwo prowadzone w biurze LGD skierowane do wszystkich potencjalnie zainteresowanych podmiotów środkami za pośrednictwem LGD, będzie poddane bieżącej ocenie jakości podczas świadczonych usług doradczych. Każdy, korzystający z doradztwa będzie udzielał informacji na temat jakości otrzymanej usługi, poprzez wypełnienie ankiety. Ponadto kwestia jakości prowadzonych usług doradczych będzie również przedmiotem prowadzonego cyklicznie badania jakości.

9. Budżet przewidziany na działania komunikacyjne

Działania informacyjno-promocyjne będą finansowane w ramach kosztów bieżących i aktywizacji finansowanej w ramach poddziałania 19.4 „Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji" objętego PROW 2014-2020.

W ramach tych kosztów LGD planuje wydatkować ok. 60 tys. zł na działania informacyjno-promocyjne. Szczegółowe koszty na realizację działań będzie zawierał roczny plan komunikacji składany do Samorządu Województwa do dnia 30 listopada każdego roku na rok następny.

Tabela 4. Plan budżetu w podziale na poszczególne działania komunikacyjne.

Działanie komunikacyjne	Ilość planowanych działań komunikacyjnych	Razem koszt działania
I.1.1. Kampania informująca o rozpoczęciu wdrażania LSR oraz możliwościach otrzymania dofinansowania	6	2 000
I.1.2. Kampanie informacyjne o prowadzonych naborach wniosków	25	8 000
I.1.3 Spotkania informacyjne z mieszkańcami	8	4 200
I.1.4 Szkolenia dla potencjalnych beneficjentów i grantobiorców	21	6 500
I.1.4. Warsztaty z wypełniania dokumentacji aplikacyjnej	14	4 400
I.1.5. Warsztaty z rozliczania zawartych umów	6	2 200
I.2.1. Bezpośrednie doradztwo świadczone w biurze LGD	Na bieżąco	-
1.2.2. Bezpośrednie doradztwo świadczone na obszarze LGD (punkty mobilne)	Na bieżąco	-
I.2.3. Badania jakości prowadzonych działań informacyjnych i funkcjonowania LGD	2	10 000
I.2.4 Monitoring i kontrola grantobiorców	10	3 000
I.2.5. Szkolenia pracowników biura i organów LGD tj. Zarządu i Rady	9	8 000
*Inne koszty w ramach prowadzonych działań komunikacyjnych**	5	11 700
Razem		60 000

Źródło: Opracowanie własne.

* inne koszty związane z prowadzonymi działaniami komunikacyjnymi takie jak m.in.: roll-up, materiały promocyjne, utrzymanie strony internetowej itp.

Autorzy Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru Lokalnej Grupy Działania Ziemi Człuchowskiej

Biuro LGD:
Angelika Kallas
Monika Kobak
Katarzyna Jankowska